

PLATO

Platform Opleiding, Onderwijs en
Organisatie B.V.

Universiteit Leiden

Maatschappelijke ontwikkelingen en hun implicaties voor Gebiedsgebonden politiewerk:

Een verkenning

PLATO BV (Universiteit Leiden)

Dr. J.A. van Lakerveld
Drs. I.W.M. Gussen
MSc. F.D. Stoutjesdijk
Drs. I.C.M. Tönis
MSc. J. De Zoete

COLOFON

Opdrachtgever

Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum (WODC)
Afdeling Externe Betrekkingen (EWB)
Ministerie van Veiligheid en Justitie
Turfmarkt 147 2511 DP Den Haag

Onderzoekers

Het onderzoek is uitgevoerd door PLATO (Platform Opleiding, Onderwijs en Organisatie BV) van de Universiteit Leiden.

PLATO BV (Universiteit Leiden):

Dr. J.A. van Lakerveld (projectleider)

Drs. I.W.M. Gussen

MSc. F.D. Stoutjesdijk

Drs. I.C.M. Tönis

MSc. J. De Zoete

Bij het onderzoek betrokken externe experts

Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Leiden: Prof.dr. J.P. van der Leun
Hogeschool NHL, Politieacademie: Prof. dr. W. Ph. Stol

Begeleidingscommissie

Voorzitter: prof. dr. J. de Ridder (RUG - Faculteit der Rechtsgeleerdheid)

Mr. drs. F.F.F.M. Faes (Ministerie van VenJ - Directoraat-Generaal Politie)

Dr. G. Haverkamp (WODC)

M.W.J. Henssen (Nationale Politie - Eenheid Limburg)

Drs. G.J. Veldhuis (Nationale Politie - Eenheid Limburg)

Dr. J.A. van Wilsem (WODC)

Inhoud

Afkortingen.....	4
SUMMARY	5
Samenvatting.....	9
1 Inleiding.....	13
2 Achtergrond, probleemstelling en onderzoeksvragen.....	14
2.1 Ontstaan van GGP	14
2.2 Omschrijving van GGP	14
2.3 Context GGP	15
2.4 Het onderzoek	15
3 Decentralisaties in het sociaal domein.....	17
3.1 De ontwikkelingen.....	17
3.2 Implicaties van de decentralisaties voor GGP	17
3.3 Professionalisering rond decentralisaties	23
4 Digitalisering inclusief sociale media.....	26
4.1 De ontwikkeling.....	26
4.2 Implicaties van digitalisering en sociale media voor GGP	27
4.3 Professionalisering rond digitalisering en sociale media	30
5 Demografische ontwikkelingen, arbeidsmigratie en vluchtelingen.....	32
5.1 De ontwikkelingen.....	32
5.2 Implicaties van de demografische ontwikkelingen voor GGP	33
5.3 Professionalisering rond demografische ontwikkelingen	34
6 Radicalisering, terrorisme en terreurdreiging.....	37
6.1 De ontwikkelingen.....	37
6.2 Implicaties van radicalisering en terrorisme voor GGP	38
6.3 Professionalisering rond radicalisering, terrorisme en terreurdreiging.....	40
7 Internationalisering van misdaad en ondermijnende criminaliteit.....	44
7.1 De ontwikkelingen.....	44
7.2 Implicaties van de internationalisering en ondermijnende criminaliteit voor GGP.....	46
7.3 Professionalisering rond misdaad en ondermijnende criminaliteit	47
8 Groei van toerisme, evenementen en horeca	49
8.1 De ontwikkelingen.....	49
8.2 Implicaties van de groei van toerisme, grote evenementen en horeca voor GGP	50
8.3 Professionalisering rond de groei van toerisme, grote evenementen en horeca.....	51

9 Versterking van gebiedsgebonden politiewerk.....	53
10 Leren en professionaliseren	57
Literatuurverwijzingen (voetnoten)	61
Geraadpleegde literatuur.....	67
Respondenten en andere betrokkenen in het onderzoek	75
Bijlage: Kenmerken GGP en benaderingen die hiermee in verband worden gebracht	76

Afkortingen

AIVD	Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
BOA	Buitengewoon Opsporingsambtenaar
Bopz	Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
CoPPRa	Community Policing Preventing Radicalisation
GGP	Gebiedsgebonden Politiewerk
IBT	Integrale beroepsvaardigheidstraining
IVP	Integraal Veiligheidsplan
MEOS	Mobiel Effectiever op Straat
NCTV	Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid
OM	Openbaar Ministerie
OPCO	Operationeel Coördinator
OvJ	Officier van Justitie
PIO	Politie in Ontwikkeling
PIV	Politie in Verandering
POS	Projectgroep Organisatie Structuren
RID	Regionale Inlichtingen Diensten
SPP	Sociaal Psychiatrische Problematiek
VenJ	Ministerie van Veiligheid en Justitie
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VWS	Ministerie van Veiligheid, Welzijn en Sport
WFZ	Wet op Forensische Zorg
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WOB	Wet openbaarheid van bestuur
WODC	Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum
Zvw	Zorgverzekeringswet

SUMMARY

Community Oriented Policing (COP) is embedded in society. It is organised close to the community, it focusses on distinct areas. Policemen are in close contact with citizens and organisation in the community in order to involve them and to be informed by them. They have a broad responsibility for dealing with a variety of problems. Their involvement is proactive, preventive as well as repressive.

The Dutch Minister of Security and Justice initiated a research project:

1. To make an inventory of the main trends in society that affect community policing.
2. To gain insight in how these trends affect Community policing.
3. To identify potential needs for additional requirements, training or continuing professional development.

The dominant current trends affecting COP derived from literature study and interviews appeared to be:

- decentralisations in the social domain, including healthcare, social and youth work;
- digitalisation including social media;
- demographic developments, migration, influx of refugees;
- radicalisation, terrorism and the threats of terror;
- internationalisation of crime and subversive crime;
- increasing tourism, large scale events, and activities in the hospitality sector.

In this report the research outcomes are brought together. For each of the identified trends the implications for COP are described as well as the related needs for further professional development.

Decentralisation the social domain

Since 2015 three decentralisation (reform) processes took place in the social domain. Tasks and responsibilities of the national authorities were transferred to municipal authorities.

This involved the *legislation on youth*, through which the responsibilities of the authority of municipalities in youth care and youth welfare were expanded.

It also concerned the *Social support act*, by which municipalities from 2015 on were made responsible for the activities in the area of support, guidance and care. The *Participation act* made municipal authorities responsible for social allowances and re-integration of fully or partially unemployable handicapped young people and the provision of sheltered employment for those who are unable to fulfil regular jobs. Local authorities are also responsible for welfare and social support for otherwise unemployed people. These changes in legislation and shifts in responsibilities from central to decentral authorities and organisations affected the work of community oriented police work.

- Due to reduced funding and as a consequence of a shift from intramural to more extramural ambulant care, more and, often more violent and confused people, appear in public spaces.
- The shift towards ambulant care affects the co-operation between the police and mental care organisations and professionals. The frequency of contacts between these parties will increase.
- Some still to be effectuated laws (Forensic care act; Obligatory mental care act) may affect the influx numbers of litigants in mental health institutions. This may well affect the need for police capacity in such institutions as well as beyond.

Developments in the social domain bring new requirements, and demand new competences:

- early detection, registration, referral and transfer;
- identifying relevant partners and networks and ways to allocate tasks and responsibilities among them;
- co-operation in multidisciplinary social neighbourhood teams, and in safety houses together developing and delivering multiple track approaches to justice and care.

Digitalisation including social media

Digitalisation and social media affect COP in many ways. It affects the organisation of police work, the communication within police teams, communication with citizens, the ways to deal with, or cope with images and visuals that circulate on the Internet, and ways in which digital tools may be used to gather, process, and analyse data for reasons of community oriented police work, or for its optimization.

Digital development provide opportunities for the core business of COP. Digital tools and instruments allow police to be in close contact with people (peers and citizens), to know what is going, to signal things that ask require interventions. Adequate use of these tools strengthens COP in terms of efficiency and its effectiveness.

The digital developments, as well as the increased use of social media bring ever changing new requirements and related needs for additional or new competences particularly in the following areas:

- effective information and communication skills using current and emerging social media;
- insight in existing and emerging modes of cyber-crime and ways in which such crimes affect people in the community in their daily lives;
- building, maintaining and using social networks;
- gathering, processing, storing, analysing data for reasons of optimizing COP;
- handling digital tools for administrative and operational purposes.

Demographic trends

Demographic developments are having different consequences in distinct parts of the Netherlands. There is an influx of asylum seekers and refugees. The population concentrates itself in the mid-west of the country in or around the big cities. Through a process of urbanisation the rural areas are abandoned.

The big cities will become more diverse and show a lower average age of its population. To communicate with the community the COP worker will need to be aware of and skilled in codes of communication such as youth language and teenage slang. Given the diversification of society, the need to be able to communicate in foreign languages will increase as well.

The concentration of age groups in different parts of the country, ageing rural areas and rejuvenation of the big cities each bring their own emphases in community needs each having particular impacts for police involved in COP-work.

These and other developments require to consider the composition of COP teams to see whether they reflect the diverse society as for ethnicity, as well as well as other background aspects. This implies a need for internal organisational, and also for cultural change and development within basic teams involved in COP work.

Demographic trends require developments such as:

- multicultural competence (attitude, knowledge and skills);
- intercultural communication skills;
- political sensitivity;
- teamwork.

Radicalisation, terrorism and the threats of terror and the threat of terror

Radicalisation, terrorism and the threats of terror are phenomena that underline the importance of COP, since it is close to the people, the schools, and other community based organisations and as such an adequate approach to allow for signalling, discuss and repress these threatening developments.

New competences are needed, and certainly many of them are being acquired already. Competences needed will be:

- insight in the processes of radicalisation and its indicators;
- early detection of radicalisation;
- applicable models and tools to signal, interpret and fight radicalisation;
- connecting to relevant partner organisations and persons involved and responsible.

Various guidelines, training courses and continuing development schemes are available already, or are being developed.

Internationalisation of crime and subversive crime

Organised crime internationalises and globalises. Europe shows, and is surrounded by instability recent years. Criminality rates show an increase of internationally organised and often subversive crime. Subversive crime is an overarching concept including drugs related crime, money laundering, human trafficking, fraud and environmental crime. Organised crime, terrorism and financial crime seriously threatens society.

The criminal world increasingly mingles with regular society. Within this combination of international crime and its local implications and the interlinkages of criminal activities with parts of the community, COP is a way to acquire information and engage in communication to make criminal activities and connections visible, and traceable. Without community based information it will be hard to search, trace and identify the criminals, the accomplices and the victims of organised crime. This will require competence updates in:

- knowledge on categories of current organised crime;
- networks beyond community border, region, and countries;
- data collection, processing, analysis and interpretation;
- conceptual thinking and crime pattern analytics;
- multidisciplinary work.

Increasing tourism, large scale events, and activities in the hospitality sector

As a consequence of the growth of the sector of tourism, the numbers of large and small scale events in the hospitality sector, the workload of COP became heavier. The tasks related to these increases and developments require expertise, and capacity.

As for the expertise solutions are sought and found in specialisation. Specialist (events, hospitality, events) get involved in the related police tasks concerned. The police are not the only one responsible. Local authorities have investigating officers authorised to be present in the streets. They provide information to citizen and organisations, about prevention and licences, authorisations and permits.

Developments in tourism, events and hospitality do affect the work of COP but does not require additional competences for all that were not already described under the previous trends. Additional qualities and expertise needed are already included in the indicated specialist's tasks profiles.

The quality of COP

The study of the trends and the implications for community police work described above led to a few over all conclusions. According to literature and the information given in interviews it may be concluded that COP seems an adequate approach to police work in the light of these trends.

Yet permanent updates and upgrades of knowledge and competences are necessary to adapt to the developments or to be ahead of them.

Complexity of the police work increases. Clever strategies to combine forces and talents are needed. This may be accomplished by higher level education and training, but also by reconsidering and co-operation modes between operational policemen. Ways of combining operational and strategic work, mixing community work and deskwork and analytical work and operational work will support COP in its flexibility and capability to link community incidents to crime patterns and actions to policies.

The quality of COP is built upon relations with many other partner organisations with tasks and responsibilities towards the community such as local authorities, public prosecutors and various chain partners such as housing corporations, health institutions, and schools. COP is to a high extent a data oriented approach. This requires skilfulness in data collection, data processing, data sharing, interpretation, pattern analysis and predicting.

Digital developments and social media may be considered a real big challenge for COP. These developments require not only education and training, but should also be embodied in recruitment and selection of new staff, as well as in the infrastructure, tools, programme's and related competences.

Professionalization

Each of the trends mentioned in this document bring some additional or new competence requirements and a need for professional development to acquire or extend these competences. They include:

- signalling, detection;
- social media;
- networking;
- administrative and digital competences;
- international and intercultural competences;
- political sensitivity;
- knowledge on categories and dynamics of criminal activities and fields.

Research, (Self) evaluations, data analytics, will add to the quality COP. Sharing the outcomes of such actions and reflections contribute to high quality COP and continuing professional development supporting its optimisation.

Samenvatting

Bij Gebiedsgebonden Politiewerk (GGP) is het politiewerk ingebed in de samenleving. Kernbegrippen zijn: dichtbij georganiseerd, kennen en gekend worden, werken aan een breed scala van veiligheidsproblemen, zowel reactief, preventief als proactief optreden, samenwerking met uiteenlopende andere partijen en betrokkenheid van burgers. Het Ministerie van Veiligheid en Justitie heeft onderzoek laten doen naar de invloed van maatschappelijke ontwikkelingen op GGP en, indien nodig, hoe deze verder geprofessionaliseerd zou kunnen worden. De meest in het oog springende ontwikkelingen die van invloed zijn op het werk van de politie en het gebiedsgebonden werk daarbinnen zijn:

- decentralisaties in het sociaal domein;
- digitalisering inclusief sociaal media;
- demografische ontwikkelingen, migratie en vluchtelingen;
- radicalisering, terrorisme en terreurdreiging;
- internationalisering van misdaad en ondermijnende criminaliteit;
- groei van toerisme, evenementen en horeca.

In deze rapportage worden de resultaten van het onderzoek beschreven. Per gesignaleerde maatschappelijke ontwikkeling worden de implicaties voor het gebiedsgebonden politiewerk en de daarmee samenhangende mogelijke professionaliseringsnoodzaak geschetst.

Decentralisaties in het sociaal domein

Sinds 2015 is er sprake van drie decentralisaties in het sociaal domein. Taken en bevoegdheden van het Rijk en provincies zijn in het kader van o.a. de jeugdzorg overgedragen aan gemeenten. De decentralisaties betreffen de *Jeugdwet*, waardoor de verantwoordelijkheden van gemeenten met betrekking tot de jeugdzorg zijn uitgebreid; de *Wet Maatschappelijke Ondersteuning*, waardoor gemeenten vanuit de WMO 2015 verantwoordelijk zijn voor de activiteiten op het gebied van ondersteuning, begeleiding en verzorging en de *Participatiewet*, die gemeenten verantwoordelijk maakt voor de uitkeringsverstrekking en re-integratie van niet volledig en duurzaam arbeidsongeschikte jonggehandicapten en een voorziening voor beschermt werk voor wie geen regulier werk kan verrichten. Gemeenten zijn ook verantwoordelijk voor het uitvoeren van de bijstand en de sociale werkvoorziening. Zij krijgen daarnaast de verantwoordelijkheid voor jonggehandicapten met arbeidsvermogen. De veranderingen hebben een aantal gevolgen voor GGP.

- Er zijn steeds meer en vaak gewelddadiger wordende personen met verward gedrag in de publieke ruimte als gevolg van een verschuiving van intramurale zorgvormen naar ambulante zorg en behandeling in de thuissituatie.
- Een verschuiving naar de ambulante zorg heeft gevolgen voor de samenwerking tussen politie en GGZ. De frequentie van het contact tussen deze partijen zal toenemen.
- Ook kunnen enkele nog in te voeren wetten (het betreft de Wet op de Forensische Zorg (WFZ) en de Wet Verplichte Geestelijke Gezondheidszorg (WVGZ)) gevolgen hebben voor de instroom van justitiabelen richting de GGZ-instellingen. Dat kan leiden tot meer agressief gedrag en daarom meer benodigde politie-inzet in inrichtingen en daarbuiten.

De ontwikkelingen in het sociaal domein stellen aan de politie nieuwe eisen die vragen om competenties op onder meer de volgende gebieden:

- vroegsignalering, registratie, doorverwijzing en overdracht;
- het vaststellen van de relevante partners en netwerken, taken en verantwoordelijkheden;
- samenwerking in multidisciplinaire sociale wijkteams en in veiligheidshuizen met daarbinnen een meersporig aanpak van straf en zorg.

Digitalisering inclusief sociale media

Digitalisering en sociale media beïnvloeden het GGP. Daarbij gaat het om de organisatie van het politiewerk, de communicatie onderling en met burgers, omgaan met de berichten en beelden die op internet circuleren en het benutten van data ten behoeve van de optimalisering van het gebiedsgebonden politiewerk. De digitale mogelijkheden hebben direct betrekking op de kern van GGP, namelijk dicht bij de burger staan, weten wat er speelt, tijdig signalen opvangen waarop reacties nodig zijn en in direct contact staan met andere betrokkenen. Goed omgaan met digitale mogelijkheden verhoogt de efficiency en de effectiviteit van GGP.

De ontwikkelingen in digitalisering en sociale media stellen aan de politie permanent nieuwe eisen die vragen om competenties in het bijzonder op de volgende terreinen:

- effectieve informatie en communicatie via gangbare en aan populariteit winnende sociale media;
- kennis van bestaande en nieuwe vormen van cybercrime en de wijze waarop die zich bij de bewoners van de wijken manifesteren;
- effectief sociale netwerken opbouwen, onderhouden en benutten;
- inwinnen, verwerken, opslaan en analyseren van data ten behoeve van de optimalisering van het GGP;
- omgaan met digitale financiële administratieve en operationele tools ter ondersteuning van het politiewerk.

Demografische ontwikkelingen

De demografische ontwikkelingen hebben gevolgen voor verschillende delen van Nederland. Enerzijds is dit een gevolg van de toestroom van asielzoekers en vluchtelingen en anderzijds groeien steden en dorpen in de Randstad aan elkaar, waardoor de grote steden groter worden, en leegloop dreigt voor plattelandsgemeenten buiten de Randstad. Om met de burgers in contact te blijven staan zal het in grote steden steeds meer van belang zijn om de ontwikkelingen in jeugdtaal (straattaal) te volgen, maar ook om vreemde talen te spreken. Ook de concentratie van leeftijdsgroepen in verschillende delen van het land, de vergrijzing van het platteland en de verjonging van de Randstad brengt eigen accenten met zich mee, waaraan taakaccenten van wijkagenten, operationele experts en specialisten gerelateerd moeten zijn.

Een en ander vraagt om bezinning op de teamsamenstelling van basisteams, zowel naar herkomst, alsook naar deskundigheid. Om dat te verwezenlijken is gerichte werving van personeel nodig. Dat vraagt niet alleen een wervingsinspanning naar buiten toe, maar ook een interne cultuurontwikkeling.

De ontwikkelingen in de demografie van Nederland vraagt van GGP competentieontwikkeling op:

- multicultureel vakmanschap (houding, kennis en vaardigheden);
- interculturele communicatie vaardigheden;
- politieke sensitiviteit;
- teamwork.

Radicalisering, terrorisme en terreurdreiging

Radicalisering, terrorisme en terreurdreiging zijn verschijnselen die het gebiedsgebonden werk belangrijk maken omdat daar, dichtbij de burgers, de scholen en andere wijkgebonden organisaties de ontwikkelingen het best kunnen worden gesignaleerd, besproken en bestreden.

De ontwikkelingen in radicalisering, terrorisme en terreurdreiging stellen aan de politie nieuwe eisen, en vragen om competenties die in het bijzonder betrekking hebben op:

- kennis van het verloop van radicaliseringsprocessen en indicatoren van radicalisering;
- vroegsignalering van radicalisering;
- toepasbare modellen om radicalisering te signaleren, te duiden en te bestrijden;

- kennis van relevante partnerorganisaties en personen die daarin ook een rol vervullen of een verantwoordelijkheid hebben.

Er zijn op de genoemde terreinen allerlei vormen van richtlijnen, en opleidings- of nascholingsaanbod beschikbaar.

Internationalisering van misdaad en ondermijnende criminaliteit

De georganiseerde criminaliteit verspreidt zich wereldwijd. De veiligheid in Europa staat de laatste jaren in toenemende mate onder druk. Europa wordt omringd door instabiliteit. Criminaliteit is in toenemende mate internationaal georganiseerd en heeft veel verschijningsvormen. Ondermijnende criminaliteit is een breed begrip waaronder drugscriminaliteit, witwassen/vastgoed, mensenhandel en -smokkel, fraude en milieucriminaliteit vallen. Georganiseerde misdaad, terrorisme en financieel-economische criminaliteit vormen een serieuze bedreiging voor de samenleving. Criminele samenwerkingsverbanden houden zich bezig met ernstige delicten als de productie en handel van drugs (cocaïne, heroïne, synthetische drugs, hennep), mensenhandel en mensensmokkel, terrorisme, witwassen, corruptie, fraude en milieucriminaliteit. De boven- en de onderwereld tonen een steeds grotere en zorgwekkendere verwevenheid. In de combinatie van internationale activiteit met lokale implicaties en verwevenheid van boven- en onderwereld is ook GGP een belangrijke en effectieve aanpak. Zonder lokale informatie en communicatiekanalen met de bevolking zijn de vaak moeilijk zichtbare activiteiten van de criminelen en betrokken burgers of slachtoffers niet op te sporen. Adequaat omgaan met de geschetste ontwikkelingen vraagt van GGP competentieontwikkeling op de volgende terreinen:

- kennis van criminaliteitstypen;
- netwerken over grenzen van wijken, regio's en landen heen;
- dataverzameling, verwerking en analyse en interpretatie;
- conceptueel denken over en analyseren van misdaadpatronen;
- multidisciplinair werken.

Groei van toerisme, evenementen en horeca

Door de groei van het toerisme, het aantal grote en kleine evenementen en het bezoek aan horeca wordt de taak van de politie verzwaard. Enerzijds vraagt dat om expertise, maar er zit ook een capaciteitskant aan. Voor wat betreft de vereiste professionele kwaliteit wordt de oplossing veelal gezocht in het specialiseren van wijkagenten in plaats van het professionaliseren van alle wijkagenten. De extra professionele eisen die de ontwikkelingen met zich meebrengen lijken niet zozeer bovenop de eerder beschreven eisen te komen, als wel daarbinnen al een plek te hebben. Politieagenten zijn op dit vlak overigens niet de enige verantwoordelijken. Ook de opsporingsambtenaren van de gemeente hebben daarin taken en bevoegdheden. De boa heeft meerdere rollen. De boa is zichtbaar aanwezig op straat, informeert burgers en ondernemers over allerlei veiligheidsvraagstukken en geeft voorlichting over preventieve maatregelen en heeft handhavende taken.

De groei in toerisme, evenementen en horeca heeft weliswaar gevolgen voor het werk van de politieagenten binnen GGP, maar het vraagt bovenop de eerder genoemde professionalisering geen extra opleiding anders dan de opleiding van evenement- en horeca wijkagenten die aan sommige agenten geboden wordt.

De kwaliteit van GGP

Uit de geschetste ontwikkelingen en hun implicaties zijn doorsnijdende conclusies afgeleid. GGP is in het licht van de ontwikkelingen in de samenleving een adequate benadering. De ontwikkelingen vragen echter wel om een permanente actualisering van kennis en methoden van werken binnen die aanpak. De toenemende complexiteit vraagt enerzijds om analytisch vermogen, strategie en onderbouwing daarvan, maar anderzijds ook om een praktische operationele benadering en nauw

contact met de mensen in de wijken. Dat vraagt om een herbezinning op taakverdeling tussen de bij GGP betrokken politiemensen waarbij bureauwerk en wijkwerk, denkkracht en operationele kracht optimaal gecombineerd worden.

De kwaliteit van gebiedsgebonden politiewerk is afhankelijk van de externe samenwerking met alle partners die een rol vervullen in en rond GGP. Denk aan samenwerking tussen de politie en de gemeente en tussen de politie en het Openbaar Ministerie. Daarnaast zijn er andere ketenpartners, zoals woningcorporaties, zorginstellingen en onderwijs.

Een belangrijk aspect van gebiedsgebonden politiewerk is het opbouwen, verwerken, interpreteren en delen van belangrijke informatie. Het gaat om systematische verzameling van gegevens, verwerking ervan, informatiedeling, interpretatie, patroonanalyses en voorspellingen.

De digitale ontwikkelingen vormen een grote uitdaging voor de politie, ook binnen het GGP. Deze ontwikkeling is ingrijpend en moet gestalte krijgen in werving en selectie, opleidingen, leertrajecten en ontwikkeling van infrastructuur, apparatuur, programmatuur en bijbehorende competenties.

Professionalisering

De bij elke ontwikkeling aangegeven kwaliteiten en competenties vragen om permanente actualisering. Het gaat daarbij in het bijzonder om:

- signaleren en inschatten;
- sociale media;
- netwerken;
- administratieve en digitale competenties;
- internationale en interculturele competenties;
- politieke sensitiviteit;
- kennis van criminaliteitsterreinen.

Onderzoek, (zelf)evaluaties, analyse van databestanden zijn voorbeelden van werkwijzen die GGP betrokkenen in staat stellen tot probleemdiagnoses, ontwikkeling van een aanpak en analyse van de effecten daarvan.

Het delen van dergelijke kennis draagt bij aan de professionele kennisontwikkeling binnen GGP en daarmee aan de effectiviteit van GGP.

Gebiedsgebonden politiewerk is een adequate benadering om het hoofd te bieden aan de geschetste maatschappelijke ontwikkelingen. Echter de ontwikkelingen gaan snel en de criminaliteit neemt in complexiteit toe. Daarom is permanente professionalisering essentieel in het bijzonder op de hierboven genoemde deelsterreinen.

1 Inleiding

Bij Gebiedsgebonden Politiewerk (GGP) is het politiewerk ingebed in de samenleving. Kernbegrippen zijn: dichtbij georganiseerd, kennen en gekend worden, breed scala aan problemen, zowel reactief, preventief als proactief, samenwerking met uiteenlopende andere partijen en betrokkenheid van burgers.

GGP wordt uitgevoerd in een zich voortdurend veranderende context. De meest in het oog springende ontwikkelingen die van invloed zijn op het werk van de politie en het gebiedsgebonden werk daarbinnen zijn:

- decentralisaties in het sociaal domein;
- digitalisering inclusief sociale media;
- demografische ontwikkelingen, migratie en vluchtelingen;
- radicalisering, terrorisme en terreurdreiging;
- internationalisering van misdaad en ondermijnende criminaliteit;
- groei van toerisme, evenementen en horeca.

In het licht van de veranderende context vinden de Nationale Politie en het ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ) het van belang om inzicht te krijgen in hoe GGP zich zou moeten ontwikkelen en, indien nodig, verder geprofessionaliseerd kan worden. In de voortgangsbrief hierover van het ministerie van VenJ van 20 juni 2016, wordt benadrukt dat de basispolitiezorg zich moet voorbereiden op nieuwe uitdagingen. Een onderbouwing van de kwalitatieve versterking van de gebiedsgebonden politiezorg wordt in dit kader noodzakelijk geacht. In deze context is het WODC verzocht om onderzoek te doen naar hoe de gebiedsgebonden politiezorg verder geprofessionaliseerd kan worden.

In deze publicatie worden de resultaten van het onderzoek beschreven. Per gesignaleerde maatschappelijke ontwikkeling worden de implicaties voor het politiewerk en de daarmee samenhangende mogelijke professionaliseringsnoodzaak geschetst.

2 Achtergrond, probleemstelling en onderzoeksvragen

2.1 Ontstaan van GGP

In de loop van de jaren negentig werd gebiedsgebonden politiewerk in Nederland geïntroduceerd. De introductie ervan was gebaseerd op het in Engeland ontwikkelde concept van community policing. Termen als kleinschalig, probleemgericht, ‘kennen en gekend worden’, netwerken en partnerships vormden de kern van de benadering. Preventief, probleemgericht werken en een integrale aanpak door politie, maatschappelijke organisaties en burgers, onder de regie van gemeenten, kwamen vanaf de eerste Integrale veiligheidsrapportage (1993) hoog op de politieke agenda te staan. Ook in ‘Politie In Ontwikkeling: visie op de politiefunctie (PIO)’¹ (2005) werd het belang van een politie, die midden in de samenleving staat, benadrukt. Bij het ontwerp en de inrichting van de nationale politie is de term ‘lokale inbedding’ een essentieel uitgangspunt. Een belangrijk onderdeel van die verankering is het gebiedsgebonden werken van de politie. Het inrichtingsplan gaat daarbij uit van robuuste basisteams met de wijkagent als sleutelfiguur. Als norm is opgenomen dat er tenminste één wijkagent is per 5000 inwoners als gemiddelde per eenheid (Inrichtingsplan Nationale Politie 2012, art. 38a Politiewet).²

2.2 Omschrijving van GGP

Gebiedsgebonden politiewerk (of –zorg) kan worden omschreven als: politiewerk (of –zorg) in een gebied van beperkte geografische omvang (wijk, buurt, dorp) dat wordt uitgevoerd door een vaste groep politiefunctionarissen in basisteams. Wijkagenten worden daarbij aangeduid als sleutelfiguren binnen het gebiedsgebonden werken. ‘Zij zijn letterlijk het lokale gezicht van de politie en werken vanuit het basisteam probleemgericht aan veiligheid, zo veel mogelijk met partners en burgers. Een wijkagent vormt tevens een belangrijk onderdeel van het lokale netwerk aan scholen, buurtbewoners, veiligheidspartners en andere hulpverleners. Hiermee zijn de basisbeschikbaarheid en aanspreekbaarheid van de politie gewaarborgd en daarmee de stabiliteit in de taakuitvoering’.^{3 4}

In publicaties en gesprekken met experts en de begeleidingscommissie van dit onderzoek wordt benadrukt dat de term ‘gebied van beperkte omvang’ niet meer zo strikt van toepassing is. De huidige digitale communicatiemogelijkheden vragen om een meer diffuse afbakening. Ook de rol van de wijkagent kan per GGP praktijk sterk verschillen.

In onderzoek van Terpstra (2008) komt naar voren dat er in elk geval consensus blijkt te bestaan over ‘het ingebed zijn in de samenleving’ van GGP. Daarbij gelden de volgende kenmerken:

- de politie is nabij, zichtbaar en aanspreekbaar;
- het werk betreft een breed scala aan problemen (niet alleen criminaliteit, maar ook overlast, onveiligheidsgevoelens en angst voor criminaliteit);

---

¹ Welten, B. (2005).

² Inrichtingsplan Nationale Politie. (2012).

³ Gebiedsgebonden politie. (z.j.).

⁴ Inrichtingsplan Nationale Politie. (2012).

- er wordt gewerkt vanuit een brede taakopvatting: GGP kan afhankelijk van de problematiek vragen om een reactieve, preventieve en proactieve benadering;
- er is samenwerking met uiteenlopende andere partijen;
- burgers worden betrokken: samen problemen aanpakken (proactief, preventief, reactief).⁵

2.3 Context GGP

GGP vindt plaats in een zich voortdurend veranderende context. Daarbij is sprake van:

- maatschappelijke ontwikkelingen. Hierdoor krijgen basisteams te maken met nieuwe, veranderde, vaak complexere situaties op het terrein van criminaliteit en (sociale) veiligheid;
- beleidsontwikkelingen, zoals de decentralisaties in het sociale domein. Deze decentralisaties brengen voor de politiemensen in de basispolitiezorg nieuwe, soms complexe netwerken met zich mee, waarin zij de politie goed moeten kunnen vertegenwoordigen;
- ontwikkelingen in de organisatie van de politie. Met de invoering van de Nationale Politie is de uitdaging om de lokale inbedding van de politie in een deels gecentraliseerd bestel te verwezenlijken. Dit heeft consequenties voor het functioneren van de basisteams, waar het grootste deel van het gebiedsgebonden politiewerk plaatsvindt.

2.4 Het onderzoek

Er is in het licht van actuele ontwikkelingen in de samenleving behoefte aan antwoord op de volgende vragen:

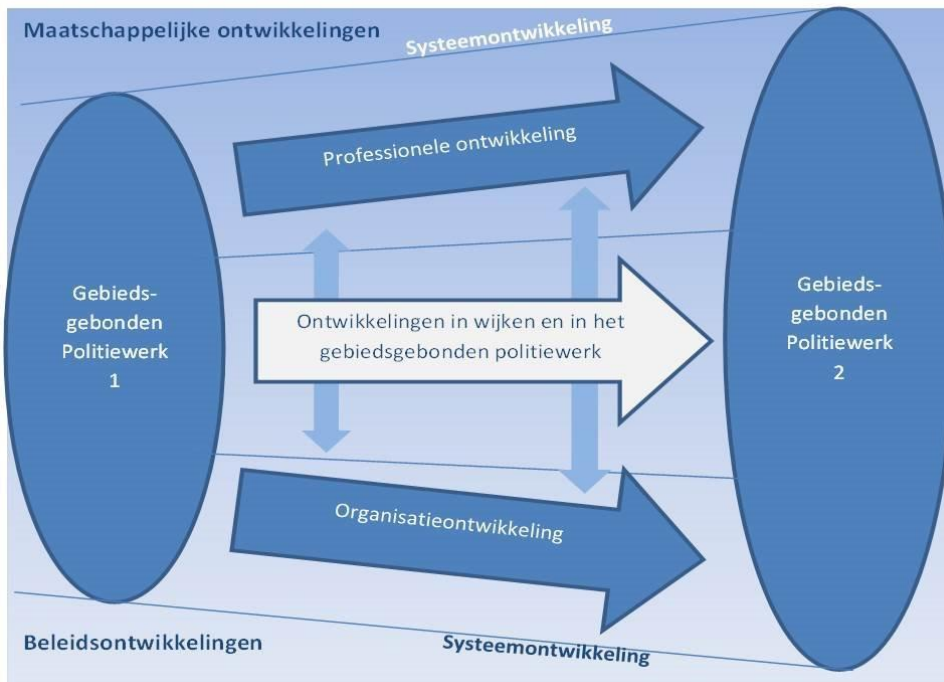
- Welke ontwikkelingen in de samenleving zijn van invloed, of zouden van invloed moeten zijn op de organisatie en werkwijze van het GGP?
- Wat zijn de implicaties van de gesignaleerde ontwikkelingen voor het GGP?
- Welke zijn de daarmee samenhangende kwaliteitseisen en consequenties voor invulling en vormgeving van de professionalisering van bij GGP betrokken politiemedewerkers?

Aan de onderzoeksvragen ligt het volgende model ten grondslag. Het model schets hoe GGP zich, na de introductie ervan, heeft ontwikkeld door processen van professionele ontwikkeling en organisatieontwikkeling tot wat het nu is. De kernvraag van dit onderzoek is hoe GGP is en wordt beïnvloed door de maatschappelijke ontwikkelingen. Daarnaast is de vraag of de ontwikkelingen nieuwe kwaliteitseisen en professionaliseringsbehoeften met zich meebrengen, of dat GGP, zoals dat functioneert, een adequate benadering is in het licht van de onderzochte ontwikkelingen.

---

⁵ Terpstra (2008) in Terpstra, J., van Duijneveldt, I., Eikenaar, T., Havinga, T. & van Stokkom, B. (2016).

Om de bovenstaande vragen te beantwoorden is een onderzoek uitgevoerd bestaande uit een literatuurstudie en vijftien interviews met deskundigen (onderzoekers, beleidsmensen en praktijkmensen). Ook is er een focusgroepbijeenkomst georganiseerd om de verzamelde literatuurstudie en interviewgegevens te helpen duiden. In het onderzoek is gezocht naar voorbeelden in enkele Europese landen (Duitsland, België, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk) om daaruit ideeën te putten voor versterking van GGP in Nederland. Ter beantwoording van de onderzoeksvragen is per gesignaleerde maatschappelijke ontwikkeling gezocht naar de kern van die ontwikkeling, naar de implicaties daarvan voor GGP en naar de kwaliteits- en professionaliseringseisen die daarmee samenhangen.

3 Decentralisaties in het sociaal domein

3.1 De ontwikkelingen

Sinds 2015 is er sprake van drie decentralisaties in het sociaal domein. Taken en bevoegdheden van het Rijk en provincies zijn in het kader van o.a. de jeugdzorg overgedragen aan gemeenten. Gemeenten hebben daarmee de regie gekregen over zorg aan kwetsbare jeugdigen en volwassenen. Deze decentralisaties worden ook wel transities genoemd. Het betreft de volgende drie decentralisaties.

Met de *Jeugdwet* zijn de verantwoordelijkheden van gemeenten met betrekking tot de jeugdzorg uitgebreid. Vanaf 2015 vallen alle vormen van jeugdzorg onder de gemeenten. Dat betekent dat gemeenten vanaf dat moment naast de bestaande taken ook verantwoordelijk zijn geworden voor de gesloten jeugdzorg, de provinciale jeugdzorg, de geestelijke gezondheidszorg voor de jeugd (ook in het kader van jeugdstrafrecht), de zorg en begeleiding voor verstandelijk gehandicapte jongeren, de jeugdbescherming en de jeugdreclassering.

De *Wet Maatschappelijke Ondersteuning* (Wmo) is onderdeel van de herinrichting van de langdurige zorg. De Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) is omgevormd tot een nieuwe kern-AWBZ waarin de intramurale ouderen- en gehandicaptenzorg wordt georganiseerd. Nieuwe cliënten met een lichtere zorgvraag, die voorheen intramurale zorg zouden ontvangen, krijgen zorg in de eigen omgeving. De extramurale verpleging is overgeheveld van de AWBZ naar de Zorgverzekeringswet (Zvw). Gemeenten zijn vanuit de Wmo 2015 verantwoordelijk voor de activiteiten op het gebied van ondersteuning, begeleiding en verzorging.

Met de invoering van de *Participatiewet* zijn gemeenten verantwoordelijk geworden voor de uitkeringsverstrekking en re-integratie van niet volledig en duurzaam arbeidsongeschikte jonggehandicapten en een voorziening voor beschut werk voor wie geen regulier werk kan verrichten. Gemeenten zijn ook verantwoordelijk voor het uitvoeren van de bijstand en de sociale werkvoorziening. Zij krijgen daarnaast de verantwoordelijkheid voor jonggehandicapten met arbeidsvermogen.⁶

Het gevolg van deze transities voor (lokale) overheden en netwerkpartners zijn: veel nieuw beleid en bijbehorende nieuwe processen evenals nieuwe vormen van samenwerking die in sommige gevallen gepaard gaan met organisatieveranderingen. In het hiernavolgende brengen we in kaart welke gevolgen deze transities hebben voor GGP. Ook bespreken we wat dit voor de professionalisering van (wijk)agenten betekent.

3.2 Implicaties van de decentralisaties voor GGP

Met de decentralisaties van de AWBZ, Jeugdzorg en de Participatiewet ligt de regie nu grotendeels bij gemeenten. Op veel plaatsen willen gemeenten de eerste lijn versterken door de inzet van sociale wijkteams. Movisie⁷ definieert sociale wijkteams als: “Interdisciplinaire, ambulante en proactief ope-

---

⁶ Besseling, P. et al. (2013).

⁷ Kluit, M. (2016).

rerende teams van beroepskrachten vanuit onder meer gemeente, politie, opbouwwerk, woningcorporaties, maatschappelijke dienstverlening en zorg die op wijk- en huishoudensniveau (multi)-problematiek signaleren en zorgen dat kwetsbare bewoners op een passende manier geholpen worden”.⁸ Vanuit de integrale aanpak van de sociale wijkteams worden verschillende partners, waaronder de politie, uitgenodigd om mee te denken over bijvoorbeeld de aanpak van jeugdcriminaliteit. De politie kan samen optrekken en betrokken raken bij een wijkteam en daar waar de veiligheid in het geding komt optreden. In de praktijk wordt zichtbaar dat het GGP na de invoering van de transities op het gebied van jeugd en zorg een aantal veranderingen hebben doorgemaakt met name op het gebied van samenwerken.

Jeugdzorg en de politie

Politiemensen komen als professionals in de praktijk regelmatig in aanraking met kinderen in zorgwekkende situaties: “Kinderen die bedreigd worden, kinderen in situaties waarin ze slachtoffer of getuige zijn van huiselijk geweld, mishandeling of verwaarlozing. Kinderen die zwerf- en wegloopte drag vertonen of in de prostitutie terecht dreigen te komen. Hoewel politiemedewerkers een belangrijke taak vervullen bij het signaleren van zorgelijke situaties rondom jongeren, bleek het verwijzen van een zorgjongere naar de juiste zorg niet altijd vanzelfsprekend. In 2007 hebben de Politie en Bureau Jeugdzorg daarom het werkproces ‘Vroegsignaleren en doorverwijzen’ geïmplementeerd waarin werd afgesproken dat alle signalen van zorgjongeren door de Politie worden gemeld bij één van de regionale loketten van Bureau Jeugdzorg. In 2010 werd het initiatief genomen om kinderen jonger dan 12 jaar die een delict plegen sneller te begeleiden naar de juiste hulpverlening door middel van de 12-min aanpak.⁹ Deze groep kan niet strafrechtelijk worden vervolgd, maar de politie kan wel ‘optreden’, zoals aanhouden en verhoren. Bij ‘12-minners’, die een misdrijf plegen, wordt daarom altijd een zorgmelding gedaan door de politie”.¹⁰

Als gevolg van de Jeugdwet en de Wmo in 2015 hebben gemeenten een (bovenlokaal) Advies- en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling (AMHK) georganiseerd. Dit model voor de samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, politie en Openbaar Ministerie vervangt het protocol ‘Meldingen Kindermishandeling door Bureaus Jeugdzorg bij de Politie en Openbaar Ministerie’ uit 2011.¹¹ Dit betekent dat ‘Het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG)’ en het ‘Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK)’ per 1 januari 2015 zijn samengevoegd. De nieuwe naam voor dit advies- en meldpunt is: ‘Veilig Thuis’. Door deze samenvoeging wordt de aanpak van geweld in huiselijke kring en de aanpak van kindermishandeling samengebracht.¹²

De implementatie van de Jeugdwet betekent ten aanzien van de openbare orde en veiligheid dat de decentralisatie jeugdhulp niet los gezien kan worden van het veiligheidsbeleid binnen gemeenten.¹³ De VNG benoemt dit in 2014 in een factsheet voor burgemeesters en ambtenaren openbare orde en veiligheid (OOV): “Thema’s uit het veiligheidsdomein die direct raken aan de jeugdhulp zijn: overlast gevende en criminele jeugdgroepen, 12-minners, overlast gevende multi-probleemgezinnen, huiselijk geweld en kindermishandeling, nazorg van ex-gedetineerden, en psychisch kwetsbaren die overlast

⁸ Sociale wijkteams. (2014, 31 januari).

⁹ Samenwerking Politie-Bureau jeugdzorg. (2011).

¹⁰ Jeugdcriminaliteit. (z.j.).

¹¹ Pattje, W. (2015).

¹² Meldingen bij Veilig Thuis. (z.j.).

¹³ Veiligheid en de decentralisatie jeugdhulp. (2014, september).

veroorzaken en een gevaar vormen voor zichzelf en hun omgeving. Vaak vraagt de aanpak van deze veiligheidsvraagstukken om een meersporenaanpak van straf en zorg, en niet alleen gericht op de jeugdige, maar ook op het gezin (ouders, broertjes en zusjes) en de sociale omgeving (vrienden, school, sport, vrije tijd). Vroegtijdig signaleren en ingrijpen is daarbij essentieel om overlast en criminele carrières te voorkomen of te doorbreken. De werelden van (openbare orde en) veiligheid en jeugdhulp komen hier nadrukkelijk samen”.¹⁴

Eén van de adviezen van de VNG aan gemeenten luidt: “Maak afspraken over de rol van politie en OM bij de uitvoering van de Jeugdwet. Zoek zoveel mogelijk aansluiting bij bestaande structuren zoals het Veiligheidshuis of lokale overleggen.”¹⁵ Met betrekking tot gebiedsgebonden politiezorg betekent dit dat de politie in samenwerking met een Veiligheidshuis een gebiedsgerichte aanpak kan hanteren ten aanzien van overlast gevende en criminele jongeren(groepen) in de buurt. Zo brengt de wijkpolitie in Utrecht in kaart “welke jongeren lid zijn van een groep, hoe oud zij zijn, welke strafbare feiten zij eventueel plegen en welke rol zij vervullen binnen een groep. Aan de hand van deze informatie worden deze groepen vervolgens onderverdeeld in drie categorieën: hinderlijk, overlast gevend en crimineel”.¹⁶ Daarna wordt in het Driehoekoverleg (burgemeester, OM en Politie) bepaald wat prioriteit heeft. GGP vindt met name plaats in samenwerking en overleg met andere partners. De aanpak van o.a. jeugdcriminaliteit is niet een taak voor GGP alleen, maar verloopt in samenspel met verschillende partijen.

De politieke jeugdtaak ‘Vroegsignalering en Doorverwijzing’ is gericht op het signaleren van zorgelijke situaties bij jongeren en het adequaat overdragen van een melding hiervan aan de hulpverlening. De Politie ziet het als haar taak om in alle voorkomende gevallen zorg met betrekking tot een jeugdige professioneel te signaleren, registreren, en over te dragen. De Politie signaleert zorg, adviseert aan het advies- en meldpunt Veilig Thuis (voorheen Bureau Jeugdzorg), dat op haar beurt de verantwoordelijkheid heeft om de melding in behandeling te nemen. De Politie is niet belast met de (wettelijke) taakstelling om te beslissen over de aanbevolen hulpverlening aan jongeren. In de zorgketen vervult de Politie een rol die beperkt blijft tot ‘signaleren en adviseren’.¹⁷

Ten aanzien van jeugdcriminaliteit blijkt er bij de politie geen sprake te zijn van een uniforme aanpak. Het beleid is er op gericht om crimineel gedrag te voorkomen. “Gaan jongeren toch de fout in dan maken politie en justitie meestal gebruik van zogeheten ‘pedagogisch gerichte sancties’ zoals een verwijzing naar Halt. Pas in een later stadium gaan zij over tot (taak)straffen of maatregelen”. De politie zet naast gebiedsgebonden wijkagenten ook jeugdagenten¹⁸ in die over het algemeen samenwerken met een jeugdhulpverlener.¹⁹

In Nederland wordt aandacht besteed aan het effectiever aanpakken van jeugdproblematiek hiervan. Daarvoor is een samenwerking tussen verschillende partijen van essentieel belang. Om een goed beeld van een situatie te krijgen is het van belang dat de politie en jongerenwerkers voorzien worden van informatie. De gemeente zou hierin een regierol moeten spelen om uiteindelijk te komen tot een

---

¹⁴ Veiligheid en de decentralisatie jeugdhulp. (2014, september).

¹⁵ Veiligheid en de decentralisatie jeugdhulp. (2014, september).

¹⁶ Veiligheidshuis Utrecht: Gebiedsgebonden aanpak. (z.j.).

¹⁷ Goedee, J. & Rijkers, A. (2013), p. 17.

¹⁸ Jeugdcriminaliteit. (z.j.).

¹⁹ Jeugdcriminaliteit. (z.j.).

gezamenlijke aanpak. In Zwolle is er sprake van een dergelijke samenwerking tussen wijkagenten en jongerenwerkers “waar zij een aantal keren per maand in koppels de straat op gaan”.²⁰ De teams delen inzicht en kennis met elkaar over de belevingswereld van jongeren om zo overlast te voorkomen en het aanpakken van problemen niet alleen te benaderen met straffen en inperken. In de praktijk blijkt deze benadering tot positieve resultaten te leiden.²¹ “Doordat de koppelwerkers zichtbaar aanwezig en makkelijk te benaderen zijn, ontstaat een laagdrempeligheid die vertrouwen schept bij bewoners”.²²

Personen met verward gedrag en de politie

De invoering van de Wmo en de daarmee samenhangende bezuinigingen op de geestelijke gezondheidszorg hebben consequenties voor het werk van de politie. Als gevolg van o.a. veranderingen in de zorg is het aantal meldingen van verwarde personen bij de politie toegenomen. In 2015 kwamen er ruim 65.000 meldingen binnen bij de politie, een stijging van 60% ten opzichte van 2011.²³ Onder een verward persoon verstaan Laere en Lohuis (2015) “een ieder die vanwege zijn al dan niet tijdelijk verstoorde oordeelsvermogen gedrag vertoont waarmee hij een bedreiging vormt voor zichzelf of anderen of voor de openbare orde en veiligheid”. De toename van verwarde personen wordt door verschillende landelijke organisaties gesignaleerd, cijfermatig onderbouwd en geagendeerd”.²⁴

Er wordt bij de term verwarde personen een kritische kanttekening geplaatst door Bauke Koekoek, lector Psychiatrische Zorg.²⁵ Volgens hem schept de term verwarring, omdat in de praktijk blijkt dat het voornamelijk een registratieterm betreft van de politie. Hierdoor vallen verschillende doelgroepen onder één noemer terwijl het kan gaan om een demente oudere, een verslaafde of een persoon met een verstandelijke beperking. De valkuil van deze manier van denken is dat men naar één oplossing zoekt, terwijl mensen met verschillende kwetsbaarheden verschillende hulpvragen hebben. Het blijkt dat onder de groep ‘verwarde personen’ slechts 30% een psychiatrisch stoornis heeft. Volgens Koekoek mist de stijging van het aantal verwarde mensen elke feitelijke onderbouwing en vraagt het om een nadere beschouwing. Dat er een stijgend aantal verwarde personen is in Nederland komt waarschijnlijk deels voort uit de economische crisis en het gegeven dat de samenleving van nu minder tolerant is geworden ten opzichte van afwijkend gedrag, aldus Koekoek.²⁶

Mensen met zeer verschillende problemen en kwetsbaarheden behoren tot verschillende groepen mensen die vragen om passende hulp. Abraham en Nauta constateren in 2014: “Operationeel politiepersoneel komt regelmatig in contact met burgers met psychische en/of verslavingsproblemen die overlast en (gevoelens van) onveiligheid veroorzaken. Het gaat dan om ‘verwarde personen’ die overlast geven, hulpverlening nodig hebben, verkommeren of zich gevaarlijk of strafbaar gedragen. De politie schat dat zij aan deze groep ‘verwarde personen’ een aanzienlijk deel van haar capaciteit besteedt. Reden daarvoor is dat de politie continu beschikbaar is waardoor te allen tijde een beroep op haar kan worden gedaan”.²⁷

---

²⁰ Chidi, H. & Limburg, J.C. (2010).

²¹ Horstink, G. & Toenders, N. (2009).

²² Noorda, J., van Dijk, A. & Kroeze, M. (2012).

²³ Verwarde personen 2015. (2016).

²⁴ Laere, I. van. & Lohuis, G. (2015), p. 181.

²⁵ Huisman, C. (2017, 31 januari).

²⁶ Huisman, C. (2017, 31 januari).

²⁷ Abraham, M. & Nauta, O. (2014).

In 2015 maakte de Nationale Politie bekend dat agenten gemiddeld een dag in de week besteden aan het opvangen, kalmeren en vervoeren van verwarde personen (Binnenlands Bestuur, 28-3-2015). Het is evident, zo stelt de Nationale Politie, dat het niet de beste oplossing is om er een politieagent op af te sturen”.²⁸ Ook uit cijfers uit 2016, naar aanleiding van een WOB-verzoek Verwarde Personen, blijkt dat de politie steeds vaker moet uitrukken vanwege overlast door verwarde personen. Het gaat dan om kleine opstootjes, maar soms ook om incidenten waarbij iemand in verwarde toestand een bedreiging vormt voor zichzelf of zijn omgeving. Van Steden en Weimar (2016) zeggen hierover: “Agenten komen in de praktijk geregeld bij dezelfde verwarde personen en zijn er soms uren mee bezig. Vaak is het erop afsturen van een agent niet *de* oplossing. Iemand met psychische klachten is geen crimineel, maar een patiënt. Opgang door hulpverleners uit de geestelijke gezondheidszorg is hierin van belang.”²⁹

De complexiteit van de organisatie van het omgaan met ‘verwarde personen’ wordt door Van Steden en Weimar (2016) als volgt beschreven: “Aan de organisatiekant hebben zowel de politie als de GGD te maken met een ingewikkeld samenspel van partners en netwerken dat ook nog eens grote organisatorische veranderingen doormaakt of heeft doorgemaakt. Denk aan decentralisaties in de jeugdzorg, veranderingen in de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (2015) en veranderingen in de Participatiewet (2015), waardoor het risico stijgt dat mensen langer met hun zorgvraag blijven rondlopen, nog zeker worden en uiteindelijk niet meer zelfstandig kunnen leven of zelfs buiten de samenleving vallen”.³⁰

Aanpak

Op landelijk niveau is een Aanjaagteam en Schakelteam ingesteld om een sluitende aanpak te ontwikkelen voor het omgaan met verwarde personen. In reactie op de aanhoudende berichten over de vermeende toename van het aantal verwarde personen, lanceerde minister Schippers van het ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) - in samenwerking met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) - in 2015 het ‘Plan van aanpak aanjaagteam verwarde personen’ (Ministerie van VWS, 2015). De minister gaf het ‘Aanjaagteam’ de opdracht om met gemeenten en andere betrokken partijen op lokaal niveau een sluitende aanpak te formuleren. Per 1 oktober 2016 hebben de ministers VWS en Veiligheid en Justitie (VenJ) en de voorzitter van de directieraad van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) het Schakelteam personen met verward gedrag ingesteld. Het Schakelteam zal gedurende twee jaar voortbouwen op de resultaten en de visie van het Aanjaagteam Verwarde Personen. In het Schakelteam is een aantal belangrijke partners vertegenwoordigd: een ervaringsdeskundige, een ervaringsdeskundig familielid, een wethouder, een zorgverzekeraar, de geestelijke gezondheidszorg, gehandicaptenzorg, burgemeester, politie en Openbaar Ministerie. Het Schakelteam betreft landelijk georganiseerde partners. De leden van het Schakelteam leggen als ambassadeur verbinding met hun achterbannen. Op 1 oktober 2018 moeten alle gemeenten en regio’s beschikken over een goed werkende aanpak voor ondersteuning van mensen met verward gedrag.³¹

---

²⁸ Jungmann, N., Gelauff-Hanzon, C. & Van Doorn, L. (2016), p. 181.

²⁹ Steden, R. van. & Weimar, L. (2016).

³⁰ Van Steden, R. van. & Weimar, L. (2016), p. 4.

³¹ Hoes, O. et al. (2016).

Een juiste omgang met en benadering van verwarde personen is essentieel om de veiligheid van zowel de bewuste persoon als de omstanders en de politie zelf te kunnen garanderen. In het rapport 'Met fluwelen handschoenen' concluderen Kuppens et al (2015) naar aanleiding van hun onderzoek naar de basispolitiezorg in Amsterdam: "Meerdere factoren kunnen van invloed zijn op de doelgroep verwarde personen, en daarmee op de uitvoeringstaak van de politie.

- Allereerst de steeds gewelddadiger wordende verwarde personen in de publieke ruimte. Vooral personen met een dubbeldiagnose (een stoornis en een verslaving) zijn steeds minder beïnvloedbaar door handhavers (Kuppens & Ferwerda, 2010).
- Een tweede ontwikkeling is dat er sinds 1990 sprake is van een verschuiving van intramurale zorgvormen naar ambulante zorg en behandeling in de thuissituatie. De Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg - recentelijk ingediend bij de Tweede Kamer - is het meest recente voorbeeld van deze ontwikkeling. Onder de huidige Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Bopz) is gedwongen zorg alleen mogelijk in een psychiatrisch ziekenhuis met Bopz-aanmerking. De nieuwe conceptwet, die de Wet Bopz gaat vervangen, voorziet in verplichte zorg op maat dat betekent dat iemand buiten een instelling verplichte begeleiding ontvangt. Ook hulp aan huis of poliklinische hulp is een mogelijkheid. Uitvoering van deze nieuwe wet heeft tot gevolg dat minder personen met psychosociale of psychiatrische problematiek in een gesloten setting worden opgenomen (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2013). Aan ambulante zorg zijn ook nadelen verbonden: iemand blijft bijvoorbeeld op straat of in de buurt wonen. Dit kan overlast veroorzaken of weerstand bij buurtbewoners oproepen. Verder kan ambulante zorg ertoe leiden dat de politie nog vaker in contact komt met verwarde personen. Een verdere verschuiving naar de geschetste ambulante zorg kan derhalve gevolgen hebben voor de samenwerking tussen politie en GGZ. De frequentie van het contact tussen deze partijen zal vermoedelijk toenemen.
- Een ontwikkeling die hiermee samenhangt, is de toenemende marktwerking en concurrentie in de zorg. Hierdoor veranderen mogelijk de (financiële) prikkels voor GGZ-instellingen om al dan niet met andere stakeholders, waaronder de politie, samen te werken. Bezuinigingen in de zorg hebben daarnaast tot gevolg dat personen met psychosociale of psychiatrische problematiek een eigen bijdrage moeten betalen voor geestelijke gezondheidszorg. Dit leidt ertoe dat zij regelmatig hulpverlening mijden, wat de kans vergroot dat zij op straat belanden of daar overlast veroorzaken.³²
- De verschuiving van opvang in klinieken naar begeleiding thuis en de eventuele gevolgen van de eigen bijdrage kunnen effect hebben op de mate waarin hulp voor verwarde personen bereikbaar blijft.
- Ook kunnen enkele nog in te voeren wetten (het betreft de Wet op de forensische zorg (WFZ) en de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (WVGZ)) gevolgen hebben voor de instroom richting de GGZ-instellingen. Het gaat dan vooral om een mogelijk toenemende aanwas van justitiabelen.
- Naar de reguliere GGZ-instellingen. Nauta en Van Dijk (2012) geven aan dat het niet uitgesloten is dat deze extra patiëntenstroom zal leiden tot meer agressief gedrag en daarom meer benodigde politie-inzet in inrichtingen en daarbuiten."³³

---

³² Klumpen, H. (2012).

³³ Kuppens, J. et al. (2015), p. 10-11.

3.3 Professionalisering rond decentralisaties

Ten aanzien van de kennis en vaardigheden van politieagenten in het omgaan met personen met verward gedrag zeggen Kuppens et al (2015): “Het personeel dat al langere tijd in dienst is bij de politie, heeft binnen zijn opleiding geen scholing gekregen over psychosociale of psychiatrische problematiek. Sinds een paar jaar is hier binnen de politieopleiding meer aandacht voor. Het vak SPP (sociaal-psychische problematiek) wordt gegeven binnen niveau 4 van de politieopleiding. Binnen dit vak leren politieagenten om te gaan met verwarde personen. Hierbij betreft het vooral de juridische aspecten, zoals wanneer IBS of een RM wordt opgelegd. Buiten niveau 4 wordt er binnen de andere opleidingen nauwelijks aandacht aan besteed.³⁴ Daarnaast kent de opleiding voor politiemedewerkers een doorstroomtraject naar Allround Politiemedewerker waarin men leert “hoe je sociaal-psychische problematiek, zoals escalatie van geweld in partnerrelatie/gezinssituatie/ouder-kindrelatie/buren of persoonlijke verwaarlozing, kunt aanpakken”.³⁵

Uit datzelfde onderzoek blijkt dat politieagenten over het algemeen op basis van hun gezonde verstand en ervaring adequaat handelen binnen crisissituaties met mensen met een psychische problematiek. Wel zou het goed zijn als de kennis en vaardigheden van de politieagent ten aanzien van de doelgroep worden bijgespijkerd, vooral wat betreft het herkennen en signaleren van psychische problematiek. Aanbevelingen die in het rapport worden gedaan, zijn het ontwikkelen van een training ter professionalisering van politieagenten in het werken met mensen met een psychische problematiek en een verbeterde samenwerking tussen de GGZ en de politie. Hierbij is het belangrijk dat agenten een beter inzicht krijgen in de werkwijze van de hulpverlening en de criteria van de Wet Bopz. Door het verkrijgen van meer kennis over de werkwijze en de criteria van de Wet Bopz ontstaat meer begrip voor de beslissingen die betrokken partijen dienen te maken (Politie Gelderland-Zuid, 2008).

Binnen de integrale beroepsvaardigheidstraining (IBT) is inmiddels het nodige aangepast als het gaat om personen met verward gedrag. Elke agent krijgt op jaarbasis 32 uur IBT. Daarin gaat het onder andere om het trainen van fysieke en mentale weerbaarheid, bijvoorbeeld in de vorm van aanhoudingsprocedures. Binnen de Amsterdamse IBT is er aandacht voor het omgaan met verwarde personen. Uit een interview blijkt dat agenten op niveau 3 tot en met 5 tegenwoordig standaard in hun IBT de SPOR-procedure aangeleerd krijgen. Als het gaat om verwarde personen wordt in de Amsterdamse IBT met verschillende modules gewerkt. Voorbeelden hiervan zijn algemene informatie in het lesprogramma, beeldmateriaal, een judoachtige ruimte waarin getraind wordt, een oefenstraat en een oefen cel. Verder wordt binnen de IBT geleerd dat er verschil is tussen het benaderen van verwarde personen in de openbare ruimte of in een huis, vooral als in het laatste geval met een wapen bedreigd wordt. Vanwege de eigen veiligheid wordt in de IBT voorgesteld om te werken met een doorzichtig schild, vooral als de politie moet oprukken in trapportalen. Voor de omgang met verwarde personen is er tegenwoordig in de IBT extra aandacht voor houdingsverstikking ofwel positionele asfyxie. Het gaat dan vooral om personen die vanwege cocaïne- of GHB-gebruik extreem agressief, achterdochtig en opgewonden zijn en door de politie in bedwang gehouden moeten worden. Door de GGD in Amsterdam is ook een richtlijn opgesteld hoe met mensen met een geagiteerd delirium ofwel een *excited delirium syndrome* om te gaan.

---

³⁴ Politie Gelderland-Zuid (2008) in Kuppens, J. et al. (2015), p. 47.

³⁵ Aanpak van sociaal - psychische problematiek. (2017).

De Landelijke Expertgroep Samenwerking Politie-GGZ is van mening dat er – zowel in de politieopleiding als in de trainingen – de nodige extra aandacht aan de interactie met verwarde personen besteed kan worden. In de politieopleiding ziet de expertgroep bij voorkeur meer ruimte voor de Wet Bopz en andere juridische kaders en niet zozeer meer aandacht voor de omgang met verwarde personen. Verder is de expertgroep van mening dat het verschil tussen psychose, ofwel psychiatrische problematiek, en persoonlijkheidsstoornis aan bod moet komen in de opleiding. Mogelijk is het voor politiefunctionarissen dan begrijpelijker als de hulpverlening mensen met een persoonlijkheidsstoornis naar huis stuurt en personen met een psychische stoornis opneemt.

Bovendien zou in de training, naast kennis en ervaring, ook aandacht besteed moeten worden aan de fysieke en mentale weerbaarheid van politiefunctionarissen. De expertgroep acht dit aspect nu nog onderbelicht in de training”.³⁶

Van Steden en Weimar (2016)³⁷ beschrijven een project dat in 2015 door de politie-eenheid Amsterdam en de GGD Amsterdam werd opgezet: ‘Verbeterde Samenwerking wijk-GGD en wijkpolitie’. Hierin werken wijkagenten en de sociaal-psychiatrisch verpleegkundigen nauw samen. Het project heeft tot doel:

- eerder ‘aan de voorkant’ van problemen te komen, zodat kwetsbaren minder snel afglijden, minder overlast thuis en op straat veroorzaken, er minder druk staat op de instroom van minder acute cases binnen politie- en zorgketens, en het aantal ‘draaideurcrises’ (continue in- en uitstroom van dezelfde mensen) afneemt;
- de samenwerking tussen politie en GGD verbeteren en intensiveren. Het werk dat wijkagenten en wijk-GGD’ers leveren, is erg van persoonlijke voorkeuren en werkstijlen afhankelijk. Standaarden en protocollen zijn wel van belang, maar praktijksituaties vergen vaak improvisatie.

In hun rapport doen Van Steden en Weimar (2016, p27- 29) de volgende aanbevelingen ten aanzien van samenwerking en professionalisering, namelijk:

- urgentie in aanscherpen samenwerking politie/GGD: aantal (verwarde) kwetsbaren stijgt;
- wijkagenten en wijkGGD’ers verdienen versterking;
- rationaliseer besluiten om wel of niet samen als politie en GGD op huisbezoek te gaan;
- verstevig de aanjaagrol van het MZWO, verminder de last van overlegstructuren;
- neem onduidelijkheid over informatie-uitwisseling en privacy zoveel mogelijk weg.

De ontwikkelingen in het sociaal domein stellen aan de politie nieuwe eisen die vragen om competenties. Deze hebben in het bijzonder betrekking op de volgende thema’s:

- vroegsignalering, registratie, doorverwijzing en overdracht;
- het vaststellen van de relevante partners en netwerken en afstemming van taken en verantwoordelijkheden;
- de politie moet zorgen dat zij een volwaardige positie heeft binnen de netwerken (niet alleen in de samenwerking met de GGD);
- samenwerking in multidisciplinaire sociale wijkteams en in veiligheidshuizen met daarbinnen een meersporenaanpak van straf en zorg;
- afbakening van de verantwoordelijkheden binnen de 24/7 beschikbaarheid van de politie;

---

³⁶ Kuppens, J. et al. (2015), p. 47.

³⁷ Steden, R. van. & Weimar, L. (2016), p. 5.

- de landelijk sluitende aanpak omgaan met verschillende vormen van “verward gedrag”, die in oktober 2018 operationeel moet zijn. Minder recent opgeleide medewerkers zullen bijscholing behoeven op het terrein van psychosociale problematiek;
- agenten moeten in staat zijn verward gedrag te herkennen bij personen met lichte en zware beperkingen en weten of zij te maken hebben met iemand met een zorgmachtiging om op een juiste manier door te verwijzen;
- de werkwijze van de hulpverlening en de criteria van de (nieuwe) Wet Bijzondere Opnemingen in Psychiatrische Ziekenhuizen (Bopz).

4 Digitalisering inclusief sociale media

4.1 De ontwikkeling

Digitalisering

De digitalisering van de samenleving is een gegeven. De ontwikkeling van het internet en de opkomst van sociale media laten zien dat er naast de fysieke wereld een onbegrensde virtuele wereld is ontstaan. Nederland is één van de koplopers op het gebied van digitalisering. Er zijn verschillende contextvariabelen die dit mogelijk maken en ondersteunen. Op dit moment heeft circa 96 procent van de huishoudens toegang tot internet. De laptop en mobiele telefoon zijn de meest gebruikte apparaten om verbinding te maken met het internet en ook het aantal tablets neemt toe. Het aandeel huishoudens met een desktop PC is daarentegen de afgelopen jaren fors afgenomen.³⁸

Behalve in huishoudens is de digitalisering ook merkbaar in organisaties en tussen organisatie in hun primaire werkprocessen, administratieve processen en informatie- en communicatieprocessen.

Sociale media

Steeds meer mensen en bedrijven gebruiken digitale sociale netwerken. In 2014 zat acht op de tien internetgebruikers op een digitaal sociaal netwerk.³⁹ Twee jaar eerder was dit nog 65 procent. Vooral tekstberichten uitwisselen is populair: zeven op de tien mensen doen dit. Deelname aan netwerken, zoals Facebook of Twitter, is gestegen van 54 naar 62 procent. Ook bedrijven gebruiken steeds vaker digitale sociale netwerken: in 2015 zat 61 procent van de bedrijven op een sociaal netwerk zoals Facebook of LinkedIn. In 2012 was dit pas bij één op de drie bedrijven het geval. Het gebruik van (micro)blogs, zoals Twitter, is toegenomen van 21 naar 32 procent.⁴⁰

Een paar jaar geleden gebruikten al bijna alle jongeren sociale netwerken. Sinds 2012 is het gebruik door 25-plussers sterk gestegen. Inmiddels zit ook ruim 90 procent van de 25- tot 45-jarigen op een sociaal netwerk. Bij de 45-plussers is het aandeel onder internetgebruikers bijna anderhalf keer zoveel ten opzichte van 2012, maar nog altijd veel lager dan in de jongere leeftijdsgroepen.⁴¹

68 procent van de Nederlandse bevolking van 12 jaar of ouder gebruikte in 2015 sociale netwerken. Vooral het gebruik van instant messaging, zoals WhatsApp en Snapchat, is hoger dan drie jaar geleden. Dit is populairder dan netwerken zoals Facebook of Twitter. Inmiddels gebruiken ruim negen op de tien 12- tot 25-jarigen instant messaging. Ook bij ouderen is het aandeel gebruikers van instant messaging sterk toegenomen: 35 procent van de 65- tot 75-jarigen en zeven procent van de 75-plussers wisselt tekstberichten uit met anderen. Ook zijn deze leeftijdsgroepen steeds vaker te vinden op sociale netwerken als Facebook en Twitter. Het aandeel gebruikers van deze netwerken is toegenomen bij alle 25-plussers, maar bij de 12- tot 25-jarigen is het juist afgenomen.⁴²

---

³⁸ Literatuurstudie Trends in digitalisering. (2015, 1 mei).

³⁹ Whats-app, Twiter, Facebook en LinkedIn.

⁴⁰ Gebruik sociale netwerken sterk toegenomen. (2015, 30 juni).

⁴¹ Gebruik sociale netwerken sterk toegenomen. (2015, 30 juni).

⁴² Gebruik professionele sociale netwerken stijgt. (2016, 29 januari).

Cybercrime

Ook criminelen gaan met hun tijd mee. Het digitale tijdperk biedt hun nieuwe kansen en mogelijkheden, waardoor cybercriminaliteit inmiddels een maatschappelijk probleem is. Hacken is met ruim 5 procent slachtoffers een relatief veelvoorkomende vorm, gevolgd door koop- en verkoopfraude (3,5 procent) en identiteitsfraude (minder dan 1 procent). Skimming, een vorm van identiteitsfraude waarbij een bankpas of creditcard wordt gekopieerd in een winkel of bij een betaal- of pinautomaat, is eveneens afgenomen. Het aandeel slachtoffers van koopfraude is echter toegenomen in deze periode.⁴³

Er is een brede range van vormen van Internetcriminaliteit die om een voortdurende aandacht van de politie vraagt. Niet met elke vorm van Internetcriminaliteit zal de wijkagent geconfronteerd worden, maar er is wel een noodzaak om belangrijke vormen te kennen. Daarnaast is het van belang te weten op welke manier Internetcriminaliteit zich manifesteert en hoe erop gereageerd kan, of moet worden. Vaak zal het ook van belang zijn om te bepalen wie er verder bij betrokken moet worden om het te voorkomen, op te sporen of te bestrijden. Tot de bedoelde vormen van Internetcriminaliteit behoren onder meer:

- cyberafpersing;
- cyber stalking;
- E-fraude;
- haat zaaien;
- pestgedrag;
- passwoorden kraken;
- identiteitsfraude.

De aard van dit soort criminaliteit is zelden puur wijk gebonden. Niettemin heeft is de politie in de wijken een aanspreekpunt om dit soort problemen mee te bespreken en wegen te zoeken om die op de juiste plek aan te kaarten.

4.2 Implicaties van digitalisering en sociale media voor GGP

Organisatieprocessen

Digitalisering beïnvloedt het werk van de politie. De digitalisering en het gebruik van sociale media zijn zichtbaar in de wijze waarop de politie haar werkprocessen organiseert. Veel werk heeft zich verplaatst naar Internet. Het bijhouden van email, whats-app en andere communicatiemedia vraagt dagelijks tijd. In de ogen van enkele geïnterviewden vraagt dat per dag te veel tijd. Het houdt de wijkagenten te veel achter het bureau en laat onvoldoende tijd over voor werk op straat.

Met de digitalisering zijn ook de administratieve procedures mee ontwikkeld. Er zijn meer mogelijkheden om over werkprocessen te communiceren, gegevens te registreren, processen te monitoren en gegevens op te slaan en te analyseren. Agenten hebben daartoe instrumenten tot hun beschikking. Het project Mobiel, Effectiever Op Straat (MEOS) heeft tot doel gehad de politieambtenaar op straat te voorzien van instrumenten, waardoor hij:

---

⁴³ Kloosterman, R. (2015).

- beter kan vaststellen wie hij bij een staande houding voor zich heeft;
- kan controleren of deze persoon nog boetes heeft uitstaan of straf moet uitzitten, en;
- digitaal een bon kan uitschrijven.

Het instrument is gebaseerd op een smartphone. De smartphone zorgt voor een veilige mobiele verbinding tussen de politieambtenaar en de back office met daarin de verschillende informatiesystemen binnen Politie en Justitie.⁴⁴ Er is een noodzaak om te zoeken naar werkwijzen en apparatuur die de werkprocessen vereenvoudigen en versnellen, zodat er meer tijd op straat is. Op dat vlak zijn al enkele initiatieven in het land in gang gezet in diverse teams die vernieuwend werken (zoals Meierij, Amsterdam Nieuw West Noord, Krimpenerwaard, Zevenaar), (Staffleu 2016).⁴⁵

Internet en sociale media

Het gebruik van Internet en sociale media neemt toe. Burgers kunnen daardoor gemakkelijker bereikt worden en omgekeerd kunnen burgers de politie en andere betrokkenen makkelijker bereiken. Echter Internet en sociale media zijn ook een bron van allerlei vormen van strafbare feiten. Weliswaar zijn die vormen niet direct het gevolg van Internetgebruik, maar Internetgebruik heeft er wel een versterkend effect op. Jongeren gebruiken Internet om bereikbaar te zijn, om contacten te leggen, om hun identiteit te bepalen, een imago te creëren en om grenzen te verleggen. Internetgebruik kan echter ontaarden in online pesten, zonder toestemming publiceren van beeldmateriaal, beledigingen, identiteitsfraude, virtuele diefstal, dreigtweets, sexting, webcam misbruik, digitale kinderlokken (grooming) en loverboys praktijken.⁴⁶ De politie en een aantal partners zoals het onderwijs en de jeugdzorg hebben hierin een taak in proactieve, preventieve als in repressieve zin.

Visuele communicatie (zoals YouTube, Instagram, Snapchat)

Visuele media spelen een steeds grotere rol in de communicatie tussen burgers en tussen burgers en organisaties. Ook de politie heeft hiermee te maken. Het beeldmateriaal vormt een ondersteuning van het politiewerk, maar roept ook een aantal vragen en zorgpunten op.

Het toegenomen gebruik van visuele communicatie leidt tot een groter aantal analysemogelijkheden bij het onderzoek naar, of het vroegtijdig signaleren van crimineel gedrag. Het gebruik van beelden versnelt de communicatie tussen burgers en met burgers. Ook is deze vorm van communicatie een middel om de betrokkenheid van burgers bij politiewerk te vergroten. De communicatie wordt erdoor verrijkt. Beeldmateriaal biedt een aanvulling op bewijsmateriaal en contextuele informatie. Tevens biedt beeldmateriaal houvast voor reflectie op gebeurtenissen, incidenten en werkervaringen.

Zoals aangegeven levert het gebruik van beeldmateriaal ook een aantal risico's op. Er is een dikwijls moeilijk te beheersen doorwerking van informatie naar de media. Het werk van agenten wordt onderwerp van sociale controle zowel vanuit het publiek, alsook vanuit de eigen organisatie. Beelden kunnen zaken verhelderen, maar soms ook vertekenen. De getoonde beelden hebben een reputatieinvloed. Het onbeheersbare aspect ervan treedt vooral op als de gemaakte beelden 'viraal gaan'. Ook de praktijken van Vloggers bezorgen de politie veel werk en soms negatieve publiciteit. Tegelijkertijd

⁴⁴ Project Mobiel, effectiever op straat. (2014, 19 maart).

⁴⁵ Staffleu, E. & Reijmer, T. (2016).

⁴⁶ Borgdorff, M. Jacobsen, S. & Tillie, N. (2013).

zijn er ook vloggende politiemedewerkers die door dat te doen laten zien waarmee ze in hun werk in aanraking komen.

De gemaakte beelden betreffen niet alleen direct het werk van de politie en/of andere hulpverleners. Het gaat ook om de onderlinge communicatie tussen burgers en de implicaties daarvan voor het politiewerk.

Data

Met de komst van Internet is ook de mogelijkheid om gegevens te achterhalen sterk uitgebreid. Van digitale handelingen blijven sporen traceerbaar die voorheen niet beschikbaar waren. Daarbij gaat het om de inhoud van communicaties tussen personen, maar ook om veel zogenaamde metadata, ofwel gegevens over wie waar was op welk moment, betalingsverkeer, gebruikers gegevens over wie met wie en in welke frequentie contact heeft etc. Dergelijk gegevens zijn een rijke bron. Ze verschaffen inzicht in het gedrag van groepen mensen in de samenleving, ze kunnen richting geven aan politiewerk. De benutting van data, soms van Big Data, is mogelijk door middel van het monitoren, analyseren van misdaadpatronen, of door het blootleggen van connecties tussen mensen, en door het daaruit afleiden van voorspellingen van gedrag. De mogelijkheid om politiedossiers te digitaliseren schept voor de toekomst mogelijkheden om misdaadpatronen zichtbaarder te maken, ook aan de hand van kwalitatieve data analyses (text mining) in politiedossiers.

Ook ontstaan er als gevolg van digitale opslag mogelijkheden om de inzet van de politie zelf zichtbaar te maken. Op die manier kunnen lokale politie-inzet en lokale misdaadniveau 's aan elkaar gerelateerd worden. Dit leidt tot meer inzicht in de effectiviteit van politie-inzet en inzicht in eventuele verplaatsingspatronen. Op grond van zulke inzichten kan probleemgericht gewerkt worden. Dat een dergelijke combinatie van probleemgericht werken en het blootleggen van misdaadpatronen effectief wordt. Een dergelijke werkwijze wordt ook wel aangeduid als Problem oriented policing. Dat Problem Oriented Policing effectief is, is aangetoond in meerdere studies. Problem Oriented Policing is een strategie voor het analyseren en oplossen van criminaliteitsproblemen, met als doel de oorzaken van deze problemen weg te nemen. Het gaat daarbij om het blootleggen van gedragspatronen, *crime patterns*. Het gaat daarbij ook om verder te gaan dan analyses van incidenten, maar de blik veeleer te richten op die problemen waarvan die incidenten de manifestatie zijn.⁴⁷

In het verlengde van het gebruik van computers en sociale media spelen ethische discussies over privacy en bescherming van persoonsgegevens. Daarbij gaat het zowel om de gegevens die betrekking hebben op burgers als gegevens over de politie. Dergelijke kwesties vragen om aandacht omdat ze zich afspelen in een telkens veranderend stelsel van opvattingen. Voorbeelden hiervan zijn vragen rond Etnisch profileren, anonimiseren van beeldmateriaal, publiek maken van slachtoffer beelden etc.

Netwerken

De komst van internet en allerlei daaraan gerelateerde applicaties hebben invloed op de werkwijzen van de politie. De politie opereert in toenemende mate in een netwerkomgeving. Een aspect daarvan is het groeiende aantal partnerorganisaties waarmee wordt gewerkt; een tweede daarmee samenhangend aspect is de digitale invulling van die netwerken. Dat laatste brengt steeds hogere eisen met zich mee op het gebied van ICT en de daartoe benodigde competenties. Niet iedereen is overtuigd

---

⁴⁷ Winter, H. & De Ridder, K. (2010).

van het ingrijpende karakter van deze uitdaging. Hoogenboom stelt dat er dat er niets is veranderd aan de taakuitvoering van de politie⁴⁸ en Van Steden ziet ook geen Copernicaanse wending in beleid en uitvoering van de politie.⁴⁹ Toch is er steeds meer aandacht gekomen voor het belang van het netwerken en het gebruik van digitale netwerken in de politiefunctie. In empirische studies waaronder het onderzoek 'Politie in de netwerksamenleving' uit 2012 komt naar voren dat de politie het zogenaamde 'netwerken' nog niet altijd goed onder de knie heeft. Netwerken verlopen niet probleemloos en samenwerking met partners gaat moeizaam.⁵⁰

De politie moet in een steeds groter en uitgebreider veiligheidsnetwerk opereren om haar functie en taken effectief uit te kunnen voeren. De ontwikkeling naar een netwerksamenleving heeft gevolgen voor de manier waarop criminaliteit zich organiseert en heeft implicaties voor de praktijk van de gebiedsgebonden politiezorg.

Alle bovengenoemde aspecten van digitalisering en sociale media beïnvloeden het GGP. Daarbij gaat het om de organisatie van het politiewerk, de communicatie onderling en met de burgers, omgaan met de berichten en beelden die op Internet circuleren en het benutten van data ten behoeve van de optimalisering van het gebiedsgebonden politiewerk. De digitale mogelijkheden hebben direct betrekking op het de kern van GGP, namelijk dicht bij de burger staan, weten wat er speelt, tijdig signalen opvangen waarop reacties nodig zijn, en in direct contact staan met andere betrokkenen. Goed omgaan met digitale mogelijkheden verhoogt de efficiency en de effectiviteit van GGP.

4.3 Professionalisering rond digitalisering en sociale media

De politie moet thuis zijn in de digitale wereld. Het is voor de politie van belang om op de hoogte te zijn van de gevaren van digitalisering alsook van de mogelijkheden en kansen die digitalisering en Internet bieden. De ontwikkelingen gaan snel en de misdaad maakt daarvan handig gebruik. In feite speelt er zich een soort wedloop af waarbij alle betrokkenen de ontwikkelingen proberen te volgen of voor te blijven. In positieve zin biedt de inzet van Internet en sociale media kansen om op een nieuwe manier te werken. Veel politiemensen zijn te vinden op Twitter en ook de vele filmpjes die vaak miljoenen keren worden bekeken, via YouTube online zijn gezet, missen hun doel niet. Sociale media bieden nieuwe mogelijkheden om verbinding te maken en toegang te krijgen tot de haarvaten van de maatschappij, met online-gemeenschappen en individuele burgers. Het is een uitdaging om sociale media te verbinden met de routines van de politie en op een professionele manier in te bedden in de procedures en werkwijzen.

De professionalisering op het gebied van ICT en sociale media is een punt van aandacht dat door alle respondenten in het onderzoek wordt benadrukt. Tegelijkertijd wordt ook opgemerkt dat het gebruik en de benutting van ICT leeftijd afhankelijk lijkt te zijn. Jongere medewerkers zijn ermee opgegroeid. Dit betekent dat scholing niet het enige antwoord is als het gaat om de professionalisering van de organisatie op dit punt. Ook de werving en selectie en het aanname beleid zijn hierin instrumenten om de ICT en sociale media competenties op niveau te krijgen en te houden. De Gentse hoofdcom-

---

⁴⁸ Hoogenboom (2009) in Helsloot, I., Groenendaal, J. & Warners, E.C. (2012).

⁴⁹ Van Steden (2011) in Helsloot, I., Groenendaal, J. & Warners, E.C. (2012).

⁵⁰ Helsloot, I., Groenendaal, J. & Warners, E.C. (2012).

missaris Steven de Smet pleit ervoor de digitalisering beter te integreren in het werk van politie en gemeenten. Zijns inziens komt de wat hij noemt “grote digitale clash” tussen 2018 en 2025.⁵¹ In het Verenigd Koninkrijk probeert men door het bijeenbrengen van de politie, wetenschappers en de creatieve industrie in een partnerschap een transformatie binnen de politie te bewerkstelligen ten aanzien van digitalisering. Veranderingen in de digitale omgeving vragen om verantwoordelijkheden, rollen en diensten te heroverwegen.

In Engeland en Wales worden ook oplossingen gezocht in de richting van:

- versterken van slachtofferhulp bij cybercriminaliteit op lokaal niveau zodat wijkagenten in staat zijn om advies en ondersteuning te bieden;
- het aangaan van partnerschappen met bedrijven, vrijwilligers en specialisten met specialistische vaardigheden en kennis op het gebied van digitalisering ter verbetering van vaardigheden binnen de politie;
- opleiding om algemeen digitaal bewustzijn te testen en te bevorderen onder politiemedewerkers zodat zij kunnen reageren op digitale delicten;
- digitale opleidingen voor onderzoekers/rechercheurs om digitale informatie te verzamelen en bundelen;
- mogelijkheden met BIG DATA om standaarden te ontwikkelen die kunnen bijdragen aan de kwaliteit van diensten;
- investeren in communicatie en online ondersteuning van het lokale publiek zodat bekend is wat de mogelijkheden zijn;
- mogelijkheid bieden aan het publiek om online criminaliteit te melden aan de politie door gemakkelijke en toegankelijke online tools aan te bieden.

Om de ontwikkelingen in de cybercrime bij te houden of liever voor te zijn, zijn hoog opgeleide creatieve ICT-specialisten nodig. Om hun talenten in te zetten op het terrein van cybercrime bestrijding moeten ze ruimte hebben om zich verder te ontwikkelen. In België is daartoe een aantal jonge mensen aangetrokken om zo een nieuwe digitaal elan binnen de politie te brengen. Ook in Nederland zijn dergelijke initiatieven om extra mensen met ICT competenties en ambities te werven genomen. Daarnaast is er de noodzaak om op het gebied van het gebruik van de reguliere of opkomende digitale middelen en sociale media de competenties bij te houden. Dat vergt enerzijds instructies, of bijscholing, maar ook in hoge mate *hands on* leren en bij elkaar de kunst afkijken. Digitale vaardigheden laten zich het beste aanleren en onderhouden door die handelingen zelf uit te proberen en daarop feedback te krijgen. Ontdekkend en samenwerkend leren is daarbij effectiever dan alleen scholing.

De ontwikkelingen in digitalisering en sociale media stellen aan de politie nieuwe eisen vragen om competenties die in het bijzonder betrekking hebben op:

- effectieve informatie en communicatie via gangbare en aan populariteit winnende sociale media;
- kennis van bestaande en nieuwe vormen van cybercrime en de wijze waarop zich dat in de wijken manifesteert;
- effectief sociale netwerken opbouwen, onderhouden en benutten;
- inwinnen, verwerken, opslaan en analyseren van data ten behoeve van de optimalisering van het GGP;
- omgaan met digitale administratieve en operationele tools ter ondersteuning van het politiewerk.

---

⁵¹ Wennekes, L. (2016, 12 december).

5 Demografische ontwikkelingen, arbeidsmigratie en vluchtelingen

5.1 De ontwikkelingen

Demografische ontwikkelingen in de wereld, in Europa en in Nederland beïnvloeden het werk van de betrokkenen bij GGP. Als gevolg van de komst van vluchtelingen en asielzoekers verandert de samenstelling van de bevolking. In de afgelopen decennia liep het aantal asielaanvragen per jaar sterk uiteen. In 1994 deden ruim 50.000 mensen een asielaanvraag, tot 2001 lag het aantal asielaanvragen voortdurend boven de 20.000. In de jaren daarna schommelt het aantal tussen de 10.000 en 15.000 per jaar. In 2015 stijgt het aantal aanvragen naar 58.800 waaronder 27.710 Syriërs als gevolg van de oorlog in hun land.⁵² In 2016 daalde het aantal aanvragen naar 31.642, waarvan 10.604 Syriërs.⁵³ Beduidend minder dan in het jaar ervoor.

Naast asielzoekers en vluchtelingen vestigden zich ook EU arbeidsmigranten in ons land, vooral uit Polen (9000 in 2016). Ook vanuit India komen de laatste jaren meer migranten naar Nederland.⁵⁴ 70 procent van Nederlandse gemeenten waar migranten uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa wonen, ervaart knelpunten ten aanzien van deze doelgroep. Toch heeft 61 procent geen gericht beleid voor deze groep nieuwe migranten.⁵⁵

Naast de verschuivingen in de bevolkingssamenstelling door de komst van mensen van elders, zijn er ook belangrijke nationale demografische ontwikkelingen waar te nemen. Een van de ontwikkelingen is de vergrijzing, en inmiddels de toename van het aantal oude ouderen. Zowel mannen als vrouwen worden steeds ouder. Voor mannen was in 1980 de levensverwachting bij geboorte 72,5 jaar en voor vrouwen 79,2 jaar. Langzaam maar zeker wordt dit verschil tussen mannen en vrouwen kleiner. In 2040 is naar verwachting de levensverwachting bij geboorte verder opgelopen naar 84,1 jaar voor mannen en 86,9 jaar voor vrouwen.⁵⁶

Tegelijk vindt er een verstedelijking plaats, waarbij de ouderen vaak achterblijven in de plattelands gebieden, terwijl jongeren in toenemende mate naar de stad trekken. Die trek naar de stad is ook waarneembaar bij de burgers met een migratieachtergrond, hetzij van binnen de EU of ook van daarbuiten. De Randstedelijke bevolking (de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland) groeit hierdoor van 7,9 miljoen in 2012 naar 8,9 miljoen in 2040.⁵⁷

Bij die trek naar de steden geldt dat de Randstad daarin een relatief grote aantrekkingskracht heeft. Het gevolg is een verstedelijking, die zich concentreert in de Randstad en een leegloop van het platteland met als gevolg leegstand. De gevolgen van deze ontwikkelingen laten zich op veel manieren zien. Steden breiden zich uit, groeien aan elkaar. Er ontstaan grote stedelijke gebieden, maar zonder de traditionele opbouw ervan. Op het platteland dreigt een daling van het voorzieningenniveau en ook leegstand. Die leegstand trekt criminelen aan. Leegstaande bedrijfsgebouwen worden de laatste

---

⁵² Asylum trends: Monthly Report on Asylum Applications in The Netherlands and Europe. (2015, december).

⁵³ Asylum trends: Monthly Report on Asylum Applications in The Netherlands. (2016, december).

⁵⁴ Trends in Nederland 2016. (2016), p. 9.

⁵⁵ Gruijter, M. de. & Razenberg, I. (2015, 16 juni).

⁵⁶ Jong, A. de. & Daalhuizen, F. (2014).

⁵⁷ Jong, A. de. & Daalhuizen, F. (2014).

jaren steeds meer voor criminele activiteiten gebruikt, zoals drugslabs of afvaldumping.⁵⁸ Criminelen opereren op afgelegen plaatsen die voor hen gunstig zijn, zoals plattelandsgemeenten met leegstaande stallen en schuren: ideaal voor drugsproductie en weinig politie.⁵⁹

Multiculturele ontwikkelingen

De trek naar de Randstad betekent een verjonging van de Randstad en tegelijkertijd neemt ook het aandeel van mensen met een migratieachtergrond toe. Dat heeft culturele invloeden en laat zich onder andere zien in de taaldiversiteit. De bevolking van de vier grote steden groeide in 2016 zowel door natuurlijke groei, als door migratie. Met andere woorden: er werden meer baby's geboren dan dat er mensen overleden en er vestigden zich meer immigranten dan dat er inwoners emigreerden. Vooral in Amsterdam kwamen veel immigranten en werden veel baby's geboren.

Daar staat tegenover dat Amsterdam, net als Den Haag en Utrecht, inwoners verloor door binnenlandse verhuizingen. Dat was ook in 2015 al het geval. In vergelijking met de periode 2008-2014 verlaten weer meer gezinnen de grote steden. Zij vestigen zich voornamelijk in de randgemeenten. Van de vier grote steden trok in 2016 alleen Rotterdam iets meer inwoners uit andere gemeenten aan dan dat er Rotterdammers naar elders in Nederland verhuisden.⁶⁰

5.2 Implicaties van de demografische ontwikkelingen voor GGP

De demografische ontwikkelingen hebben gevolgen voor verschillende delen van Nederland. Steden en dorpen in Randstad groeien aan elkaar waardoor de grote steden groter worden; Leegloop dreigt voor plattelandsgemeenten buiten de Randstad. Verschillende gebieden vragen om verschillende expertise bij de politie. De samenstelling van de bevolking in verschillende gebieden stelt andere eisen aan de samenstelling van de daar functionerende basisteams. Om met de burgers in contact te staan zal het in grote steden steeds meer van belang zijn om de ontwikkelingen in Jeugdtal, straattaal te volgen, maar ook om vreemde talen te spreken. Ook de concentratie van leeftijdsgroepen in verschillende delen van het land, de vergrijzing van het platteland en de verjonging van de Randstad brengt eigen accenten met zich mee, waaraan taakaccenten van wijkagenten, operationele experts en specialisten gerelateerd moeten zijn.

Een en ander vraagt om bezinning op de teamsamenstelling van basisteams, zowel naar herkomst, alsook naar deskundigheid. De politie heeft moeite ervoor te zorgen dat zij een afspiegeling vormt van de diverse Nederlandse samenleving wat spanningen met zich meebrengt. De politie erkent het belang en de noodzaak om diversiteitsbeleid te laten slagen.⁶¹

De politie streeft ernaar een afspiegeling te zijn van de samenleving, die herkenbaarheid is en herkend wordt door de burgers. Om dat te verwezenlijken is gerichte werving van personeel nodig. Dat vraagt niet alleen een wervingsinspanning naar buiten toe, maar ook een interne cultuurontwikkeling. Om de diversiteit binnen de politie te realiseren zal een extra inspanning geleverd moeten worden. Pas wanneer er voldoende diversiteit binnen de politie is om nieuwkomers met een migratie achtergrond zich thuis te laten voelen en welkom, zal de aantrekkingskracht van het beroep onder hen weer toenemen.

---

⁵⁸ Gies, T.J.A., Nieuwenhuizen, W., Naeff, H.S.D., Vleemingh, I. & Paulissen, M. (2016).

⁵⁹ Torre, E. Van der. (2015).

⁶⁰ Grote steden groeien door geboorten en immigratie. (2016).

⁶¹ Diversiteit. (z.j.).

5.3 Professionalisering rond demografische ontwikkelingen

De demografische ontwikkelingen zoals geschetst in dit hoofdstuk, beïnvloeden de samenstelling van de bevolking in de wijken. Wijkagenten en andere betrokken medewerkers in het gebiedsgebonden werk zullen daarop moeten inspelen. Dat vraagt naast een andere teamsamenstelling (afspiegeling) ook andere aanvullende, of versterkte competenties. Die competenties hebben vooral betrekking op:

- kennis van talen en culturen. Daarbij gaat het niet alleen om de kennis die nodig is om zelf met mensen met een migratie achtergrond om te gaan, maar ook kennis over de gevoeligheden in hun leefsituaties en onderlinge communicatie.;
- de geschetste verjonging van de Randstad zal ook zijn culturele effecten hebben op het gebruik van jeugd en straattaal; groepsvorming en gedrag.

In een multiculturele en diverse samenleving is het van belang dat de politie als publieke organisatie goed om kan gaan met deze diversiteit. Binnen de opleidingen van de politie zijn multicultureel vakmanschap en diversiteit belangrijke thema's. De Politieacademie heeft multicultureel vakmanschap⁶² tot een integraal onderdeel gemaakt van alle opleidingen. De aandacht voor deze thema's zijn het gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen in Nederland zoals:

- groei aantal inwoners met een niet-Nederlandse achtergrond;
- grotere verscheidenheid in culturele achtergronden;
- veranderende leeftijdsopbouw van de Nederlandse bevolking;
- nieuwe leefsituaties;
- emancipatie van de vrouw;
- emancipatie andere (minderheids)groepen;
- ontkerkelijking en nieuwe religies;
- individualisering van de maatschappij.⁶³

“Omgaan met verschillen vereist een bepaalde *houding*, *kennis* en *vaardigheden*. Bij de politie wordt dit multicultureel vakmanschap genoemd”.⁶⁴ Met de juiste *houding* wordt bedoeld dat men open is en in staat om culturele empathie te tonen. Verder moet men gemotiveerd zijn om interesse in andere mensen om te zetten in kennis waardoor werksituaties verbeteren. Tot slot moet men om kunnen gaan met ambiguïteit/flexibiliteit. Het vermogen om je aan te passen aan verschillende situaties. *Kennis* is het tweede onderdeel en omvat: kennis van culturele verschillen, cultureel zelfbewustzijn en kennis van ontwikkeling en in de samenleving.

Ten aanzien van het laatst genoemde aspect blijkt dat er in sommige basisteams weinig aandacht wordt besteed aan het kunnen plaatsen van maatschappelijke fenomenen wat belangrijk is om de eigen positie te kunnen bepalen in werksituaties. In de praktijk krijgt een wijkagent soms met politieke spanningen te maken. Denk aan agenten in grote steden die te maken krijgen met groeperingen die de straat op gaan vanwege culturele spanningen in hun herkomst land. Naast dat een agent over politieke sensitiviteit moet beschikken moet hij ook in staat zijn nauwe contacten te onderhouden met bewoners, bedrijven en scholen om onrust te voorkomen. Daarnaast is het eveneens belangrijk

---

⁶² De term multicultureel wordt hier gebruikt om aan te geven dat de grote diversiteit in de Nederlandse samenleving iets is van de laatste decennia en nog geen gemeengoed.

⁶³ Keijzer, L. & Van Wijk, E. (2011).

⁶⁴ Keijzer, L. & Van Wijk, E. (2011).

aandacht te besteden aan *vaardigheden* zoals: communicatievaardigheden (verbaal en non-verbaal), sociale vaardigheden, perceptuele vaardigheden, creativiteit, teamvaardigheden en het erkennen van eigen grenzen.

Vooraf communicatievaardigheden zijn van groot belang om te kunnen omgaan met diversiteit. Specifiek hierin is de vaardigheid van interculturele communicatie, omdat verschillende culturele achtergronden kunnen leiden tot communicatieproblemen. De taal, lichaamstaal, omgangsvormen, en verwachtingspatronen kunnen tot conflict leiden wanneer mensen geen oog hebben voor elkaars cultuur verschillen. Dit kan het beste voorkomen worden met een open houding, cultureel zelfbewustzijn en kennis van culturele verschillen in communicatie. Vaardigheden die hier aan relateren zijn; oog hebben voor verschillen, in staat zijn om door te vragen op onduidelijkheden in een gesprek en daarop kunnen reflecteren om de communicatie meer effectief te maken. Een agent moet dus meerdere communicatie stijlen beheersen.⁶⁵

Om medewerkers al lerend interculturele vaardigheden bij te brengen zal de politie nog meer moeten werken aan een representatief personeelsbestand dat een afspiegeling vormt van de samenleving. Onderzoek wijst uit dat een diverse samenstelling van teams voordelen oplevert. Het vergroot de legitimiteit wanneer mensen zich vertegenwoordigd voelen. Ten tweede draagt een divers samengesteld team bij aan de kwaliteit. Onderling kan men beter omgaan met verschillen dat zal zich vertalen naar werkzaamheden op straat. Creativiteit binnen teams voorkomen 'tunnelvisie' en geven ruimte voor verschillende ideeën en nieuwe denkbeelden. Denk aan een politiemensen met een migratie achtergrond, zij zullen anders aankijken tegen jongeren met een vergelijkbare achtergrond dan hun autochtone collega's. Tot slot is een divers personeelsbestand belangrijk voor het imago van de politie. In het bijzonder voor het werven en binden van nieuw personeel voor de toekomst.⁶⁶

Met een mix van maatregelen op het terrein van teamsamenstelling enerzijds en competentie ontwikkeling anderzijds kan de politie werken aan het veiligheidsgevoel van de burgers en het vertrouwen in de politie dat daarbij hoort. Op die laatste aspecten is een goed voorbeeld 'Roze in Blauw' gericht op de LHBT gemeenschap.

De politie wil er altijd en voor iedereen te zijn. In de wijk én als werkgever. De komende jaren gebeurt dat met het programma 'de Kracht van het Verschil'. Dit programma kent vier speerpunten:

- het versterken van de verbinding met alle groepen in de samenleving;
- een betere aanpak van discriminatie;
- het ontwikkelen van een werkcultuur bij de politie waar een ieder zichzelf kan zijn en daarom gewaardeerd wordt;
- meer diversiteit in de samenstelling van teams.⁶⁷

De demografische ontwikkelingen met hun consequenties voor de samenstelling van de bevolking, vragen om benaderingen die leiden tot verbinding en tot groeiende cohesie. De internationale ervaringen op dit punt maken duidelijk dat een gebiedsgebonden benadering in dit opzicht vergelijkerwijs effectief is. In de gegroeide situatie zoals in Parijs is te zien hoe het verlies van contact met, en in de wijken, tot een verharding van de situatie kan leiden.

---

⁶⁵ Keijzer, L. & Van Wijk, E. (2011).

⁶⁶ Keijzer, L. & Van Wijk, E. (2011).

⁶⁷ Diversiteit. (z.j.).

De ontwikkelingen in de demografie van Nederland stellen aan de politie nieuwe eisen en vragen om competenties die in het bijzonder betrekking hebben op:

- multicultureel vakmanschap (houding, kennis en vaardigheden);
- interculturele communicatie vaardigheden;
- politieke sensitiviteit en;
- teamwork.

Tussen de hierboven genoemde competenties is politieke sensitiviteit een competentie die bij veel GGP werk komt kijken en waarover te vaak door te velen wordt gezegd dat die ontoereikend is. In het onderzoek lezen we herhaaldelijk dat wijkagenten, operationeel experts of anderen onvoldoende in staat zijn om zaken te agenderen. Er is onvoldoende zicht op de mechanismen die ervoor zorgen dat zaken hoog op de agenda komen of daarvan juist afgehouden worden. Competenties op het vlak van politieke sensitiviteit dragen bij aan betere communicatie, effectievere afstemming op en ondersteuning van beleid en andersom weer van operationeel optreden.

6 Radicalisering, terrorisme en terreurdreiging

6.1 De ontwikkelingen

De terroristische aanslagen van IS in Parijs, Brussel, Kopenhagen en Berlijn laten op indringende wijze de aard en omvang zien van de huidige terroristische dreiging tegen Europa. Naast de dreiging die uitgaat van IS blijft de dreiging bestaan van grootschalige aanslagen in Europa door al Qa'ida.⁶⁸ Deze dreiging gaf het Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) aanleiding het dreigingsniveau in 2015 vast te stellen op 'substantieel' (niveau 4 op een schaal van 5). Op basis van de bevindingen van de conferentie 'Tien Jaar DTN' in december 2015 is het met ingang van DTN42 (juli 2016) het systeem van dreigingsniveaus aangepast met het oog op de toekomstbestendigheid. De criteria, en daarmee de bandbreedte van elk niveau zijn herzien.⁶⁹ Al zijn er niet direct concrete aanwijzingen voor aanslagen in Nederland, de kans erop is reëel, dat blijkt uit de mogelijke aanwijzingen dat terroristen een aanslag proberen voor te bereiden op Nederland.

In Nederland blijft de jihadistische dreiging voorlopig de voornaamste, hoewel de kans op gewelddadige incidenten van zowel extreemrechts als extreemlinks in Nederland sinds 2015 eveneens is toegenomen.⁷⁰ Het dreigingsbeeld in Nederland kenmerkt zich door internationale netwerken. Denk aan de actuele problematiek van jihadistische uitreizigers en hun terugkeer, de snelle wisselwerking tussen gebeurtenissen in het Midden- Oosten en Noord-Afrika en jihadistische groepen in het Westen. Terugkeerders en jihadisten uit het Westen vormen een risico en kunnen over gaan tot het plegen van geweld.⁷¹ Via het internet en sociale media proberen jihadistische netwerken propaganda te verspreiden. Dat kan er toe leiden dat in Nederland verblijvende ontvankelijke individuen overgaan tot een impulsieve daad. De rol van actualiteiten als 'trigger' mag daarbij niet worden onderschat.⁷²

Deze ontwikkelingen vragen om een onderbouwde aanpak waarin de politie een belangrijke sleutelrol kan vervullen. Het vroegtijdig herkennen en signaleren van radicalisme is zeker geen verantwoordelijkheid van de politie alleen. De Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (AIVD) en de samenwerking met de Regionale Inlichtingen Diensten (RID) en de gemeenten hebben eveneens een belangrijke rol in het herkennen, signaleren en bestrijden van radicalisme. Voor de politie en de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten geldt dat zowel radicalisering als mogelijk terrorisme of andere geweldpleging vanuit extremistisch gedachtegoed al vele jaren behoren tot het werkterrein.⁷³

In de volgende paragrafen wordt geschetst hoe ontwikkelingen op het gebied van radicalisering en terrorisme van invloed zijn op GGP, welke knelpunten ervaren worden welke aanpak daarbij past en eventueel welke vorm van professionalisering.

---

⁶⁸ Beleidsimplicaties Dreigingsbeeld Terrorismen Nederland 38. (2015, 7 april).

⁶⁹ Opbouw dreigingsniveaus DTN. (z.j.).

⁷⁰ Voortgangsbrief Politie. (2016, 20 juni).

⁷¹ Voortgangsbrief Politie. (2016, 20 juni).

⁷² Beleidsimplicaties Dreigingsbeeld Terrorismen Nederland 38. (2015, 7 april).

⁷³ Zannoni, M. et al. (2008, 15 januari).

6.2 Implicaties van radicalisering en terrorisme voor GGP

Sinds de aanslagen van 11 september 2001 zijn de eerstelijns werkers (wijkagent) binnen de politie meer expliciet betrokken bij de aanpak van terrorisme. Vooral in de grotere eenheden zoals Amsterdam en Rotterdam werd er een start gemaakt met het ontwikkelen van trainingen en het formuleren van indicatoren die de politie in staat moeten stellen tot signalering.⁷⁴ Dit heeft er in de loop van de jaren toe geleid dat wijkagenten een duidelijke rol en taak hebben gekregen met betrekking tot het herkennen van radicalisering in de wijk.⁷⁵

Lange tijd waren onderwerpen als terrorisme, rekrutering en omgaan met politiek activisme voornamelijk belegd bij specialisten binnen de politie en bij bijvoorbeeld de Regionale Inlichtingen Dienst (RID).⁷⁶ Tegenwoordig is het een zaak van meer betrokkenen binnen de politie en niet slechts van de specialisten maar ook van anderen in de basisteams. Op lokaal niveau is een belangrijke rol weggelegd voor de wijkagent. Dat is een ervaren politiefunctionaris die een groot deel van de werktijd besteedt aan de leefbaarheid en veiligheid in de wijk of woonkern. Ongeveer tachtig procent van zijn/haar werk bestaat uit het werken voor de wijk. Door informatie uit de wijk is een wijkagent in staat om problemen in een buurt tijdig te onderkennen en mogelijk te voorkomen. Dat geldt ook voor radicaliseringsprocessen.⁷⁷ In de praktijk van het politiewerk blijkt die opgave echter complex. Geïnterviewden laten weten dat de praktijk weerbarstig is en dat het streven om 80 % van de tijd aan de wijk te besteden vaak niet wordt gerealiseerd.

Het is aan de politie om verdachten op te sporen en over te dragen aan justitie. Daarnaast werkt de politie aan de veiligheid in de buurt. Maar als het gaat om radicalisering of jihadisme, is het niet eenvoudig vast te stellen wat dat veilig stellen precies inhoudt. Achteraf is het vaak goed te reconstrueren waarom mensen radicaliseren. Van politiemensen wordt echter verwacht dat zij signalen vroegtijdig herkennen. Die vroege signalering vereist gedegen kennis van de bij het proces van radicalisering behorende indicatoren.

Aanpak

Ten aanzien van het eerste knelpunt, het signaleren van gevaar hanteert de politie modellen om bij specifieke (etnische of culturele) groepen in buurten te herkennen wat er gaande is en mogelijk op radicalisering en gewelddadig extremisme duidt. Het Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) beschrijft twee modellen. Het eerste model onderscheid drie indicatoren (de drie I's) die handvatten kunnen bieden bij het herkennen van radicaliseringsprocessen met betrekking tot veranderd gedrag. Het gaat om 1) ideologie, 2) indicatoren betreffende gedrag en 3) identiteit en uiterlijk. En andere soortgelijk model voor agenten om tijdens hun werk signalen op te vangen en te duiden als mogelijke voorbereidingen voor terroristische acties, zijn de zes V's.⁷⁸ De patronen of indicatoren van terrorisme die te herkennen zijn aan de hand van de zes V's zijn: valuta, verblijf, voorbereiding, voorwerpen, vervoer en valse documenten.⁷⁹ Hieronder in het schema weergegeven.

---

⁷⁴ Zannoni, M. et al. (2008, 15 januari).

⁷⁵ Kop, N. & Moors, H. (2015).

⁷⁶ Zannoni, M. et al. (2008, 15 januari).

⁷⁷ Kop, N. & Moors, H. (2015).

⁷⁸ Handreiking aanpak van radicalisering en terrorismebestrijding op lokaal niveau. (2014).

⁷⁹ Handreiking aanpak van radicalisering en terrorismebestrijding op lokaal niveau. (2014).

Dergelijke schema's bieden wellicht houvast; tegelijkertijd moet de betrekkelijkheid van de lijsten van indicatoren onderkend worden. "Een te strakke toepassing van lijsten met indicatoren kan leiden tot misclassificatie. Door misclassificatie kunnen bevolkingsgroepen zich gestigmatiseerd voelen wat radicalisering juist in de hand werkt. Daarnaast dienen lijsten met indicatoren, zeker als het gaat om een sterk fluctuerend verschijnsel als islamitisch radicalisme en terrorisme, continu te worden geactualiseerd".⁸⁰ Met betrekking tot het herkennen van radicalisering in een wijk hebben wijkagenten een duidelijke rol en taak. Wanneer zij constateren dat er ronselaars actief zijn in een wijk of dat bepaalde groepen, of individuen radicaliseren zijn er een aantal dingen die de wijkagent doet. Wijkagenten constateren een probleem en proberen contact te maken met jongeren waarover zij signalen ontvangen. Daar waar nodig ondernemen zij actie.⁸¹

Als agenten signalen waarnemen melden zij dat bij de regionale informatiecoördinator. Ook denkbaar is dat medewerkers van andere (gemeentelijke) instellingen of organisaties in hun dagelijkse werk dit soort situaties tegenkomen. "Denk daarbij aan medewerkers van de burgerlijke stand, woningbouwcorporaties en energie- of waterbedrijven. Het is van belang dat zij hierop alert zijn en zorgwekkende signalen bij de politie melden".⁸²

Het verkrijgen en borgen van informatie en het delen ervan zijn noodzakelijk om binnen de politie samen met ketenpartners ervaring op te doen in de meest effectieve aanpak om radicalisering en jihadisme te herkennen.⁸³ Effectieve netwerken zijn van belang bij de preventie van radicalisering. Voor een goede lokale samenwerking, moet de politie als netwerker binnen een bepaalde regio of buurt contacten onderhouden met verschillende partijen, waaronder scholen en gemeenten. Scholen spelen een rol in het herkennen van radicalisering en moeten dit kunnen melden bij de wijkagent of een contactpersoon bij de politie. Daarnaast kunnen scholen bijvoorbeeld samen met de gemeente, jongerenwerkers, welzijnswerk, verenigingsleven en de politie kijken hoe zij radicalisering het beste kunnen tegengaan.⁸⁴

Verbinding maken met groepen en individuen in een wijk vraagt een gerichte aanpak. Ten eerste, om goed te kunnen signaleren en handhaven, moet de politie ingebed zijn in de buurt maar ook toegang hebben tot informatie die regionaal en landelijk wordt verzameld. Dat betekent dat de politie in staat

Signalen van voorbereidingshandelingen

Valuta	Vals geld, grote hoeveelheden contant geld of vreemde valuta, ongebruikelijke financiële transacties, fraude met sofinummers en financiële gegevens, plegen van geldverschaffende criminaliteit.
Verblijf	Regelmatige bewonerswisselingen, langdurige afwezigheid van bewoners, frequente in- en uitloop van personen, illegale bewoning, afwijkend gebruik van opslagplaatsen.
Voorbereiding	Video's of foto's maken van mogelijke doelen, samenstellen van plattegronden, observeren bewakingsprocedures, verdacht ophouden in de nabijheid van risico-objecten.
Voorwerpen	Plattegronden, bouwtekeningen, navigatiemiddelen, militaire of chemische handboeken, observatiemiddelen, stoffen om explosieven mee te maken, wapens.
Vervoer	Auto als observatievoertuig, buitenlands kenteken, langdurig onbeheerd achtergelaten auto, aankoop auto via contante betaling, diefstal bedrijfsauto/klein vaartuig.
Verse documenten	Paspoorten, rijbewijzen, creditcards, verblijfsvergunningen, veelvuldige aangifte vermissing documenten.

⁸⁰ Kool, W. de. (2007), p. 4-8.

⁸¹ Kop, N. & Moors, H. (2015).

⁸² Handreiking aanpak van radicalisering en terrorismebestrijding op lokaal niveau. (2014).

⁸³ Kop, N. & Moors, H. (2015).

⁸⁴ Aanpak radicalisering in het onderwijs. (2015).

moet zijn om contact te leggen en informatie uit te wisselen. Deze informatie vormt de basis voor ingrijpen. De ‘ogen en oren’ van de politie op wijk en buurtniveau zijn van ongekend belang, net als ‘de mond’: het leggen van contact, de presentiedialoog. Dat brengt de wijkagent echter wel in een lastig spanningsveld dat veel van diens professionaliteit en menselijkheid vergt.⁸⁵

In de praktijk is het werken aan vertrouwen tussen politie en burger van groot belang. Burgers zijn een belangrijke bron van informatie. In het ideale geval is er nauw contact tussen lokale autoriteiten en diverse etnisch/religieuze groepen, op basis van wederzijds respect en vertrouwen. Maar burgers zullen, evenals professionals, willen weten hoe gehandeld is naar aanleiding van een signaal, of ten minste willen horen waar het signaal is beland. Zonder die informatie kan het vertrouwen dat in de lokale gemeenschap wordt opgebouwd onder druk komen te staan.⁸⁶

Het melden van een potentieel geval van radicalisering blijkt een lastig dilemma voor een wijkagent. In de praktijk blijkt dat wanneer een wijkagent in een wijk radicalisering constateert en dit via het informatiesysteem meldt hij/zij de regie verliest over de casus. Dit kan mogelijk er toe leiden dat een wijkagent “in een loyaliteitsklem raakt ten aanzien van informant(en) en/of de radicaliserende persoon zelf”.⁸⁷ Niettemin is de informatiepositie van de wijkagent (zoals wie in welke auto rijdt, wie contact heeft met wie, of iemand van plan is naar Syrië uit te reizen) voor het opsporingsonderzoek uiterst waardevol. Het delen van deze informatie speelt een belangrijke rol en daar maakt de recherche gebruik van.⁸⁸ Signalen van radicalisering op vangen in wijken is niet alleen een uitdaging voor de politie maar voor alle partners. Het is noodzakelijk om met elkaar – de politie en ketenpartners – ervaring op te doen in de meest effectieve en efficiënte aanpak van radicalisering en Jihadisme. In een combinatie van preventie en repressie zit vooralsnog het beste antwoord op de dreiging.⁸⁹

GGP is een benadering die de politie in nauw contact brengt met de wijk, de risicogroepen daarbinnen en de partners waarmee de dreiging gesignaleerd moet worden en bestreden.

6.3 Professionalisering rond radicalisering, terrorisme en terreurdreiging

Op het gebied van deskundigheidsbevordering maken gemeenten gebruik van verschillende trainingsprogramma’s die in de afgelopen jaren zijn ontwikkeld. Dit geldt evenzeer voor de politie. Met betrekking tot de beschreven aanpak van de politie op het gebied van radicalisering en het herkennen daarvan wordt aan GGP medewerkers binnen de politieacademie trainingen aangeboden. De basistraining radicalisering en terrorisme aangeboden. Daarin worden agenten ervan bewust gemaakt dat radicalisering in elke regio kan plaatsvinden. Zij worden voorbereid op de taken die agenten hebben bij de vroeg signalering van het radicaliseringproces en op de toepassing van het 3 I en 6 V model om radicalisering te signaleren. Uitgelegd wordt de wijze waarop informatie over het radicaliseringproces in de korpsystemen verwerkt hoort te worden en hoe de informatierouting en deling dient te verlopen.⁹⁰ Daarnaast wordt de één-daagse training potentieel gewelddadige eenlingen aan-

---

⁸⁵ Kop, N. & Moors, H. (2015).

⁸⁶ Handreiking aanpak van radicalisering en terrorismebestrijding op lokaal niveau. (2014).

⁸⁷ Kop, N. & Moors, H. (2015).

⁸⁸ Kop, N. & Moors, H. (2015).

⁸⁹ Kop, N. & Moors, H. (2015).

⁹⁰ Basistraining radicalisering en terrorisme. (2016).

geboden. De training is tevens opgenomen in het structurele trainingsaanbod van de Politieacademie. Deze training is uitsluitend voor politie beschikbaar.⁹¹

Professionalisering EU breed

In België staan de aanpak en methoden om radicalisering tegen te gaan hoog op de agenda. Mede doordat de politie in België op een directe manier te maken heeft gehad met aanslagen. Het belang van een effectieve en efficiënte aanpak wordt als een belangrijke prioriteit gezien. Door te kijken naar België kan vergeleken worden of er een meerwaarde ontleend kan worden waarop zij in de praktijk vormgeven aan de aanpak van radicalisering.

In België spelen (wijk) agenten ook een belangrijke rol in het voorkomen en herkennen van radicalisering. Het wordt belangrijk gevonden dat lokale politiemedewerkers dicht bij de gemeenschap staan in wijken. Samenwerking en verbinding zoeken met partners in een bepaalde regio wordt gezien als een manier om signalen vroegtijdig te herkennen en bestrijden. Om lokale politiemedewerkers hierbij te helpen is er in 2013-2014 een training opgezet om politiemedewerkers in een vroeg stadium te leren signalen te herkennen en manieren om daarbij te handelen.

Het CoPPRa (Community Policing Preventing Radicalisation) project werd gefinancierd door de EU en de Belgische Federale Politie⁹² en in een periode van negen maanden (sept 2013- mei 2014) hebben meer dan 4000 agenten (officieren) en burgers de Coppra training van 8 uur gevolgd. Onderwerpen die aan bod kwamen waren:

- EU wettelijke kader, strategieën en aanbevelingen in het kader van terrorisme;
- het radicaliseringsproces, indicators en context;
- de verschillende ideologieën en terroristische extremistische groeperingen, bewegingen en activiteiten in Europa;
- specifieke casussen en eenmansacties (zo genaamde lone wolves);
- community oriented and intelligence policing praktijken.

Veel van de onderwerpen en aspecten die in de CoPPRa training naar voren komen, zijn eveneens terug te vinden in de Toolbox Extremisme van het NCTV dat in de afgelopen jaren verscheidene producten heeft laten ontwikkelen en uitvoeren met als doel deskundigheidsbevordering en kennis over polarisatie, radicalisering, extremisme en potentieel gewelddadige eenlingen (PGE) te vergroten en over te dragen.⁹³

E-learnings

In de toolbox worden E-learnings aangeboden waarin bewustwording en kennis over verschillende processen rondom islamitische en extreem rechtse radicalisering centraal. Daarnaast is er een module die zich richt op het fenomeen potentieel gewelddadige eenlingen (PGE) waarin een case van een jongen centraal staat die zich vanuit zijn boosheid isoleert en gewelddadig wordt. De module privacy gaat kort in op de juridische regels van privacy. "Diverse regio's, gemeenten en veiligheidshuizen hebben specifieke privacyreglementen met elkaar en ketenpartners afgesloten voor casuïstiek rond radicalisering".⁹⁴

---

⁹¹ Glaudé, M., Meijer, J., Breetvelt, I.S. & Felix, C. (2014).

⁹² Community Policing and the Prevention of Radicalisation. (2010).

⁹³ Folder Toolbox Extremisme. (2015, 26 mei).

⁹⁴ Gielen, A.-J. (2015, 2 juni).

Trainingen

Naast de twee trainingen die aangeboden worden door de Politieacademie worden in de Toolbox voor eerstelijnsprofessionals en politie nog een aantal trainingen aangeboden waaronder:

- basismodule awareness jihadisme;
- verdiepingsmodule extreemrechts extremisme en terrorisme;
- verdiepingsmodule jihadisme;
- polarisatie en radicalisering (zelfstudie);
- potentieel gewelddadige eenlingen (PGE).

Deze trainingen worden gegeven om de deskundigheid te bevorderen en inzichten en kennis aan te reiken in processen rondom radicalisering. Deelnemers leren signalen herkennen om praktisch te kunnen handelen en het belang in te zien van het delen van informatie met (netwerk)partners.⁹⁵

Naast de E-learnings en Trainingen die aangeboden worden zijn er in de afgelopen jaren verschillende handleidingen ontwikkeld voor eerstelijnsprofessionals waaronder de politie.

- *Handreiking gesprekstechnieken deradicalisering extreemrechts*: “Deze handreiking is bestemd voor professionals die mensen begeleiden bij het proces van disengagement en/of deradicalisering. Deze handreiking bevat nuttige informatie voor mensen die in hun werkomgeving te maken hebben met aanhangers van het extreemrechtse gedachtegoed, bijvoorbeeld leraren of wijkagenten.⁹⁶

Vanuit het aanbod dat voor handen is voor eerstelijnsprofessionals waaronder politieagenten blijft maatwerk om alle vormen van radicalisering te kunnen aanpakken van belang. De aanpak van jihadisme vraagt daarom een specifieke, casusgerichte aanpak. Daarvoor is een leidraad ontwikkeld waarbij deelnemende partners vanuit een gedeeld beeld interventies vast stellen om potentiële jihadgangers en terugkeerders extra in de gaten te houden, en waar mogelijk los te weken uit het extremisme. Onderstaande links bevatten richtlijnen over het omgaan met radicalisering voor medewerkers op allerlei niveaus.

Veiligheidshuizen http://www.veiligheidshuizen.nl/publicaties/radicalisering#.WJMF4H_OZVo

Gemeente VNG https://vng.nl/files/vng/publicaties/2015/20150528-gemeenten_en_radicalisering.pdf

Het ruime aanbod voor gemeenten, eerstelijnsprofessionals en de politie om meer kennis op te doen en tot praktisch handelen te komen rondom het thema radicalisering is zeer divers. In de afgelopen jaren is volop bijgedragen aan het ontwikkelen van trainingen en ondersteuningsmateriaal. Deze handvatten geven de gebiedsgebonden politie teams genoeg bagage om op een adequate manier radicalisering te herkennen en daar waar mogelijk aan te pakken.

In een effectieve wijze van bestrijding van terrorisme in Nederland, beargumenteert Beatrice de Graaf, hoogleraar internationale betrekkingen, is de wijkagent de beste terreurbestrijder. Zij stelt dat “de meeste terroristische aanslagen niet worden verijdeld door geavanceerde technologie van geheime diensten, maar door informatie die reclasseringsbeambten, politieagenten of wijkwerkers ter

⁹⁵ Folder Toolbox Extremisme. (2015, 26 mei).

⁹⁶ Folder Toolbox Extremisme. (2015, 26 mei).

ore is gekomen".⁹⁷ Wanneer er niet genoeg geïnvesteerd wordt in wijk/buurtagenten zoals gebeurde in Frankrijk onder president Sarkozy, bestaat het risico op verlies van contact met en controle over wijken. Het toenmalige zero-tolerance beleid vanaf 2007 zorgde voor nieuwe eenheden om terrorisme te bestrijden met nieuwe bevoegdheden. Die bleken echter niet zo effectief als gehoopt door dat er flink bezuinigd werd op wijkagenten en deradicaliseringsprogramma's werden stilgelegd. Gevolg hiervan was en nog steeds is, dat de burgemeesters van de banlieus niet genoeg middelen ter beschikking hebben om de problemen met moslimjongeren aan te pakken.⁹⁸

Het blijkt dat Nederland ten opzichte van andere EU landen het goed doet op het gebied van de aanpak van potentiële Syriëgangers. Uit het rapport van het Internationaal Centrum voor Contra-Terrorisme komt naar voren dat Nederland een alomvattend beleid heeft dat bestaat uit een mix van preventieve maatregelen, onderzoek en straffen om radicalisering tegen te gaan.⁹⁹

De ontwikkelingen in radicalisering, terrorisme en terreurdreiging stellen aan de politie nieuwe eisen vragen om competenties die in het bijzonder betrekking hebben op:

- kennis van het verloop van radicaliseringsprocessen en Indicatoren van radicalisering;
- vroegsignalering van radicalisering;
- toepasbare modellen om radicalisering te signaleren, te duiden en te bestrijden;
- kennis van relevante partnerorganisaties en personen die daarin ook een rol vervullen of een verantwoordelijkheid hebben.

---

⁹⁷ Martijn, M. (2015, 23 november).

⁹⁸ Martijn, M. (2015, 23 november).

⁹⁹ Boutin, B. et al. (2016, april).

7 Internationalisering van misdaad en ondermijnende criminaliteit

7.1 De ontwikkelingen

Daling criminaliteit

In het afgelopen decennium is er een dalende trend zichtbaar voor zowel de geregisteerde criminaliteit als het aantal verdachten. Volgens het CBS werkt de daling “door in de hele strafrechtelijke keten, waar onder andere politie, OM en rechter toe behoren.”¹⁰⁰

“In 2015 registreerde de politie ruim 960.000 misdrijven, 4,6% minder dan in 2014. Daarmee nam de geregisteerde criminaliteit in de periode 2007-2015 af met 26%”.¹⁰¹ “Die daling treedt over de hele linie op, dus bij heel verschillende groepen misdrijven. Het aantal personen dat zegt slachtoffer te zijn geworden van criminaliteit vertoont een vergelijkbare dalende trend”.¹⁰²

Verschiedende wetenschappers geven aan dat er kanttekeningen te plaatsen zijn bij

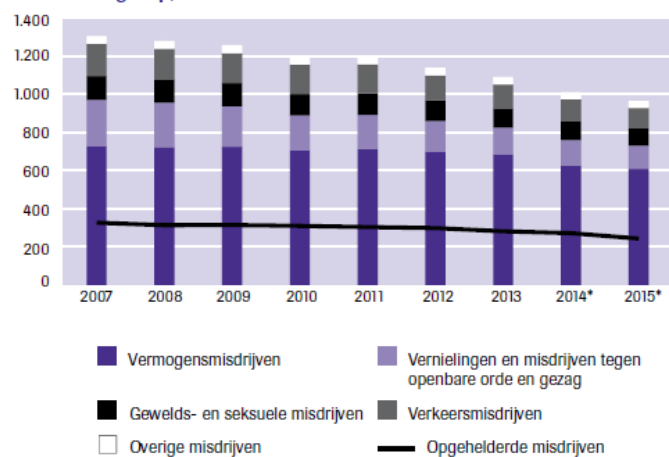
de daling van het aantal misdrijven. Men twijfelt niet aan de betrouwbaarheid van de cijfers, maar wel aan de conclusies en hypothesen die eraan worden gekoppeld. Cijfers kunnen makkelijk verkeerd geïnterpreteerd worden en er blijven altijd misdrijven die niet meegeteld worden. Er is geen duidelijke verklaring te geven en waarschijnlijk spelen meerdere factoren een rol. De daling kan ook het gevolg zijn van de opkomst van ander type misdaden.¹⁰³ Respondenten geven aan dat het mogelijk is dat een deel van de misdaad onzichtbaar blijft omdat er misdrijven plaatsvinden waarvan geen aangifte wordt gedaan.

Internationalisering

De georganiseerde criminaliteit verspreidt zich wereldwijd. “De veiligheidssituatie in Europa staat de laatste jaren in toenemende mate onder spanning, omgeven als het continent is door een gordel van instabiliteit. “Grote aantallen migranten, radicalisering van gemarginaliseerde groepen en toenemende logistieke mogelijkheden voor criminele netwerken zijn voor de politie relevante symptomen van deze instabiliteit”.¹⁰⁴

“Misdadefenomenen die al jarenlang tot de Europese prioriteiten behoren, tonen zich persistent en de plegers zijn in toenemende mate flexibel, adaptief, innovatief en actief op meerdere fronten”.¹⁰⁵

Geregisteerde en opgehelderde misdrijven naar delictgroep, x 1.000

¹⁰⁰ Daling criminaliteit, aantal verdachten en strafzaken. (2015, 19 oktober).

¹⁰¹ Kalidien, S. (2016).

¹⁰² Daling criminaliteit, aantal verdachten en strafzaken. (2015, 19 oktober).

¹⁰³ Boer, M. de. (2015).

¹⁰⁴ Laan, F. van der. et al. (2016).

¹⁰⁵ Socta 2013. (2013).

De verandering zit dus niet zozeer in de aard van de misdaad, maar veeleer in de manier en de snelheid en flexibiliteit waarmee hij zich ontwikkelt en manifesteert.

“Europol noemt fraude en financiële criminaliteit als opkomende criminaliteitsdreigingen. Enerzijds omdat *organised crime groups* zich steeds meer met zeer lucratieve vormen van fraude bezighouden, anderzijds door een groeiend besef dat vormen van fraude die in het verleden als ‘*poor business routines*’ werden beschouwd, wel eens onder de definitie van georganiseerde criminaliteit zouden kunnen vallen”.¹⁰⁶ Een voorbeeld daarvan is het volgende: “De reacties in West-Europese gemeenschappen op de coup poging in Turkije en op de conflicten in Syrië en Irak tonen een nauwe relatie met interne en externe veiligheid die rechtstreeks invloed heeft op de openbare orde in Nederlandse wijken”.¹⁰⁷

Ondermijnende criminaliteit

Met ondermijnende criminaliteit bedoelen we de ondermijnende gevolgen van (meestal georganiseerde) misdaad. Ondermijnende criminaliteit is misdaad die maatschappelijke structuren of het vertrouwen daarin schaadt. Dit soort criminaliteit wordt vaak gepleegd in criminele samenwerkingsverbanden en gaat niet zelden gepaard met geweld, bedreiging en intimidatie. Mensenhandel, de productie van en handel in drugs, witwassen, financieel-economische criminaliteit (fraude) en cybercrime: het draait allemaal om het verdienen van zoveel mogelijk geld. Aan de andere kant worden burgers en de samenleving bedreigd door terrorisme, dat primair ideologisch is gedreven.¹⁰⁸

Ondermijnende criminaliteit is een breed gedefinieerd koepelbegrip waaronder drugscriminaliteit, witwassen/vastgoed, mensenhandel en -smokkel, fraude en milieucriminaliteit vallen. Binnen deze vorm van criminaliteit bestaan ook regionale accenten zoals ‘de aanpak van outlaw motor gangs’.¹⁰⁹

“Georganiseerde misdaad, terrorisme en financieel-economische criminaliteit (ondermijnende criminaliteit genoemd) vormen een serieuze bedreiging voor de samenleving. Criminele samenwerkingsverbanden houden zich bezig met ernstige delicten zoals de productie en handel van drugs (cocaine, heroïne, synthetische drugs, hennep), mensenhandel en mensensmokkel, terrorisme, witwassen, corruptie, fraude en milieucriminaliteit. Ondermijnende criminaliteit betreft veelal stelselmatig gepleegde criminaliteit. Waar daders vaak landelijk en/of internationaal opereren, heeft ondermijnende criminaliteit tegelijkertijd op lokaal niveau veel uitingsvormen en verbindingen. Ondermijnende criminaliteit is of lijkt vaak onzichtbaar, maar kan zich ook manifesteren in de publieke ruimte door intimidatie, geweld, overlast, negatieve effecten voor de volksgezondheid en schade aan het milieu”.¹¹⁰

“Een Brabantse burgemeester vertelt hoe de georganiseerde criminaliteit op lokaal niveau infiltreert in de politiek. De verantwoordelijke instanties – van zorgverlener tot opsporing – blijken de kennis, contacten en informatie te ontberen om adequaat te signaleren en acteren. Burgers verliezen hierdoor het vertrouwen in hun overheid. De suggestie ontstaat dat we bij ondermijning te maken hebben met een nieuw en plotseling opgekomen fenomeen. Of dat beeld klopt, is nog maar de vraag, maar allerlei vaak breed in de media uitgemeten excessen laten wel zien dat het probleem de over-

¹⁰⁶ Laan, F. van der. et al. (2016).

¹⁰⁷ Laan, F. van der. et al. (2016).

¹⁰⁸ Ondermijnende criminaliteit. (2016).

¹⁰⁹ Laan, F. van der. et al. (2016).

¹¹⁰ Rapportage aanpak georganiseerde ondermijnende criminaliteit 2015. (2016, 8 juli).

heid steeds meer boven het hoofd dreigt te groeien: op landelijk en – vooral – lokaal niveau”.¹¹¹ Geraadpleegde respondenten geven weliswaar aan dat ondermijnende criminaliteit an sich niet nieuw is, maar dat het wel toeneemt. Het speelveld waarin criminaliteit zich afspeelt is niet veranderd, maar de methodieken en verschijningsvormen wel. Verschillende soorten criminaliteit zijn dus niet nieuw maar de snelheid waarmee ze zich ontwikkelen en de methodieken die gebruikt worden wel. Er blijkt verder sprake te zijn van verschuiving van locaties. Vroeger zaten hennepkwekerijen in flatjes, nu ook vaak in luxe woonwijken. GGP speelt een cruciale rol aan de voorkant van het proces bij de preventie van criminaliteit. Een voorbeeld daarvan is het sluiten allianties met woningcorporaties om hennepsteelt tegen te gaan. In het boek *‘De achterkant van Nederland’* geven Pieter Tops en Jan Tromp een inkijkje in de wereld van de ondermijnende criminaliteit. Ze maken een onderscheid tussen symbiotische criminaliteit, of consensual crimes (iedereen profiteert mee) of parasitaire criminaliteit zoals criminele uitbuiting van kinderen en (geestelijk) gehandicapten. Ook wordt duidelijk hoe de bovenwereld en de onderwereld verstrengeld dreigen te raken en vaak al zijn.¹¹²

Naar verwachting zal ‘ondermijnende criminaliteit’ de komende jaren meer aandacht behoeven. De huidige ontwikkelingen laten zien dat er een verbreding is van de aanpak van georganiseerde en grensoverschrijdende criminaliteit. Voorheen richtte men zich op het strafrechtelijk tegen gaan van grote criminele organisaties. Maar men beseft inmiddels “dat georganiseerde criminaliteit in toenevende mate legale structuren als horeca, vastgoed, vervoer en financiële en juridische dienstverlening” infecteert.¹¹³

7.2 Implicaties van de internationalisering en ondermijnende criminaliteit voor GGP

Om adequaat te kunnen opereren te midden van de verschuivende, ondermijnende en internationaliserende criminaliteit, is kennis van zaken nodig. Toenemende expertise op het gebied van deze zich ontwikkelende vormen van criminaliteit is nodig om signalen te kunnen opvangen, informatie te kunnen interpreteren en prioriteren. De gevoeligheid van veel informatie vraagt om politieke en strategische sensitiviteit. Daarnaast moeten de agenten de wegen kennen om aan hun informatie te komen en om hun informatie te delen, te analyseren en te vertalen in handelen. Met de schaalvergroting en de internationalisering van de georganiseerde misdaad wordt dat een steeds complexere taak. De wijkagent is in de uitvoering van die taak onmisbaar. Geraadpleegde experts en professionals laten weten dat er daarnaast, in samenwerking met de wijkagenten, ook hoger opgeleide mensen moeten worden ingezet nu de complexiteit van de problemen zo toeneemt. Bepleit wordt om te zoeken naar een sterke binding tussen de operationele kracht van de wijkagenten en de denkkracht en strategische competenties van de operationele experts en specialisten.

In het zoeken van de samenwerking ervaren OM en politie, maar ook bij kleine gemeenten een gebrek aan capaciteit. Daardoor is er vaak strijd om de inzet van mensen”.¹¹⁴

Criminaliteit gaat over lokale, regionale en nationale grenzen heen. Behalve om intensivering van samenwerking vragen de ontwikkelingen om een radicale verandering in informatiebeheer en effec-

---

¹¹¹ Kolthoff, E. & Khonraad, S. (2016).

¹¹² Tops, P. & Tromp, J. (2017).

¹¹³ Waar beroepschimineel Holleeder voor staat. (2012, 4 januari).

¹¹⁴ Boutellier, H. & Broekhuizen, J. (2016).

tieve methoden om informatie te verzamelen, te delen en te analyseren. Dat is nodig ten behoeve van strategische besluitvorming. Het ontwikkelen van de daartoe benodigde informatie competenties is cruciaal voor het effectief oplossen van problemen. Het gaat daarbij om het verzamelen en beoordelen van informatie, het verwerken van informatie, het onderkennen van patronen en het op grond daarvan plannen van anticiperende stappen.

De wijze waarop de geschetste ontwikkeling van de criminaliteit het GGP beïnvloedt, is in hoge mate hetzelfde als wat eerder beschreven is met betrekking tot de digitale ontwikkelingen. Steeds meer communicatie zal via digitale media gaan, omdat de internationale en ondermijnende criminaliteit zich ook steeds meer in digitale afspeelt, of daar zichtbaar wordt.

7.3 Professionalisering rond misdaad en ondermijnende criminaliteit

De invloed van internationalisering van de misdaad en de ondermijnende criminaliteit maakt het werk van de politie complexer en brengt daarmee hogere eisen aan beroepscompetenties met zich mee. Die hogere eisen hebben betrekking op het gebiedsgebonden werk als geheel. Het gaat niet alleen om hogere eisen aan elke politiefunctionaris. Het gaat erom dat politiemensen gezamenlijk de competenties hebben om de complexe criminaliteit het hoofd te bieden.

De geschetste ontwikkelingen en hun implicaties voor GGP vragen om competentieontwikkeling op de volgende terreinen:

- *Kennis van criminaliteitstypen.* De criminaliteit ontwikkelt zich snel en grillig. Telkens steken er weer nieuwe soorten criminaliteit de kop op in nieuwe gedaanten en met nieuwe spelers. Dat vraagt om continue updating van kennis.
- *Netwerken over grenzen van wijken, regio's en landen heen.* De netwerken van criminelen verschuiven. Er ontstaan nieuwe connecties, nieuwe consortia. Om daar een antwoord op te bieden zijn ook aan de misdaadpreventie, opsporings- en bestrijdingskant telkens nieuwe samenwerkingsverbanden nodig.
- *Data verzameling, verwerking en analyse en interpretatie.* Het snelle en grillige karakter van de criminaliteit en het toenemende aantal betrokkenen in onder- en bovenwereld, vraagt om deskundige, gerichte en doordachte behandeling van alle informatie die omgaat tussen alle betrokkenen. Voor de politie en andere partners in het terugdringen van de misdaad brengt dat extra eisen met zich mee op het terrein van omgaan met (soorten)informatie.
- *Conceptueel denken over, en analyseren van misdaadpatronen.* Reageren op incidenten volstaat niet meer. Het gaat er steeds meer om mechanismen en patronen te zien waarop de acties te richten om de criminaliteit terug te dringen. Dat vraagt denkvermogen, daadkracht en strategie. Die vermogens hebben voeding nodig in theorie en handelingsmodellen.
- *Multidisciplinaire werken.* Gezien de complexe verhoudingen tussen onder- en bovenwereld, tussen de echte en de virtuele wereld en de grote aantallen betrokken personen en organisaties daarbij (als actoren, handlangers, gedupeerden) is het steeds belangrijker om ook aan de

kant van de misdaadbestrijding de handen ineen te slaan met relevante betrokken organisaties en personen (gemeente, zorg, onderwijs, woningbouwcorporaties, sportwereld, burgerorganisaties). Daartoe is permanente ontwikkeling van veldkennis en samenwerkingscompetentie nodig.

- *Professioneel leren.* De snelle ontwikkelingen, het niveau van complexiteit en de wisselende samenstelling van partners vragen op permanente updating en upgrading van kennis. Scholing is daartoe vaak een te langzaam en te ineffectieve aanpak. Kennis delen, samenwerken, reflecteren, *job shadowing* zijn vaak sneller en effectiever. Het werken met liaison officers die meedraaien in buitenlandse politiekering is daarvan een voorbeeld, dat op andere niveaus navolging verdient.

8 Groei van toerisme, evenementen en horeca

8.1 De ontwikkelingen

De toename van hotels, Airbnb 's, horecagelegenheden, sport- en andere evenementen leiden eveneens tot meer overlast. Ook alcohol- en (nep)druggerelateerde zaken zullen waarschijnlijk toenemen bij een groeiend aantal bezoekers. Meer overlast en incidenten leiden tot meer druk op de politie (controleren, handhaven, verbaliseren). Daarnaast komt de politie ook meer in de bemiddelende rol om de gemoederen te bedaren door gesprekken met bewoners en belangenvereniging te hebben en door signalen door te geven aan partijen die verantwoordelijk zijn.

Toerisme

Het inkomende toerisme van Nederland vertoont een voortzettende stijgende lijn in de komende jaren.¹¹⁵ In 2015 stond dit aantal op ruim 15 miljoen toeristen, en gemiddelde jaarlijkse groei van zo'n 2% van het aantal internationale aankomsten is reëel. Naast grote bezoekersaantallen per dag in de grote steden (van ±35.000 in Amsterdam tot ±3.700 in Den Haag)¹¹⁶, verspreid de overige helft van de toeristen zich uit over de kustgebieden en overig Nederland. Daarnaast heeft Amsterdam een gigantische groei ervaren in het aantal toeristen dat boekt via de Amerikaanse website Airbnb en een verdere toename wordt verwacht.¹¹⁷ In januari 2016 werden er 475% meer overnachtingen geboekt dan een jaar eerder. Hotels klagen over oneerlijke concurrentie door onderverhuur en Amsterdammers zelf ervaren overlast, de reizigers zouden de gewone inwoners uit het centrum verdrijven.

De toenemende druk op openbare ruimtes heeft invloed op verkeer en mobiliteit en zal ook consequenties hebben op het gebied van criminaliteit. Meer toeristen, die een kwetsbare groep vormen, leidt tot meer gedupeerden van potentiële daders.¹¹⁸ Daarnaast kunnen toeristen, voornamelijk door de grote stijging van Airbnb 's zorgen voor overlast bij buurtbewoners. Hierin zal de vraag naar politie toenemen hetgeen een beroep doet op de politiecapaciteit en samenwerking met partners. Naast een handhavende taak heeft de (wijk)agent ook een signalerende rol en treedt hij vaak bemiddelend op. Bij toenemende overlast en afnemende leefbaarheid van de inwoners zal deze rol meer tijd kunnen opeisen.

Evenementen

Jaarlijks zijn er vele duizenden evenementen, variërend van liefdadigheidsevenementen, internationale sporttoernooien, buurtbarbecues tot aan grootschalige evenementen zoals Pinkpop en Amsterdam Dance Festival. In de meeste gevallen verlopen de evenementen goed, maar in een aantal gevallen gaat het compleet mis met de nodige media-aandacht achteraf. Het Facebook-evenement Haren X wat uitliep tot rellen (2012) was daarvan een voorbeeld; datzelfde geldt voor de strandrellen in Hoek van Holland (2009). Gemeenten worden overspoeld met aanvragen voor evenementen, waarbij de capaciteit vak krap is. In gemeenten met relatief veel evenementen bouwen medewerkers relatief veel praktijkervaring op, wat kan zorgen voor een betere risicoschatting.¹¹⁹ Echter, wanneer er nog

---

¹¹⁵ Vranken, J. (2015).

¹¹⁶ Bernasco, W., & van den Berg, C. (2016).

¹¹⁷ Rooijers, E. & Cohen, R. (2016, 7 juni).

¹¹⁸ Mietus, H. (2016)

¹¹⁹ Schaap, S. (2015)

nooit iets is mis gegaan, kan deze praktijkervaring (of het gebrek eraan) ook een valkuil zijn. Bij terugkerende evenementen lijken aanvragen sneller gehonoreerd te worden.

8.2 Implicaties van de groei van toerisme, grote evenementen en horeca voor GGP

Toerisme

Door de toename van toerisme, voornamelijk in Amsterdam, staat de sociale cohesie onder de vaste bewoners onder druk. Onderzoek wijst uit dat een afname in de sociale cohesie leidt tot minder vertrouwen in de politie, en kan er toe leiden dat bewoners zelf ook de regels niet meer gaan naleven.

De toename van tijdelijke verhuur van woonruimte (Airbnb) is een grote veroorzaker van de verzwakking van binding in de buurt. Het is van belang dat bewoners zich altijd gesteund- en gehoord voelen in hun acties of meldingen tegen overlast. Uit onderzoek, verricht in Amsterdam, is gebleken dat de bewoners van mening zijn dat er beter gehandhaafd moet worden.¹²⁰ De overlast die bewoners ervaren, zoals geluidsoverlast, komt volgens de politie van de Burgwallen Amsterdam niet vaak bij de politie terecht, maar wordt bijvoorbeeld gemeld bij de gemeente. Volgens de Stichting Maatschappij en Veiligheid (SMV) richt de politie zich veel teveel op arrestaties en te weinig op de openbare orde op straat. Hierin is een rol voor de wijkagent weggelegd, die zich zichtbaar en open naar de bewoners kan opstellen en klachten serieus neemt. De wijkagent zou een betere relatie met de buurt moeten opbouwen en zichtbaar zijn op straat om het vertrouwen van bewoners te krijgen. Daarnaast zou de wijkagent ook actief kunnen letten op vergunningen om te bekijken of de regels worden nageleefd voor *short stay*. In hoeverre dit een landelijk beeld is, of zich beperkt tot Amsterdam is de vraag. Aannemelijk is dat het de grote steden meer raakt dan andere gemeenten.

Horeca

Met de komst van toeristen, is er ook een toename van het bezoek aan horecagelegenheden. Utrecht heeft al jaren een Convenant Veilig Uitgaan.¹²¹ Ook in veel andere gemeenten bestaan dergelijke convenanten waarin de gemeente, de politie en de Horeca gezamenlijke afspraken hebben vastgelegd over onder meer (camera)bewaking, beveiliging, parkeerbeleid, toelating/deurbeleid. Hieruit is gebleken dat goede samenwerking tussen het wijkteam en horecahouders leidt tot betere geweldsaanpak, toezicht en handhaving. Een nauwe samenwerking tussen horecabeveiligers en ondernemers kan de overlast en werklast verminderen doordat er sneller en gericht te werk gegaan kan worden.

Evenementen

Bij de aanmelding van een evenement bij de gemeente wordt er aangegeven of het gaat om een A, B of C-evenement, waarin een A-evenement weinig risico's met zich mee brengt en een C-evenement veel. Als het een A-evenement betreft, betekent dit niet dat er geen multidisciplinaire afspraken kunnen worden gemaakt. Bij A-evenementen kan de wijkagent afspraken met de organisatoren van het aangemelde evenement, maar dit is niet verplicht. Bij iets grotere evenementen zal er overleg plaatsvinden. Van de politie zullen de wijkagent of wijkteamleiding aan het overleg deelnemen. Een minimaal bewustzijn is nodig bij de wijkagent van wat het betekent om een evenement vanuit

---

¹²⁰ Mietus, H. (2016), p. 47-48.

¹²¹ Faulborn, E. et al. (2016, 1 februari).

een risicoperspectief te benaderen om aan te sluiten bij de veranderende maatschappelijke omstandigheden.

Uit evaluaties van evenementen met ernstige incidenten, zoals Project X in Haren en Sunset Grooves in Hoek van Holland, blijkt dat briefings tekortschieten.¹²² Echter, juist voor briefings bij evenementen en speciale actie is er meer beschreven en onderwezen over de opbouw, vorm en structuur van de briefing dan voor de dagelijkse politiewerkzaamheden.¹²³ Rondom een evenement is het van belang dat er enkele goede sluitende afspraken worden gemaakt rond eenduidige handhaving bij overlast en klachten tijdens en na het evenement. In alle gevallen dient de briefing voor alle deelnemers meerwaarde te hebben. Hiervoor dient een dergelijke briefing overzichtelijk, kort en zakelijk zijn. Het is van belang een aantal realistische scenario's door te spreken met alle betrokken partners. Op basis daarvan worden er specifieke afspraken gemaakt.

Een implicatie van de geschetste ontwikkeling is ook dat door de nodige inzet van agenten bij evenementen of in de horeca, de beschikbaarheid voor het werk in de wijk onder druk komt te staan.

8.3 Professionalisering rond de groei van toerisme, grote evenementen en horeca

Taken die de wijkagent uitvoert rondom evenementen:

1. aanwezig zijn bij grote evenementen in de wijk;
2. advies geven over kleine evenementen;
3. adviseren bij grotere evenementen en het verstrekken van vergunningen, en
4. informeren van en overleg voeren met capaciteitsmanager bij evenementen.¹²⁴

Als het gaat om de professionalisering van GGP betrokkenen heeft incident Monstertruck in Haaksbergen (2014) een aantal aandachtspunten opgeleverd met name op het terrein van vergunningverstrekking. De gemeente speelt een centrale rol in de vergunningverlening. Te weinig mensen bleken ernaar te hebben gekeken. Het thema veiligheid heeft te weinig aandacht gehad en hulpdiensten is niet om advies gevraagd. Een effectieve samenwerking tussen betrokken organisaties inclusief de gebiedsgebonden politie kan preventief werken.

Tijdens evenementen zoals kermissen, zijn er vaak ook jongerenwerkers aanwezig. Zij houden de jongeren in het oog en ondernemen actie wanneer er problemen lijken te ontstaan. Wanneer de situatie zich voordoet leggen zij in eerste instantie contact de wijkagenten. Vervolgens wordt gekeken worden hoe het aangepakt kan worden. Tot zover lijkt de rol van de wijkagent of de gebiedsgebonden medewerkers helder en is hoogstens een grotere alertheid ten aanzien van vergunningsvoorwaarden en toezicht nodig.

Evenementen coördinator wijkagent

Binnen het politiewerk vormen evenementen en horeca ook een taakaccent. Operationele experts kunnen die aspecten van het werk als speciale taak in hun taken pakket hebben. Die taak is belegd bij

---

¹²² Adang, O., Esman, C., Vos, H., van Oorschoot, W., & Stronks, S. (2014).

¹²³ Den Hengst, M., Rovers, b., & Regterschoot, H. (2014).

¹²⁴ Miltenburg, E., van Steden, R., & Boutellter, H. (2014), p. 24-29.

een “evenementen coördinator wijkagent”, ofwel: iemand die het overzicht houdt en goed contact onderhoud met alle betrokkenen. De evenementen coördinator kan meekijken hoe de regelgeving wordt toegepast, onderhoudt het contact met politie, brandweer en gemeente. De coördinator houdt de lokale evenementenkalender bij, zorgt voor tijdige afstemming tussen en advisering van de verschillende betrokken afdelingen en diensten. Hij/zij is het vaste aanspreekpunt voor organisatoren en in- en externe betrokkenen bij evenementen. De evenementencoördinator overlegt, waar nodig, met de communicatieadviseurs en medewerker toerisme en recreatie van de gemeente.¹²⁵

Horeca wijkagent

Daarnaast bestaat er ook de Horeca wijkagent. Hij promoot de horeca telefoon, het nummer dat kroegbazen bellen als ze onraad ruiken of als er een incident is geweest.¹²⁶

De conclusie lijkt gerechtvaardigd dat de vereiste professionele kwaliteit hier gezocht wordt in het specialiseren van wijkagenten in plaats van het professionaliseren van alle wijkagenten. De extra professionele eisen die deze ontwikkelingen met zich meebrengen lijken niet zozeer bovenop de eerder beschreven eisen te komen, als wel daarbinnen al een plek te hebben. De geschetste ontwikkelingen in Toerisme, grote evenementen en Horeca vragen om aandacht vanuit de zorg voor de mensen samen met andere hulpverleners. Drugs en alcohol spelen een rol. Ook de invalshoek van criminaliteit, drugs gerelateerd of anderszins is relevant. De digitale en sociale media spelen een rol in de dynamiek die evenementen kunnen genereren. Politiemensen zijn op dit vlak overigens niet de enige verantwoordelijken. Ook de opsporingsambtenaren van de gemeente hebben daarin taken en bevoegdheden. De boa heeft meerdere rollen. De boa is zichtbaar aanwezig op straat. Zo vormt hij de ‘ogen en oren’ van de gemeente en de politie en is hij aanspreekpunt voor burgers. Deze dienstverlenende rol kan een boa ook actief invullen door burgers en ondernemers te informeren over allerlei veiligheidsvraagstukken en voorlichting te geven over het nemen van preventieve maatregelen om veel voorkomende criminaliteit te voorkomen. Daarnaast kan hij ook in worden gezet bij het begeleiden van evenementen.¹²⁷

De groei in toerisme, evenementen en horeca heeft weliswaar gevolgen voor het werk van de politiemensen binnen GGP, maar het vraagt geen andere professionalisering dan die al eerder is beschreven, inclusief de opleiding van evenement- en horeca wijkagenten die aan sommige agenten geboden wordt.

---

¹²⁵ Verslag van de vergadering van het wijkoverleg Drievliet / Het Zand. (2016, 27 september).

¹²⁶ Belt, J. (2015, 17 juli).

¹²⁷ Visie boa in de openbare ruimte. (2012).

9 Versterking van gebiedsgebonden politiewerk

Per maatschappelijke ontwikkeling zijn de implicaties voor het werk en de professionalisering van GGP medewerkers beschreven. De slotvraag is nu wat al die ontwikkelingen met hun implicaties tezamen voor de politie betekenen. Is GGP bestand tegen de geschetste ontwikkelingen en is het een adequate aanpak in het licht van die ontwikkelingen? De interviews, het focusgroeps gesprek alsook de eigen analyses van de onderzoekers op grond van hun literatuurstudie vormen voor de beantwoording van die vraag de basis.

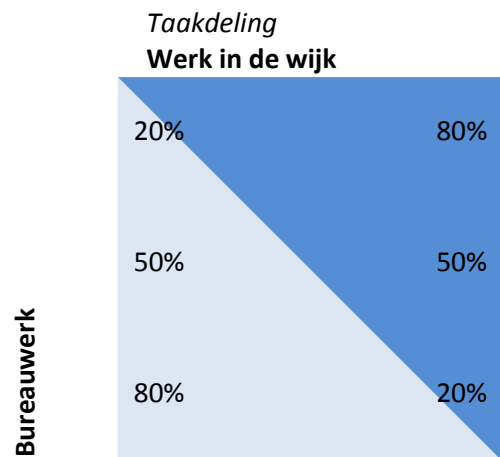
Interne samenwerking

De interne samenwerking binnen GGP is een tweezijdig proces. Enerzijds wordt informatie vanuit de wijk, wanneer die informatie daar aanleiding toe geeft omhoog gespeeld om daar te worden geagendeerd en vertaald te worden in strategische beslissingen. Anderzijds wordt er van bovenaf informatie naar de wijk doorgegeven om het wijkwerk aan te sturen vanuit bepaalde beleidsprioriteiten of beslissingen. Respondenten in het onderzoek en de focusgroepleden geven aan dat er behoefte is aan versterking van de communicatie omhoog, ofwel het agenderen van zaken; het doorspelen van informatie om daarmee voeding te geven aan strategie- en beleidskwesties. Aan de andere kant is er de noodzaak om op gedeelde prioriteiten te kunnen sturen. Dat vraagt om werkwijzen en competenties met betrekking tot, communiceren, agenderen, regisseren en coördineren van politiewerk. In dit verband wordt bepleit om de samenwerking tussen betrokkenen bij GGP (de wijkagenten, de experts en de specialisten) zo te organiseren dat de handelingskracht en de denkkraft gebundeld worden en dat de taakverdelingen in dat opzicht minder gesplitst, maar juist meer overlappend worden georganiseerd. Onderstaande afbeelding illustreert deze gedachten.

Van taaksplitsing

<i>Operationeel werk</i> Senior GGP
<i>Tactisch werk</i> GGP expert
<i>Strategisch werk</i> GGP specialist

Naar

Door de werkzaamheden op de geschetste wijze te delen worden de operationele, de tactische en de strategische kant van het werk gedeeld in plaats van gesplitst. Daardoor wordt de gezamenlijke kwaliteit en samenhang van het werk vergroot. Het raakvlak tussen de werkzaamheden van alle betrokkenen wordt groter. Dat vergroot het onderlinge begrip, de wederzijdse communicatie en daarmee de gezamenlijke daadkracht. Deze vorm van taakverdeling leidt tot minder isolement, bevordert de

samenhang tussen de lagen, en verdiept het niveau van de analyse en interpretatie van de gezamenlijke aanpak. Verschillende geïnterviewden geven aan in die menging van taken een gezamenlijke meerwaarde te zien.

Externe samenwerking

De kwaliteit van gebiedsgebonden politiewerk, is ook afhankelijk van de externe samenwerking. Gebiedsgebonden politiewerk, wordt aangestuurd vanuit de gemeente, vanuit het OM en vanuit de politie zelf. Dat alles vraagt om zorgvuldige samenwerking tussen de politie en de gemeente en samenwerking tussen de politie en het Openbaar Ministerie. Daarnaast zijn er verscheidene andere ketenpartners, waarmee samenwerking van belang is. Woningcorporaties, zorginstellingen en onderwijs zijn voorbeelden van dergelijke partners. Op lokaal niveau is het aantal veiligheidsprofessionals, de politie niet meegerekend, fors gegroeid sinds 1993. Dat heeft geresulteerd in meer en betere *street-level* partners van de politie. Dit heeft het netwerk van de lokale politie versterkt en heeft zo een gunstig effect op de lokale politieprestaties.¹²⁸ De politie heeft belang bij goede samenwerking, maar dat betekent niet noodzakelijk dat de politie daarin een trekkersrol moet aannemen. Afhankelijk van het doel van de samenwerking kan bekeken worden of de politie het voortouw kan nemen, of juist een andere rol op zich neemt. Om tot optimale samenwerking te komen te komen, moet bijvoorbeeld een zorgvuldige afweging gemaakt worden tussen het opbouwen van vertrouwen aan de ene kant en het handhaven van wetten en regels aan de andere kant. Om daarin een balans te vinden moet zorgvuldig worden bepaald welke betrokkenen in organisaties welke rol op zich nemen.

Netwerken

In nauwe samenhang met interne en externe samenwerking speelt ook het functioneren in een netwerksamenleving een rol. In hoofdstuk 4 is aangegeven dat dit mogelijk geen fundamentele omwenteling betekent, maar niettemin betekent het dat agenten in een veel complexere omgeving met meer spelers samenwerken, dat er per tijdseenheid meer contacten zijn, dat de media voor die communicatie zich uitbreiden, dat de reikwijdte sterk vergroot is en dat het internationale karakter ervan is toegenomen.

De drie decentralisaties in het sociale domein brengen voor de medewerkers in de basispolitie nieuwe, soms complexe netwerken met zich mee waarin zij de politie goed moeten kunnen vertegenwoordigen. Het veelvuldige gebruik van sociale media en de invloed hiervan zorgen er voor dat 'op straat zijn' maar een deel van het verhaal is.¹²⁹ Agenten werken in netwerken, ze hebben te maken met netwerken, ze bestrijden soms netwerken en ze worden omringd door netwerkende burgers en organisaties. Om met en in die verschillende netwerken te functioneren zijn netwerk skills noodzakelijk. Dat betreft zowel de netwerkanalyse, de netwerkcommunicatie, als de digitale kant ervan.

Organisatie van basisteams

Basisteams verschillen enorm in grootte (aantallen FTE's) en in de grootte van het gebied dat ze bestrijken. Dat betekent in de praktijk dat in dunbevolkte streken de teams uitgestrekte werkgebieden hebben; terwijl in grootstedelijke gebieden meerdere basisteams in één agglomeratie bestaan. In grote gebieden betekent inschakeling van onderlinge veel reistijd en daarmee verlies van werkuren in de wijk. Sommige respondenten zeggen dat GGP het beste functioneert op plekken waar dat het

---

¹²⁸ Torre, E.J. van der, Gieling, M., Holvast, R, Vlek, G.C.K. & Lanza, R. (2015).

¹²⁹ Voortgangsbrief Politie. (2016, 20 juni).

minst nodig is, omdat daar de band met de burger groter is; terwijl in de stad de band veel anoniemer is. Daar staat tegenover dat in de grootstedelijke omgeving de gebieden veel kleiner zijn en daardoor de onderlinge hulp veel makkelijker te realiseren is. In samenhang met de verschillende situaties in stad en op het platteland zien we ook verschillende organisatiemodellen. De stad heeft dikwijls te maken met zwaardere problematiek en vraagt daardoor om meer expertise, regie en doorzettingsmacht. Gemeenten nemen daarin een belangrijke rol op zich. In grotere gebieden is dat, gezien het aantal betrokken gemeenten binnen het gebied van een basisteam, een heel andere kwestie. Daar zijn tussen gemeenten en andere betrokken partners veel meer afspraken nodig om te bepalen wie welke zeggenschap en beslissingsbevoegdheden hebben. De verscheidenheid van de gebieden vraagt om vergelijkbare differentiatie in de organisatie van de basiseenheden. Op het niveau van de basisteams bestaat flexibiliteit doordat gekozen kan worden voor inzet van experts en specialisten. Op het niveau van districten zijn er de zogenaamde flexteams die nog meer flexibiliteit toevoegen aan de in te zetten eenheden.¹³⁰ Om die flexibiliteit te organiseren moet er echter een lange weg worden afgelegd. De wijkagent moet zijn, of haar behoefte aan expertise bespreken met, en doorgeven aan de GGP expert, als die een aanvullende behoefte aan expertise en steun bevestigt, worden GGP specialisten ingeschakeld om de vraag te agenderen en omhoog te spelen. De teammanager van een basisteam kan ervoor kiezen de juiste mensen uit een basisteam te mobiliseren, of het weer door te spelen naar het flexteam. Hier ligt een risico op de loer dat de processen te langzaam gaan en dat het streven naar flexibiliteit ontaardt in zijn tegendeel. Daarom is het van belang de noodzaak en de mogelijkheden van flexibiliteit te organiseren in het licht van de uitgestrektheid van de werkgebieden en in het licht van de benodigde expertise, gezien de ernst van de problematiek. De oplossing is gelegen in een balans. De grootte van het gebied; het aantal fte's, de noodzaak tot clustering van basisteams in kleinere eenheden; het aggregatieniveau waarop de flexibiliteit wordt gezocht, zijn belangrijke dimensies bij het vinden van de bedoelde balans. GGP wordt geacht maatwerk te zijn in de gebiedscontext waarin het gerealiseerd moet worden.

Informatieverwerking, analyse en interpretatie

Een belangrijk aspect van gebiedsgebonden politiewerk is het opbouwen, verwerken, interpreteren en delen van belangrijke informatie. Veel bronnen en respondenten geven aan dat in het gebiedsgebonden politiewerk vaak te veel op grond van intuïtie wordt gewerkt. Ook geven velen van hen aan dat de aanpak vaak incidentgericht is en in mindere mate op het oplossen van achterliggende problemen. Om dergelijke analyses te bevorderen en te versterken is het van belang, zoals eerder aangegeven, de krachten te bundelen van de verschillende betrokkenen bij gebiedsgebonden politiewerk. Het gaat om systematische verzameling van gegevens, verwerking ervan, informatiedeling, interpretatie, patroon analyses en voorspellingen. In dat geheel van informatie en datacompetenties ligt een grote uitdaging voor verdere ontwikkeling.

Daarnaast is het belangrijk de analyse van gegevens, scenario-denken en het werken aan voorspellingen te bevorderen zodat anticiperen en preventie versterkt worden. Dat vereist ruimte voor reflectie en optimalisering van gekozen aanpakken. Bundeling van krachten op de verschillende niveaus en bewust geplande momenten van reflectie en ontwikkeling, kunnen aldus bijdragen aan de kwaliteit van GGP.

---

¹³⁰ Organisatie regionaal en lokaal. (z.j.).

Digitalisering

Digitalisering manifesteert zich op tal van manieren in het GGP werk. De digitalisering beïnvloedt het werk van criminelen en de soorten criminaliteit. Digitalisering betekent dat er veel meer informatie rondgaat die geanalyseerd kan worden. Digitalisering heeft consequenties voor de communicatiemogelijkheden van de politie met de burger. Digitalisering gaat gepaard met zich voortdurend ontwikkelende infrastructuur en instrumenten. Digitalisering biedt burgers en criminelen nieuwe vormen van registratie, communicatie en kennisdeling. Digitale media bieden mogelijkheden en kansen, maar ook problemen en bedreigingen. Beheersing van de mogelijkheden van de digitalisering vraagt om permanente professionele ontwikkeling. Daarbij is het de vraag of iedereen dezelfde kansen heeft om de ontwikkelingen bij te houden of nog liever voor te zijn. De realiteit is dat op dit terrein de gedachte dat iedereen daarin bij de tijd blijft of raakt een illusie. Er zal moeten worden gedifferentieerd. Er is een noodzaak van het opbouwen van een zorgvuldige mix van talenten, experts, handige gebruikers, en doorsnee gebruikers. Deze ontwikkeling is ingrijpend en moeten gestalten krijgen in werving en selectie, opleidingen, leertrajecten en ontwikkeling van infrastructuur, apparatuur, programmatuur en bijbehorende competenties.

Respondenten laten weten dat veel te veel werk plaatsvindt op het bureau en te weinig op straat. Dat begint al met de tijd die aan email besteed wordt, daarnaast moet er in toenemende mate schriftelijk verantwoording worden afgelegd. Respondenten klagen over het gebrek aan tijd voor het feitelijk op straat functioneren. Er is een noodzaak om te zoeken naar werkwijzen en apparatuur die de werkprocessen vereenvoudigen en versnellen, zodat er meer tijd op straat is. Op dat vlak zijn al enkele initiatieven in het land in gang gezet, zoals vernieuwend werken in diverse teams (zoals Meierij, Amsterdam Nieuw West Noord, Krimpenerwaard, Zevenaar), (Staffleu 2016).¹³¹

---

¹³¹ Staffleu, E. & Reijmer, T. (2016).

10 Leren en professionaliseren

Dit hoofdstuk borduurt voort op de resultaten van de voorafgaande hoofdstukken. In de voorafgaande hoofdstukken is beschreven met welke ontwikkelingen GGP wordt geconfronteerd. Daarna is aangegeven waar dat het concept van GGP onder druk zet. Voorts is beschreven in welke richtingen het concept van GGP kan worden versterkt, of verrijkt. In dit hoofdstuk wordt weergegeven welke competentieontwikkeling en professionalisering bij kunnen dragen aan de beoogde optimalisatie van GGP.

De wijkagent vervult een sleutelrol binnen GGP. Professionalisering en een duidelijke positionering van de wijkagent, zowel binnen het korps als naar de buitenwereld, zijn belangrijke opgaven bij de verdere ontwikkeling van GGP. Dat vereist aanscherping van de invulling van de rol van de wijkagent en een gedeeld beeld van de wijze waarop de wijkagenten hun rol invullen. Daarbij behoort professionalisering van de werkwijze van wijkagenten, de rol van de wijkagent in informatie gestuurde politie, het opbouwen van netwerken op wijkniveau en het werken in operationele samenwerkingsketens.¹³²

Opleidingsniveau

De communicatie met de burgers vraagt om inzet van GGP professionals op alle niveaus. Binnen GGP vergt dat een hoog analytisch vermogen. De vraag is of dat ook een hoog opleidingsniveau vraagt van alle betrokkenen bij GGP. De geraadpleegde respondenten geven aan dat dat niveau niet zozeer geborgd hoeft te zijn bij elke betrokkenen bij GGP, maar wel in de gezamenlijke bemensing van wijkteams. In de teams nemen de betrokken politieagenten de taakuitvoering in onderling verband ter hand. In die samenwerking worden mogelijkheden gezien om de gezamenlijke denkkraft en operationele kracht te vergroten. In hoofdstuk 9 werd al aangegeven hoe die samenwerking vertaald kan worden in een taakverdeling tussen wijkagenten, experts en specialisten. Enkele respondenten pleiten voor het inzetten van WO geschoolde mensen en voor het in grotere mate gebruik maken van theorie, van onderzoek en van diepgaande informatie analyses, om zodoende permanent aan de verhoging van het niveau en de verdieping van de inzichten te werken. Tegelijkertijd geven ze aan dat de taakverdeling van alle betrokkenen een wijk- en een bureauwerkcomponent moet hebben. De gemengde inzet op straat vergroot de gezamenlijke doortastendheid en de gerichtheid op probleemoplossingen in plaats van voornamelijk op oplossing van incidenten.

Opleidingsinhoud

De inhoud van de benodigde opleidings- en leerprocessen van GGP medewerkers (wijkagenten, operationeel experts en operationeel specialisten) dienen in verband te staan met de ontwikkelingen in het politiewerk.

Signaleren en inschatten

Uit het onderzoek komt naar voren dat er aandacht moet zijn voor processen van radicaliseren en terreurdreiging. Datzelfde betreft ook het feit dat de politie steeds vaker te maken krijgt met verwarde personen. Er is discussie over de vraag of dat niet een te ongedifferentieerde categorisering is. Bedoeld worden daklozen, of mensen die om een of andere reden zorg behoeven, of transport. Poli-

---

¹³² Straver, M.A., Ulrich, R. & van Duijneveldt, I. (2010).

tiemensen moeten zijn voorbereid op het signaleren, en inschatten van dergelijke situaties en/of ontwikkelingen. Zij moeten kunnen inschatten welke wijze van benaderen van mensen in dergelijke gevallen effectief is of weten met wie ze mensen in contact moeten brengen om dat te doen.

Netwerken

GGP medewerkers moeten functioneren in een netwerkomgeving. Dat geldt zowel in *face to face* als in virtuele netwerken. Het functioneren in en met netwerken vraagt om communicatieve, digitale en technische competenties. In direct verband daarmee staan competenties die nodig zijn om gebruik te maken van de hedendaagse sociale media, Facebook, Instagram, What's App, Next Door, SMS, etc.

Administratieve en digitale competenties

Om de werkprocessen te stroomlijnen en de papierwinkel te beperken zijn competenties nodig in efficiënt werken, time management, gebruik van apparatuur zoals MEOS (Mobiel Effectief Op Straat), of andere soort specifieke apparatuur. Er kan daarin nog verbetering worden aangebracht. Te veel agenten prefereren nog hun eigen Smart Phone. Op het terrein van digitale competenties uiten veel politie respondenten een opleidingsbehoefte. Daarbij gaat het niet alleen om eigen apparatuur en programmatuur, maar ook om die van degenen waarmee agenten te maken krijgen.

Internationale en interculturele competenties

Het werk van betrokkenen bij GGP is in toenemende mate grensoverschrijdend. Over de grenzen van de wijk, over de grenzen van het land, buiten het eigen taal gebied, over de grenzen van de eigen cultuur. Dat vraagt om ontwikkeling van passende taal en cultuur competenties. Daarin spelen naast talenkennis ook elementen van religie, gewoonten, gevoeligheden, symbolen en rituelen, normen en waarden een rol. GGP vereist voorbereiding op deze aspecten van het werk.

Politieke sensitiviteit

Politieke sensitiviteit is een competentie die bij veel GGP werk komt kijken en waarover te vaak door te velen wordt gezegd dat die ontoereikend is. In het onderzoek lezen we herhaaldelijk dat wijkagenten, operationeel experts of anderen onvoldoende in staat zijn om zaken te agenderen. Er is onvoldoende zicht op de mechanismen die ervoor zorgen dat zaken hoog op de agenda komen of daarvan juist afgehouden worden. Competenties op het vlak van politieke sensitiviteit dragen bij aan betere communicatie, effectievere afstemming op en ondersteuning van beleid en andersom weer van operationeel optreden.

Kennis van criminaliteitsterreinen

Om te kunnen functioneren in GGP is het van belang de ontwikkelingen op het gebied van criminaliteit op de voet te volgen en de daarbij behorende competenties *up to date* te houden. Voorbeelden van dergelijk terreinen zijn de ontwikkelingen op het terrein van terreur. 30.000 politiemensen worden in dat verband op aanvullende scholing gestuurd meldt de NOS.¹³³ Een ander voorbeeld is de verschuivende drugscene met telkens weer andere actoren, productieprocessen, grondstoffen en achterliggende handelsconnecties. Datzelfde geldt voor de ontwikkelingen op een gebied als mensensmokkel, mensenhandel, misbruik, financiële malversaties, identiteitsroof, en andere internet gerelateerde criminaliteit. Nieuwe trends vragen om onderhoud, of aanvulling van benodigde competenties.

---

¹³³ Andringa, R. (2016, 21 december).

Teamwork

Samenwerking vergt een goede teamsamenstelling met daarin de juiste mix van deskundigheden, van opleidingsniveau, en van operationele, tactische en strategische taken. Respondenten in het onderzoek pleiten op al die aspecten voor een mix. Afhankelijk van de aard van de aangetroffen problemen worden de samenstellingen aangepast door relevante deskundigheid/specialisatie in te zetten. Daarbij is het van belang een evenwicht te vinden tussen brede inzetbaarheid als specialist, of expert en een kritische massa in de kernbezetting van teams. Dat geldt in het bijzonder voor de kleinere eenheden waarbinnen in basisteams gewerkt wordt. “De gebiedsgebonden politiemans van de eenentwintigste eeuw opereert niet alleen, maar in een *netwerk* van partners. Het ideaalbeeld van een moderne gebiedsgebonden agent lijkt tweeledig: enerzijds de menselijke “dichtbijpolitie-man” en anderzijds de analytische probleemregisseur. Beide rollen vereisen totaal verschillende competenties en het is zeer de vraag of deze in één persoon te verenigen zijn” (Meurs).¹³⁴ Het gaat erom dat teams met een harde kern en een flexibele schil aangepast aan de gesignaleerde problemen maatwerk kunnen bieden. Aan elke vorm van flexibilisering (zowel op grond van specialisaties als op grond van taken ander politietaken, zoals noodhulp) kleeft het risico dat de harde kern te klein wordt en de teams te weinig samenhang vertonen. Clusterings binnen basisteams en zeker in hele grote basisteams kunnen de kans daarop beperken. In de mix van deskundigheden liggen belangrijke gelegenheden voor onderling leren en voor samen voortgang boeken.

Lerende cultuur

Om in een dynamische context adaptief en effectief te opereren is de teamsamenstelling een deel van de oplossing. De eerder genoemde harde kern van teams zal ook moeten werken aan de eigen professionalisering om zich blijvend te ontwikkelen om de omstandigheden het hoofd te kunnen bieden. Dat vraagt om expliciete werkwijzen, alertheid in het monitoren van het werk, het geven van onderlinge feedback, om durf om elkaar op elkaars functioneren aan te spreken. De politie wordt door geïnterviewden, maar ook in publicaties getypeerd als een cultuur waarin daarin enkele blokkades bestaan. De grote autonomie van wijkagenten is een dergelijke factor. De neiging om elkaar de ruimte te beiden en te laten en gedoe te vermijden verhoudt zich ook niet goed met professioneel leren. In de politiecultuur bestaan vormen van cohesie en loyaliteit die hoewel ze mooie kanten hebben, ook kunnen leiden tot ondoorzichtigheid en elkaar ontzien.

Informatieanalyse

Dicht bij het primaire werkproces liggende leerprocessen zijn de vormen van informatie analyse en de strategische, tactische en operationele vertaling daarvan in handelen. Dergelijke processen leiden de betrokken politiemensen systematisch door probleemdiagnoses, ontwikkeling van een plan van aanpak en analyse van de effecten daarvan. Gezamenlijk bespreking van dergelijke processen, casusbesprekingen, of besprekingen van reeksen casussen dragen bij aan gezamenlijke groei van kennis en competenties en het delen daarvan in eigen kring.

Evaluaties

Iets verder van het primaire proces staan evaluaties, waarin collega's elkaars en hun eigen werk onderling evalueren, of daartoe ook reacties vragen van andere betrokkenen (partner organisaties, burgers, etc.). Door het werk te evalueren op een actieve en interactieve manier met verschillende

---

¹³⁴ Tussen ratio en fingerspitzengefühl. (z.j.).

betrokkenen groeit het inzicht in de kwaliteit van het werk en het draagvlak voor de aanpak onder betrokkenen. Lerende professionals in lerende teams in lerende wijken dragen bij aan kwaliteitsontwikkeling aan GGP.

Kennisproductiviteit

Kennisproductiviteit begint met kennisdelen. In aanvulling daarop is het belangrijk de competenties te vergoten door op allerlei manieren het denken te delen, te verrijken en weer te vertalen in slimme en effectievere aanpakken. Werkwijzen daarbij bestaan uit:

- verzamelen van theorieën, modellen en methoden;
- expliciteren van eigen opvattingen persoonlijke theorieën, modellen en methoden;
- ontwikkelen van gebiedsscans en analyses;
- ontwikkelen van en zoeken naar multidisciplinaire invalshoeken;
- toekomstgericht werken door middel van scenario denken;
- Toekomstgericht werken door analyse van misdaadpatronen en toekomstvoorspellingen;
- inventarisatie en besprekingen van ervaringen van elders in binnen- en buitenland;
- samenwerking met ketenpartners uit alle domeinen (politieel, politiek bestuurlijk, juridisch en daarnaast de zorg, de huisvesting, jeugd, onderwijs, sport, horeca, overige middenstand, etc.);
- actie onderzoek, gericht op optimalisering van GGP- gerelateerde werkwijzen.

Het werken aan kennisproductiviteit kan behalve met direct betrokken partners ook worden verricht met onderzoekers, met mensen in opleiding (stagiaires, trainees). Die samenwerking brengt nieuwe kennis in de organisatie en dwingt het politiepersoneel om hun werkwijzen uit te leggen. In het uitleggen van het eigen werk schuilt vaak al de basis voor de vernieuwing en verbetering ervan.

Leren on the job

Naast mogelijkheden om door de betrokkenheid van anderen bij te dragen aan eigen professionele ontwikkeling, is er ook een scala aan mogelijkheden om zelf specifiek de eigen opleidings- of leerprocessen te organiseren. Tot de werkwijzen die hierbij dienstig kunnen zijn behoren nascholing, zelfevaluatie, leerkringen, job shadowing, en vormen van zelfstudie of gezamenlijke studieactiviteiten. Dit is een wederzijds proces. Het gaat enerzijds om het leren van anderen door geschoold te worden, of door samen praktijken te bestuderen of te evalueren. Aan de andere kant geldt dat niets zo nuttig is als het opleiden van anderen. Onderwijzen is een krachtige vorm van leren. Door met anderen samen te werken en on the job aan hen de kneepjes van het vak over te dragen stijgt ook het eigen competentieniveau. De politiewerkomgeving met de vele contacten, feedbackvormen, en ervaringsdeling biedt daarvoor enorm veel ruimte. Om daaruit leerwinst te putten is het echter wel nodig om die leerprocessen te expliciteren, te plannen, te agenderen en te bespreken.

Externe gerichtheid

Naast de genoemde vormen van kennisontwikkeling, professionalisering, opleiding en leren, dragen ook vormen van naar buiten treden erg bij aan de eigen ontwikkeling. Dit gebeurt in de vorm van presentaties of instructies aan derden, het kan de gestalte krijgen van werkbezoeken aan collega-organisaties, of bestaan uit het daadwerkelijk tijdelijk meedraaien in ander werksituatie in binnen-, of buitenland.

Literatuurverwijzingen (voetnoten)

- Aanpak radicalisering in het onderwijs. (2015). Geraadpleegd op <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/veilig-leren-en-werken-in-het-onderwijs/inhoud/aanpak-radicalisering-in-het-onderwijs>
- Aanpak van sociaal - psychische problematiek. (2017). Apeldoorn: politieacademie. Geraadpleegd op <https://www.politieacademie.nl/onderwijs/onderwijsaanbod/Pages/opleiding.aspx?code=4500560>
- Abraham, M. & Nauta, O. (2014). *Politie en 'verwarde personen': Onderzoek naar optreden van de politie in relatie tot personen met verward gedrag*. Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie. Geraadpleegd op https://www.wodc.nl/binaries/2337-volledige-tekst_tcm28-73049.pdf
- Adang, O., Van Arkel, D., Esman, C., Vos, H., Van Oorscot, W. & Stronks, S. (2014). *Politie en evenementen: Feiten, ervaringen en goede werkwijzen*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers. Geraadpleegd op http://www.regioburgemeesters.nl/publish/pages/432/politie_en_evenementen_definitief_schoon_blu.pdf
- Andringa, R. (2016, 21 december). *Agenten massaal op cursus tegen terrorisme*. Geraadpleegd op <http://nos.nl/artikel/2149514-agenten-massaal-op-cursus-tegen-terrorisme.html>
- Asylum trends: Monthly Report on Asylum Applications in The Netherlands and Europe. (2015, december). Rijswijk: Ministry of Security and Justice. Geraadpleegd op https://ind.nl/Documents/Asylum_Trends_December_2015.pdf
- Asylum trends: Monthly Report on Asylum Applications in The Netherlands. (2016, december). Rijswijk: Ministry of Security and Justice. Geraadpleegd op <https://ind.nl/Documents/ASylum%20Trends%20December%202016.pdf>
- Basistraining radicalisering en terrorisme. (2016). Apeldoorn: politieacademie. Geraadpleegd op <https://www.politieacademie.nl/onderwijs/onderwijsaanbod/Pages/opleiding.aspx?code=9300860>
- Beleidsimplicaties Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 38. (2015, 7 april). Den Haag: Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid. Geraadpleegd op <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2015/04/08/tk-beleidsimplicaties-dreigingsbeeld-terrorisme-nederland-38>
- Belt, J. (2015, 17 juli). *Uitgaan is best veilig: Nieuwe wijkagent horeca heeft een 'wereldbaan'*. Alphen aan de Rijn: politie. Geraadpleegd op <https://www.facebook.com/politiealphenaanrijn/posts/390568861154191:0>
- Bernasco, W. & Van den Berg, C. (2016). Criminaliteit relateren aan verblijfspopulaties. *Tijdschrift voor Criminologie*, 58(4), 87-98. doi:10.5553/TvC/0165182X2016058004006
- Bervoets, E., van der Torre, E.J., Besselink, A. & van Bolhuis, V. (2008). *Bij de tijd: wijkagenten in Hollands Midden. Beschrijving en analyse van dagelijkse praktijken*. COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement. Den Haag: Boom juridische uitgevers. Geraadpleegd op <https://www.politieacademie.nl/kennisonderzoek/kennis/mediatheek/PDF/70022.pdf>
- Besseling, P. et al. (2013). *Decentralisaties in het sociaal domein*. Geraadpleegd op <https://www.cpb.nl/sites/default/files/publicaties/download/cpb-notitie-4september2013-decentralisaties-het-sociale-domein.pdf>
- Boer, M. de. (2015). *Waarom dalen de misdadcijfers?* Utrecht: Criminologisch Netwerk Nederland. Geraadpleegd op <https://www.hetcnn.nl/over-het-cnn/wat-is-het-cnn/>
- Borgdorff, M. Jacobsen, S. & Tillie, N. (2013). *Pingen, whappen, tweeten, taggen en liken... Sociale media en schoolveiligheid*. Geraadpleegd op http://archieff.kennisnet.nl/fileadmin/contentelementen/kennisnet/sociale_media/13_05_13_Sociale_Media_en_Schoolveiligheid.pdf

- Boutellier, H. & Broekhuizen, J. (2016). *Impulsen tegen ondermijning: De Taskforce Brabant – Zeeland wetenschappelijk tegen het licht gehouden: Strategisch advies*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut. Geraadpleegd op http://www.verwey-jonker.nl/doc/2016/115043_Impuls_tegen_ondermijning_Strategische_Advies_WEB.pdf
- Boutin, B. et al. (2016, april). *The Foreign Fighters Phenomenon in the European Union: Profiles, Threats & Policies*. Den Haag: The International Centre for Counter-Terrorism. Geraadpleegd op https://www.icct.nl/wp-content/uploads/2016/03/ICCT-Report_Foreign-Fighters-Phenomenon-in-the-EU_1-April-2016_including-AnnexesLinks.pdf
- Chidi, H. & Limburg, J.C. (2010). *Samen de straat op. Wijkagent en jongerenwerker: een krachtig koppel in de wijk*. Zwolle: Onder Aards. Geraadpleegd op <https://www.traverswelzijn.nl/content/uploads/Samen-de-straat-op-tweede-druk-definitief.pdf>
- Community Policing and the Prevention of Radicalisation. (2010). Geraadpleegd op <https://www.counterextremism.org/resources/details/id/117/coppra-community-policing-and-the-prevention-of-radicalisation>
- Daling criminaliteit, aantal verdachten en strafzaken. (2015, 19 oktober). Den Haag: CBS. Geraadpleegd op <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2015/43/daling-criminaliteit-aantal-verdachten-en-strafzaken>
- Diversiteit. (z.j.). Geraadpleegd op <https://www.politie.nl/themas/diversiteit.html>
- Faulborn, E. et al. (2016, 1 februari). *Convenant IV Veilig Uitgaan: Binnenstad Utrecht 2016 – 2021*. Geraadpleegd op https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/1.concern-bestuur-ontwikkeling/Utrecht_en_veiligheid/Convenant-Veilig-Uitgaan-2016-2021.pdf
- Folder Toolbox Extremisme. (2015, 26 mei). Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Geraadpleegd op <https://www.socialestabiliteit.nl/documenten/publicaties/2015/05/26/folder-toolbox-extremisme>
- Gebiedsgebonden politie (z.j.). Den Haag: Bureau Regioburgemeesters. Geraadpleegd op <http://www.regioburgemeesters.nl/thema/aanpak-onveiligheid/gebiedsgebonden/>
- Gebruik professionele sociale netwerken stijgt. (2016, 29 januari). Den Haag: CBS. Geraadpleegd op <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/04/gebruik-professionele-sociale-netwerken-stijgt>
- Gebruik sociale netwerken sterk toegenomen. (2015, 30 juni). Den Haag: CBS. Geraadpleegd op <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2015/27/gebruik-sociale-netwerken-sterk-toegenomen>
- Gielen, A.-J. (2015, 2 juni). De rol van gemeenten in de aanpak van radicalisering. Den Haag: Vereniging van Nederlandse gemeenten. Geraadpleegd op https://vng.nl/files/vng/publicaties/2015/20150528-gemeenten_en_radicalisering.pdf
- Gies, T.J.A., Nieuwenhuizen, W., Naeff, H.S.D., Vleemings, I. & Paulissen, M. (2016). *Landelijk gebied en Leegstand: Aard, omvang en oplossingsrichtingen van huidige en toekomstige leegstand agrarisch vastgoed in Nederland*. Wageningen: University & Research. Geraadpleegd op <http://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/393440>
- Glaudé, M., Meijer, J., Breetvelt, I.S. & Felix, C. (2014). *Evaluatie training potentieel gewelddadige eenlingen (PGE): Onderzoek in opdracht van het Ministerie van Veiligheid en Justitie, NCTV*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut. Geraadpleegd op <https://www.politieacademie.nl/kennisonderzoek/kennis/mediatheek/PDF/89781.PDF>
- Goedee, J. & Rijkers, A. (2013). *Zorgsignalen van de Politie: Over het werkproces 'Vroegsignaleren en doorverwijzen' tussen Politie en Bureau Jeugdzorg. Informatie voor gemeenten en Centra voor Jeugd en Gezin*. Den Haag: Jeugd en Gezin. Geraadpleegd op [http://aanpak12min.jeugdzorgnederland.nl/pdf/Zorgsignalen+Politie+\[web\].pdf](http://aanpak12min.jeugdzorgnederland.nl/pdf/Zorgsignalen+Politie+[web].pdf)
- Grote steden groeien door geboorten en immigratie (2016). Den Haag: CBS Geraadpleegd op <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2017/01/2016-grote-steden-groeien-door-geboorten-en-immigratie>

- Gruijter, M. de. & Razenberg, I. (2015, 16 juni). *Enquête gemeenten & nieuwe EU-migranten*. Utrecht: Kennisplatform Integratie & Samenleving. Geraadpleegd op <https://www.kis.nl/sites/default/files/bestanden/Publicaties/enquete-gemeenten-eu-migranten.pdf>
- Handreiking aanpak van radicalisering en terrorismebestrijding op lokaal niveau. (2014). Den Haag: Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid. Geraadpleegd op https://www.nctv.nl/binaries/handreiking-terrorisbestrijding%20voor%20gemeenten_tcm31-31657.pdf
- Helsloot, I., Groenendaal, J. & Warners, E.C. (2012). *Politie in de netwerksamenleving: De opbrengst van de politieke netwerkfunctie voor de kerntaken opsporing en handhaving openbare orde en de sturing hierop in de gebiedsgebonden politiezorg*. Apeldoorn: Politie & Wetenschap, Renswoude: Crisislab. Geraadpleegd op <http://crisislab.nl/wordpress/wp-content/uploads/Politie-in-de-netwerksamenleving1.pdf>
- Hengst, den. M., Rovers, b., & Regterschot, H. (2014). *Intelligence bij evenementen: Een inventarisatie van risicomanagementpraktijken bij de politie*.
- Hoes, O. et al. (2016). *Niemand tussen wal en schip: Schakelprogramma. Schakelteam voor personen met verward gedrag*. Geraadpleegd op <http://www.ggznederland.nl/uploads/assets/Schakelprogramma%20Niemand%20tussen%20wal%20en%20schip.pdf>
- Horstink, G. & Toenders, N. (2009). *Vertrouwen op bewoners. Beschrijving van het Koppelwerk in 's-Hertogenbosch*. Den Bosch: Divers Welzijnsonderneming.
- Huisman, C. (2017, 31 januari). *Begrip 'verwarde persoon' blijkt niet te bestaan, term scheidt vooral verwarring*. Geraadpleegd op <http://www.volkskrant.nl/binnenland/begrip-verwarde-persoon-blijkt-niet-te-bestaan-term-scheidt-vooral-verwarring~a4455658/>
- Inrichtingsplan Nationale Politie. (2012, december). Geraadpleegd op <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2012/12/07/inrichtingsplan-nationale-politie>
- Jeugdcriminaliteit. (z.j.). Politie. Geraadpleegd op <https://www.politie.nl/themas/jeugdcriminaliteit.html>
- Jong, A. de. & Daalhuizen, F. (2014). *De Nederlandse bevolking in beeld: 24 infographics op basis van de CBS/PBL-regionale bevolkings- en huishoudensprognose*. Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving. Geraadpleegd op http://www.pbl.nl/sites/default/files/cms/publicaties/PBL_2014_De%20Nederlandse-bevolking-in-beeld_1174.pdf
- Jungmann, N., Gelauff-Hanzon, C. & Van Doorn, L. (2016). *Sociale innovatie in beeld: Kansen & uitdagingen*. Utrecht: Kenniscentrum Sociale Innovatie. Geraadpleegd op <http://docplayer.nl/storage/54/34391223/1486474349/oD7EDguOyQo12ZCkBuRA9A/34391223.pdf>
- Kalidien, S. (2016). *Criminaliteit en rechtshandhaving 2015*. Den Haag: WODC. Geraadpleegd op: <http://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2735-cenr-2015.aspx?cp=44&cs=6796>
- Keijzer, L. & Van Wijk, E. (2011). *Omgaan met verschillen. Een overzicht van theorieën over het omgaan met diversiteit*. Apeldoorn: Politieacademie. Geraadpleegd op <https://www.politieacademie.nl/kennisonderzoek/kennis/mediatheek/PDF/80850.pdf>
- Kloosterman, R. (2015). *Sociaaleconomische trends: Slachtofferschap cybercrime en internetgebruik*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek. Geraadpleegd op <https://www.cbs.nl/-/media/imported/documents/2015/35/2015-slachtofferschap-cybercrime-en-internetgebruik.pdf>
- Kluft, M. (2016). *Samenwerken in de wijk: Tien vragen rondom de samenwerking tussen sociale wijkteams en andere professionals*. Integraal Werken in de Wijk. Geraadpleegd op https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Samenwerken%20in%20de%20wijk,%2010%20vraagstukken%20%5BMOV-11437021-1.0%5D.pdf
- Klumpen, H. (2012, 19 februari). *Rampzalige stapeling van bezuinigingsmaatregelen*. Deventer: Cluster GGZ/WMO Raad Deventer. Geraadpleegd op <https://clientsraden.dimence.nl/hs/sites/default/files/stapelingGGZ-II.pdf>

- Kolthoff, E. & Khonraad, S. (2016). Ondermijnende aspecten van georganiseerde criminaliteit en de rol van de bovenwereld. *Tijdschrift voor Criminologie*, 58(2), 76-90. doi:10.5553/TvC/0165182X2016058002005
- Kool, W. de. (2007). Mission Impossible?: Het signaleren van islamitisch radicalisme en terrorisme door Nederlandse wijkagenten. *Het Tijdschrift voor de Politie*, 69(3), 4-8. Geraadpleegd op <http://www.websitevoordepolitie.nl/archief/mission-impossible-het-signaleren-van-islamistisch-radicalisme-en-terrorisme-door-nederlandse-wijkagenten-328.html>
- Kop, N. & Moors, H. (2015). Welke opgaven liggen bij de politie?: Radicalisering en Jihadisme. *Cogiscope: Radicalisering en Jihadisme*, 02/15, 20-24. Geraadpleegd op https://psychotraumanet.org/sites/default/files/documents/Cogiscope%202015-2_Radicalisering%20en%20jihadisme_Kop%20en%20Moors.pdf
- Kuppens, J., Appelman, T., Van Ham, T. & Van Wijk, A. (2015). *Met fluwelen handschoenen? Politie en de omgang met verwarde personen in Amsterdam*. Apeldoorn: Politie & Wetenschap. Geraadpleegd op <http://www.beke.nl/doc/2015/PK71.pdf>
- Laan, F. van der. et al. (2016). Het grenzeloze werkveld van de politie. Externe veiligheidsontwikkelingen en hun implicaties voor internationale samenwerking. Den Haag: Clingendael. Geraadpleegd op <http://www.mensenhandelweb.nl/system/files/documents/24%20jan%202017/Open%20Access%20-%20Clingendael%20-%20Het%20grenzeloze%20werkveld%20van%20de%20politie%20-%202016.pdf>
- Laere, I. van. & Lohuis, G. (2015). Signalen toename verwarde personen: over een brief van de minister, media-berichten en lessen van de straat. *Participatie en herstel*, 2, 4-10. Geraadpleegd op http://www.doctorsforhomeless.org/wp-content/uploads/van-Laere-Lohuis_Signalen-toename-verwarde-personen_Participatie-en-Herstel-2015_242_4-10.pdf
- Lamin, S.A. & Teboh, C. (2016). Police social work and community policing. *Cogent Social Sciences*, 2, 1-13. Geraadpleegd op <http://dx.doi.org/10.1080/23311886.2016.1212636>
- Literatuurstudie Trends in digitalisering. (2015, 1 mei). Zoetermeer: Panteia. Geraadpleegd op <https://www.panteia.nl/uploads/sites/2/2016/12/Literatuurstudie-Trends-in-digitalisering.pdf>
- Martijn, M. (2015, 23 november). *Elf lessen van Beatrice de Graaf, de hoogleraar die Nederland de weg wijst na Parijs*. Amsterdam: De Correspondent. Geraadpleegd op <https://decorrespondent.nl/3668/elf-lessen-van-beatrice-de-graaf-de-hoogleraar-die-nederland-de-weg-wijst-na-parijs/112813008-5ea22047>
- Melden bij Veilig Thuis. (z.j.). Utrecht: Inspectie Jeugdzorg. Geraadpleegd op <https://www.inspectiejeugdzorg.nl/meldingen/?id=27>
- Mietus, H. (2016, 1 maart). *De impact van het toenemende toerisme op de veiligheid en leefbaarheid in Amsterdam*. Amsterdam: Politie Eenheid Amsterdam Geraadpleegd op <http://static.at5.nl/upload/rapport.pdf>
- Miltenburg, E., Boutellier, J.C.J. & van Steden, R. (2014). Sturing binnen de wijk: de taken en positie van de wijkagent. *Tijdschrift voor de politie*, 76(8), 24-29. Geraadpleegd op <http://dare.ubvu.vu.nl/bitstream/handle/1871/52081/1408TvdPlowres.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Noorda, J., van Dijk, A. & Kroeze, M. (2012). *Politie en jongerenwerk: waardevolle informatiebronnen voor lokaal jeugdbeleid?* Utrecht: Movisie. Geraadpleegd op [https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Politie%20en%20jongerenwerk%20\[MOV-412280-0.1\].pdf](https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Politie%20en%20jongerenwerk%20[MOV-412280-0.1].pdf)
- Ondermijnende criminaliteit. (2016). Openbaar ministerie. Geraadpleegd op <https://www.om.nl/onderwerpen/ondermijnende/>
- Opbouw dreigingsniveaus DTN. (z.j.). Den Haag: Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid. Geraadpleegd op <https://www.nctv.nl/organisatie/ct/dtn/Opbouw-dreigingsniveaus-DTN/index.aspx>
- Organisatie regionaal en lokaal. (z.j.). Politie. Geraadpleegd op: <https://www.politie.nl/over-de-politie/organisatie-regionaal-en-lokaal.html>

- Pattje, W. (2015). *Model voor de samenwerkings-afspraken tussen Veilig Thuis, Politie en OM*. Den Haag: Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Geraadpleegd op https://vng.nl/files/vng/publicaties/2015/201509_model_voor_de_samenwerkingsafspraken.pdf
- Project Mobiel, effectiever op straat. (2014, 19 maart). Geraadpleegd op <http://www.slideshare.net/socialmediadna/project-mobiel-effectiever-op-straat>
- Rapportage aanpak georganiseerde ondermijnende criminaliteit 2015. (2016, 8 juli). Ministerie van Veiligheid en Justitie. Geraadpleegd op <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/08/30/rapportage-aanpak-georganiseerde-ondermijnende-criminaliteit-2015>
- Rooijers, E. & Cohen, R. (2016, 7 juni). *Duizelingwekkende groei Airbnb in Amsterdam*. Geraadpleegd op <https://fd.nl/economie-politiek/1155204/duizelingwekkende-groei-airbnb-in-amsterdam>
- Samenwerking politie- bureau jeugdzorg. (2011). Utrecht: Jeugdzorg Nederland. Geraadpleegd op <http://aanpak12min.jeugdzorgnederland.nl/politie.html>
- Schaap, S. (2015, 10 juni). *Gemeenten moeten een kader gebruiken voor veilige evenementen*. Utrecht: Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) Geraadpleegd op <http://www.ccv-secondant.nl/platform/article/gemeenten-moeten-een-kader-gebruiken-voor-veilige-evenementen/>
- Sociale wijkteams. (2014, 31 januari). Utrecht: Movisie. Geraadpleegd op <https://www.movisie.nl/begrippenlijst/sociale-wijkteams>
- Socta 2013. (2013). *EU Serious and Organised Crime Threat Assessment*. Den Haag: Europol. Geraadpleegd op <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-serious-and-organised-crime-threat-assessment-socta-2013>
- Staffeleu, E. & Reijmer, T. (2016). *Handreiking vernieuwend werken*. Zeist: Programma Administratieve Lastenverlichting. Geraadpleegd op <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/richtlijnen/2016/03/01/handreiking-vernieuwend-werken/handreiking-vernieuwend-werken-clickable-pdf-def-april-2016.pdf>
- Steden, R. van. & Weimar, L. (2016). *Samen sterk: Wijkagenten, wijkGGD'ers en hun aanpak van 'verwarde personen' in Amsterdam*. Amsterdam: Vrij Universiteit. Geraadpleegd op <http://dare.uvu.vu.nl/bitstream/handle/1871/54986/160625%20Rapport%20wijkpolitie%20en%20wijkGGD%20Definitief.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Straver, M.A., Ulrich, R. & van Duijneveldt, I. (2010). *Gebiedsgebonden politie; maatschappelijke integratie en het organiseren van politiewerk*. Apeldoorn : Politieacademie. Geraadpleegd op <http://docplayer.nl/10486167-Gebiedsgebonden-politie-maatschappelijke-integratie-en-het-organiseren-van-politiewerk.html>
- Terpstra, J., van Duijneveldt, I., Eikenaar, T., Havinga, T. & van Stokkom, B. (2016). *Basisteams in de Nationale Politie: Organisatie, taakuitvoering en gebiedsgebonden werk*. Nijmegen: Radboud universiteit. Geraadpleegd op <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/08/16/basisteams-in-de-nationale-politie>
- Toerisme in perspectief 2016. (2016). Den Haag: NBTC Holland Marketing. Geraadpleegd op <http://www.nbtc.nl/nl/homepage/cijfersentrends/algemene-cijfers-toerisme/toerisme-in-perspectief-2016-2.htm#>
- Tops, P. & Tromp, J. (2017). *De achterkant van Nederland: Hoe onder- en bovenwereld verstrengeld raken*. Amsterdam: Uitgeverij Balans.
- Torre, E. Van der. (2015). Ondermijnende criminaliteit: een avondseminar. *Het Tijdschrift voor de Politie*, 77(6), 20-21. Geraadpleegd op <https://www.politieacademie.nl/kennisonderzoek/kennis/mediatheek/pdf/91399.pdf>
- Torre, E.J. van der, Gieling, M., Holvast, R, Vlek, G.C.K. & Lanza, R. (2015). *De lokale positie van de nationale politie: Een eerste verkenning*. Apeldoorn: politieacademie. Geraadpleegd op

- <https://www.politieacademie.nl/kennisonderzoek/Lectoraten/Politiegeschiedenis/Documents/150807%20LR%2015-065%20Binnenwerk%20Lokale%20oppositie%20nationale%20politie.pdf>
- Transitiecommissie Sociaal Domein. (2015). *Mogelijk maken wat nodig is*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Geraadpleegd op <http://www.josvdlans.nl/publicaties/2015-09-TSD-ebook-mogelijk-maken-wat-nodig-is.pdf>
- Trends in Nederland 2016. (2016). Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek. Geraadpleegd op <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2016/26/trends-in-nederland-2016>
- Tussen ratio en fingerspitzengefühl. (z.j.). Politie. Geraadpleegd op <https://wijkagentcentraal.politieacademie.nl/praktijk/Paginas/Tussenratioenfingerspitzengefuhl.aspx>
- Veiligheid en de decentralisatie jeugdhulp. (2014, september). Den Haag: Vereniging van Nederlandse gemeenten. Geraadpleegd op <https://vng.nl/onderwerpenindex/jeugd/jeugdhulp/publicaties/factsheet-veiligheid-decentralisatie-jeugdhulp>
- Veiligheidshuis Utrecht: Gebiedsgebonden aanpak. (z.j.). Geraadpleegd op http://www.veiligheidshuizen.nl/veiligheidshuizen/veiligheidshuis_utrecht/wat_doen_wij/gebiedsgebonden_aanpak#1
- Verlag van de vergadering van het wijkoverleg Drievliet / Het Zand. (2016, 27 september). Geraadpleegd op <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:FLI554DCYcEJ:www.ridderkerk.nl/document.php%3Fm%3D160%26fileid%3D62956%26f%3Da7eba93d7b5d35e97b2faad186e44789%26attachment%3D1%26c%3D51143+%&cd=8&hl=nl&ct=clnk&gl=nl>
- Verwarde personen 2015. (2016). Politie. Geraadpleegd op <https://www.politie.nl/wob/korpsstaf/2016-verwarde-personen-2015.html>
- Visie boa in de openbare ruimte. (2012). Den Haag: Vereniging van Nederlandse gemeenten. Geraadpleegd op https://vng.nl/files/vng/definitieve_visie_boa_20121002.pdf
- Voortgangsbrief Politie. (2016, 20 juni). Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie. Geraadpleegd op <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/06/20/tk-voortgangsbrief-politie>
- Vranken, J. (2015). *Een nadere blik op de buitenlandse bezoeker: Onderzoek inkomend toerisme 2014*. Den Haag: NBTC Holland Marketing. Geraadpleegd op <http://publicaties.nbtc.nl/nl/magazine/9416/778971/voorwoord.html>
- Waar beroepschimineel Holleeder voor staat. (2012, 4 januari). Amsterdam: NRC. Geraadpleegd op <https://www.nrc.nl/nieuws/2012/01/04/waar-beroepschimineel-holleeder-voor-staat-12147262-a718673>
- Welten, B. (2005). *Politie in ontwikkeling: Visie op de politiefunctie*. Geraadpleegd op <https://www.politieacademie.nl/kennisonderzoek/kennis/mediatheek/PDF/36670.pdf>
- Wennekes, L. (2016, 12 december). *Tussen 2018 en 2025 komt de grote digitale clash*. Geraadpleegd op <https://www.gemeente.nu/dienstverlening/e-overheid/flik-social-media-werd-vaak-gek-verklaard/>
- Winter, H. & De Ridder, K. (2010). 'Toezicht en effectmeting. Het kán!' Researchsynthese van onderzoek naar de effectiviteit van toezichtsinterventies. Den Haag; WODC, Ministerie van Justitie. Geraadpleegd op http://www.pro-facto.nl/images/Toezicht_en_effectmeting.pdf
- Zannoni, M., Van der Varst, L.P., Bervoets, E.J.A., Wensveen, M., Van Bolhuis, V.J. & Van der Torre, E.J. (2008, 15 januari). *De rol van eerstelijns werkers bij het tegengaan van polarisatie en radicalisering: Van 'ogen en oren' naar 'het hart' van de aanpak*. Rotterdam: COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement. Geraadpleegd op http://www.sociaalweb.nl/cms/files/2015-12/rol_van_eerstelijns_werkers_bij_tegengaan_p_r.pdf

Geraadpleegde literatuur

- Bao, W.N., Haas, A. & Xie, Y. (2015). Life Strain, Social Control, Social Learning, and Delinquency: The Effects of Gender, Age, and Family SES Among Chinese Adolescents. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 60(12), 1446-1469. doi:10.1177/0306624X15577162
- Beheerplan 2015 Nationale Politie. (2014). Geraadpleegd op <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2014/09/17/beheerplan-2015-nationale-politie>
- Behr, R. (2016). *Polizei.Kultur. Gewalt: Polizeiarbeit in der „offenen Gesellschaft“*. Hamburg: Akademie der Polizei. Geraadpleegd op <http://akademie-der-polizei.hamburg.de/contentblob/6554232/04e17cb3917d70523636e8fd106da6ee/data/polizei-kultur-gewalt-studienbrief-zur-polizeiforschung-2016.pdf>
- Bennebroek Gravenhorst, K. & Weitering, A. (z.j.). *Veranderen vanuit passie en lef: Verschil maken in een cultuur van gelijkheid en uniformiteit*. Amsterdam: Amsterdam-Amstelland Politie. Geraadpleegd op <http://www.jaapboonstra.nl/wp-content/uploads/2013/01/16-Politie.pdf>
- Bervoets, E. (2006). *Tussen respect en doorpakken. Een onderzoek naar de politieke aanpak van Marokkaanse jongeren in Gouda, Utrecht en Amsterdam*. Den Haag: Elsevier. Geraadpleegd op <http://www.bureaubervoets.nl/files/pagecontent/TussenRespect-en-Doorpakken.pdf>
- Besluit wijkagenten. (2012). *Besluit van 22 november 2012, houdende regels ter uitvoering van artikel 38a, tweede lid, van de Politiewet 2012*. Geraadpleegd op <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2012-590.html>
- Biemolt, J., Doeser, A., Glorioso, A.G., Hoogebeen, H.M., Oost, J. & Wansink, O. (2012). *Dienstverleningsconcept Nationale Politie*. Geraadpleegd op https://www.politie.nl/binaries/content/assets/politie/wob/00-korpsstaf/dienstverleningsconcept_def.pdf
- Bijlagen inrichtingsplan nationale politie. (2012). Geraadpleegd op <http://reorganisatie-politie.nl/files/page/inrichtingsplan-bijlagen-nationale-politie1.pdf>
- Blokland, T. (2009). *Oog voor elkaar: Veiligheidsbeleving en sociale controle in de grote stad*. Amsterdam: University Press. Geraadpleegd op <https://oopen.org/download?type=document&docid=340070>
- Boutellier, J.C.J. (2008). *De veiligheidsutopie: Over vitaliteit, bescherming en burgerschap*. Geraadpleegd op <https://www.kuleuven.be/emeritiforum/em/Forumgesprekken/2008-2009/190209/de-veiligheidsutopie-h-boutellier.pdf>
- Bovenkerk, F. & Leuw, Ed. (z.j.). *Criminologische kennis en de toepasbaarheid daarvan*. Geraadpleegd op <http://docplayer.nl/11479958-Criminologische-kennis-en-de-toepasbaarheid-daarvan.html>
- Braga, A.A. (2007). The Effects of Hot Spots Policing on Crime. *Campbell Systematic Reviews* 1. doi:10.4073/csr.2007.1
- Braga, A.A., Davis, E.F. & White, M.D. (2012). *Boston, Massachusetts Smart Policing Initiative: Evaluating a Place-Based Intervention to Reduce Violent Crime*. Geraadpleegd op <http://www.smartpolicinginitiative.com/sites/all/files/spotlights/Boston%20Site%20Spotlight%20Report.pdf>
- Brink, G.J.M. van den, et al. (2010). *Rellen in Ondiep. Ontstaan en afhandeling van grootschalige ordeverstoring in een Utrechtse achterstandswijk*. Apeldoorn: Politie & Wetenschap.
- Broekhuizen, J. & Driessen F.M.H.M. (2006). *Criminele jongeren aan het woord over vrienden, normen en waarden en de politie: Tussentijdse rapportage*. Utrecht: Bureau Driessen. Geraadpleegd op <http://www.bureaudriessen.nl/publicaties/Criminele%20jongeren%20aan%20het%20woord%20over%20vrienden,%20normen%20en%20waarden%20en%20de%20politie.pdf>
- Brogden, M. & Nijhar, P. (2005). *Community Policing: National and international models and approaches*. Devon, UK: Willan Publishing.

- Bruggeman, W. & van Ryckeghem, D. (z.j.). *Een politie in verbinding; "Een visie voor de politie in 2025"*. Geraadpleegd op <https://www.law.kuleuven.be/linc/studiedagen/visiepolitie.pdf>
- Bruinsma, G., Bernasco, W. & Elffers, H. (2006). *Ruimtelijke verplaatsing van criminaliteit: theorie, methodologie en empirie*. Geraadpleegd op <http://www.wimbernasco.nl/Manuscripts/Nederlands/BruinsmaBernascoElffers2010draft.pdf>
- (Buurt) veiligheid in het sociale domein. (2014, juni). Utrecht: Stichting Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid. Geraadpleegd op http://www.wegwijzerjeugdenveiligheid.nl/fileadmin/w/wegwijzerjeugdenveiligheid_nl/Nieuws/Infosheet_Buurt_veiligheid_sociale_domein_def.pdf
- Cachet, A., van der Torre, E.J. & van Natijne, W. (1998). *De blijvende betekenis van Politie in Verandering*. Den Haag: Elsevier.
- Caem-Posch, B. van. (2012). *Buurtregie met mate: Over de spanning tussen nabijheid en distantie in de relatie tussen politie en burgers* (Proefschrift, Vrije Universiteit Amsterdam). Geraadpleegd op <http://dare.ubvu.vu.nl/bitstream/handle/1871/40176/dissertation.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Capaldi, D.M., Kerr, D.C.R., Eddy, J.M. & Tiberio, S.S. (2016). Understanding Persistence and Desistance in Crime and Risk Behaviors in Adulthood: Implications for Theory and Prevention. *Prev Sci*, 17, 785-793. doi:10.1007/s11121-015-0609-0
- Choi, K. & Lee, J.L. (2016). Citizen participation in community safety: a comparative study of community policing in South Korea and the UK. *Policing and Society*, 26(2), 165-184. doi:10.1080/10439463.2014.922087
- Community- and Problem-Oriented Policing. (z.j.). Geraadpleegd op http://www.ojdp.gov/mpg/litreviews/Community_and_Problem_Oriented_Policing.pdf
- Community Policing Defined. (2012). Washington, DC: U.S. Department of Justice. Geraadpleegd op <http://ric-zai-inc.com/Publications/cops-p157-pub.pdf>
- Community Policing: United Kingdom (z.j.). Geraadpleegd op http://ed-pol.eu/site/?page_id=995
- Competencies relevant to the role of police constable. (z.j.). Geraadpleegd op <https://www.cambs.police.uk/recruitment/docs/Police%20constable%20competencies.pdf>
- Cordner, G. (2014). Community Policing. In M.D. Reisig & R.J. Kane (Eds.), *The Oxford Handbook of Police and Policing* (pp. 1-29). doi:10.1093/oxfordhb/9780199843886.013.012
- Davis, R.L. (2016). *COPS Office FY 2016 Application Guide: Community Policing Development (CPD)*. Washington, DC: U.S. Department of Justice. Geraadpleegd op <http://www.cops.usdoj.gov/pdf/2016AwardDocs/cpd/AppGuide.pdf>
- Devroe, E. & Ponsaers, P. (2014). Evidence based beleid en praktijk bij de politie in Nederland en België? *Het Tijdschrift voor de Politie*, 76(10), 20-25. Geraadpleegd op <https://www.politieacademie.nl/kennisonderzoek/kennis/mediatheek/pdf/90284.pdf>
- Devroe, E. & Terpstra, J. (2015). Plural Policing in Western Europe: A comparison. *European Journal of Policing Studies*, 2(3), 235-244. Geraadpleegd op <https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/33209/devroe%20%26%20terpstra.pdf?sequence=1>
- Devroe, E. (2015). Purple Vests: The Origins of Plural Policing in Belgium. *European Journal of Policing Studies*, 2(3), 304-324. Geraadpleegd op <https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/33211/devroe.pdf?sequence=1>
- Donnelly, D. (2013). *Municipal Policing in the European Union: Comparative Perspectives*. New York: Palgrave Macmillan.
- Dorst, P.C. van et al. (2015). *Veiligheid Voorop! De rol van de politie bij problemen bij de nakoming van een omgangsregeling tussen ouder(s) en kind*. Geraadpleegd op

<https://www.nationaleombudsman.nl/system/files/bijlage/Rapport%202015096%20Veiligheid%20voorop.pdf>

- Dozy, M. (2012). *Samenwerken tussen politie en partners: Specifieke kenmerken, knelpunten en aanknopingspunten voor oplossingen*. Lectoraat gebiedsgebonden Politie. Geraadpleegd op <https://www.politieacademie.nl/kennisonderzoek/kennis/mediatheek/PDF/88250.PDF>
- Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 42. (2016, 11 juli). Den Haag: Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid. Geraadpleegd op https://www.nctv.nl/binaries/DTN42_samenvatting_opgemaakt_def_tcm31-79507.pdf
- Driessen, F.M.H.M. & Broekhuizen, J. (2006). *Van je vrienden moet je het hebben: Structurele en culturele determinanten van de jeugdcriminaliteit: Tussentijdse rapportage*. Utrecht: Bureau Driessen. Geraadpleegd op http://www.bureaudriessen.nl/publicaties/Van%20je%20vrienden%20moet%20je%20het%20hebben_Structurele%20en%20culturele%20determinanten%20van%20de%20jeugdcriminaliteit..pdf
- Driessen, F.M.H.M., Duursma, F. & Broekhuizen, J. (2014). *De ontwikkeling van de criminaliteit van Rotterdamse autochtone en allochtone jongeren van 12 tot 18 jaar: De rol van achterstanden, ouders, normen en vrienden*. Utrecht: Bureau Driessen. Geraadpleegd op [https://www.piresearch.nl/files/1683/driessen+e.a.+\(2014\)+de+ontwikkeling+van+de+criminaliteit+van.pdf](https://www.piresearch.nl/files/1683/driessen+e.a.+(2014)+de+ontwikkeling+van+de+criminaliteit+van.pdf)
- Easton, M., Ponsaers, P., Demarée, C., Enhus, E., Elffers, H., Hutsebaut, F. & Gunther Moor, L. (z.j.). *Politiewerk in multiculturele buurten*. Geraadpleegd op <https://biblio.ugent.be/publication/944211/file/6828331.pdf>
- Evans, K. (2015). *Community and the Problem of Crime*. London: Routledge.
- Fielding, N. (2009). *Ideas in British Policing: Getting the best out of Community Policing*. London: The police foundation. Geraadpleegd op http://www.police-foundation.org.uk/uploads/catalogerfiles/getting-the-best-out-of-community-policing/ideas_community_policing.pdf
- Gill, C., Weisburd, D., Telep, C.W., Vitter, Z. & Bennett, T. (2014). Community-oriented policing to reduce crime, disorder and fear and increase satisfaction and legitimacy among citizens: a systematic review. *J Exp Criminol*, 10, 399-428. doi:10.1007/s11292-014-9210-y
- Gooren, W., van Os, P. & Rookhuijzen, B. (2013). *Gebiedsgebonden Politie als basis of sluitstuk?: Slotpublicatie van het programma Ontwikkeling Gebiedsgebonden Politie*. Apeldoorn: Politieacademie. Geraadpleegd op <https://www.politieacademie.nl/kennisonderzoek/kennis/mediatheek/PDF/88579.PDF>
- Goudriaan, H., Nieuwbeerta, P. & Wittebrood, K. (2005). Overzicht van onderzoek naar determinanten van aangifte doen bij de politie: Theorieën, empirische bevindingen, tekortkomingen en aanbevelingen. *TVV*, 4(1), 26-48. Geraadpleegd op https://www.researchgate.net/publication/43252845_Overzicht_van_onderzoek_naar_determinanten_van_aangifte_doen_bij_de_politie_Theorieen_empirische_bevindingen_tekortkomingen_en_aanbevelingen
- Grunder, M. (2013). *Sociale cohesie en veiligheidsbeleving: Een onderzoek naar de invloed van sociale cohesie op de veiligheidsbeleving in de wijken van de gemeente Hengelo*. Enschede: Universiteit Twente. Geraadpleegd op <http://essay.utwente.nl/62683/>
- Hengst-Bruggeling, M. den. (2010). *Informatierijk en toch kennisarm!?*. Apeldoorn: Politieacademie, Lectoraat Intelligence. Geraadpleegd op https://www.politieacademie.nl/kennisonderzoek/Lectoraten/lectointelligence/Documents/02_Lectoral_eredelIntelligence.pdf
- Herwaardering van de wijkwerking en wijkinspecteur. (2010). *“de wijkinspecteur in de wijkwerking”*. Geraadpleegd op http://www.lokalepolitie.be/portal/nl/docman/doc_download/202-de-wijkinspecteur-in-de-wijkwerking.html
- Huisman, S., Princen, M., Klerks, P. & Kop, N. (2016). *Handelen naar waarheid: Sterkte- en zwakteanalyse van de opsporing*. Apeldoorn: Politieacademie. Geraadpleegd op <https://www.politieacademie.nl/Documents/160608%2016-048%20Handelen%20naar%20waarheid.pdf>

- Hunold, D. (2015). *Polizei im Revier: Polizeiliche Handlungspraxis gegenüber Jugendlichen in der multiethnischen Stadt*. Berlin: Duncker & Humblot. Geraadpleegd op https://www.mpicc.de/files/pdf3/K_168_inhaltsverzeichnis1.pdf
- Huygen, A. & de Meere, F. (2008). *De invloed en effecten van sociale samenhang: Verslag van een literatuurverkenning*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut. Geraadpleegd op http://www.verwey-jonker.nl/doc/vitaliteit/De%20invloed%20en%20effecten%20van%20sociale%20samenhang_1169.pdf
- Ideaalbeeld van de wijkagent als eerste lijn van de politie van wijk tot wereld. (2015). Den Haag: Stichting Maatschappij en Veiligheid (SMV). Geraadpleegd op <http://www.maatschappijveiligheid.nl/wordpress/wp-content/uploads/2012/12/wijkagenten-van-wijk-tot-wereld-mei-2015.pdf>
- Informatiegestuurde politie. (2008). Den Haag: Inspectie Openbare Orde en Veiligheid. Geraadpleegd op <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2009/05/04/informatiegestuurde-politie>
- Interview: Karel van Duijvenbooden, manager Veiligheidshuis Regio Utrecht. (2015). Geraadpleegd op <http://www.veiligheidshuizen.nl/doc/nieuws/Karel-van-Duijvenbooden-VHH-regio-Utrecht.pdf>
- Invloed op politie (z.j.). Utrecht: Centrum voor criminaliteitspreventie en veiligheid. Geraadpleegd op <http://www.raadsledenveiligheid.nl/veiligheid-en-politiek/sturen-op-politie>
- Jacobs, G. (2014). *Blauwdruk evaluatie wet nationale politie*. Den Haag: WODC. Geraadpleegd op <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/voorbereiden-nulmeting-invoering-nationale-politie.aspx?cp=44&cs=6837>
- Jenkins, S. (2013). *Securing communities: Summaries of key literature on community policing*. Londen: Overseas Development Institute. Geraadpleegd op <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/8657.pdf>
- Jochoms, M.P.C.M., Cachet, A., Van Sluis, A., Sey, A. & Ringeling, A.B. (2009). *Het politiebestel betwist*. Geraadpleegd op <http://www.websitevoordepolitie.nl/archief/het-politiebestel-betwist-807.html>
- Karn, J. (2013). *Policing and Crime Reduction: The evidence and its implications for practice*. London: The Police foundation. Geraadpleegd op http://www.police-foundation.org.uk/uploads/holding/projects/policing_and_crime_reduction.pdf
- Kerstens, M. (2014). *Sociale cohesie door interventies: Onderzoek naar de onderbouwing en effectiviteit van het gevoerde beleid ten aanzien van het bevorderen van sociale cohesie en het tegengaan van spanningen in gemengde wijken in Amsterdam en Rotterdam*. Utrecht: Universiteit Utrecht. Geraadpleegd op <http://dspace.library.uu.nl/handle/1874/303173>
- Koen, F. (2016, juni). *Zorg voor het Veiligheidshuis: De gemeente aan zet*. Den Haag: Vereniging van Nederlandse gemeenten. Geraadpleegd op <https://vng.nl/files/vng/publicaties/2016/20160608-zorg-voor-het-veiligheidshuis.pdf>
- Koetsveld, R. van, Hartmans, R. & de Man, A.P. (2016). *Politiecultuur in beweging*. Den Haag: WODC. Geraadpleegd op <https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2557-politiecultuur.aspx?cp=44&cs=6796>
- Lamers, M. (2015). *Ethnic Profiling: Nationale Politie Eenheid Oost Brabant*. Eindhoven: Eenheid Oost-Brabant. Geraadpleegd op <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-784665.pdf>
- Land, M. van der, van Stokkom, B. & Boutellier, J.C.J. (2014). *Burgers in veiligheid: Een inventarisatie van burgerparticipatie op het domein van de sociale veiligheid*. Amsterdam: Vrije Universiteit. Geraadpleegd op https://www.wodc.nl/images/2336-volledige-tekst_tcm44-565152.pdf
- Landelijk kader Veiligheidshuizen. (2013, januari). Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie. Geraadpleegd op <http://www.veiligheidshuizen.nl/doc/Factsheet-landelijk-kader-VHH.pdf>
- Landman, W. & Kleijer-Kool, L. (2016). *Boeven vangen: Een onderzoek naar proactief politieoptreden*. Apeldoorn: Politie & Wetenschap; Amersfoort: Twynstra Gudde. Geraadpleegd op <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/10/04/tk-bijlage-boeven-vangen>

- Landman, W. (2015). *Blauwe patronen: Betekenisgeving in politiewerk*. Amsterdam: Boom Lemma. Geraadpleegd op <http://dare.uvu.nl/handle/1871/53690>
- Lawrence, S. & McCarthy, B. (2013). *What Works in Community Policing?: A Best Practices Context for Measure Y Efforts*. Berkeley: University of California, School of Law. Geraadpleegd op [https://www.law.berkeley.edu/files/What Works in Community Policing.pdf](https://www.law.berkeley.edu/files/What_Works_in_Community_Policing.pdf)
- Mackenzie, S. & Henry, A. (2009). *Community Policing: a Review of the Evidence*. Scottish Government Social Research. Geraadpleegd op <http://www.gov.scot/resource/doc/292465/0090209.pdf>
- Maes, I. (2007). *De procesmatige en proactieve aanpak van de prioriteiten uit het zonaal veiligheidsplan, door middel van een afzonderlijk politieteam binnen een lokale politiezone*. Brussel: Vrije universiteit. Geraadpleegd op [http://www.thesis.net/zonaal veiligheidsplan/zonaal%20veiligheidsplan.pdf](http://www.thesis.net/zonaal_veiligheidsplan/zonaal%20veiligheidsplan.pdf)
- Maillard, J. De & Zagrodzki, M. (2015). Plural policing in Paris: variations and pitfalls of cooperation between national and municipal police forces. *Policing and Society*, 1-14. doi:10.1080/10439463.2015.1046454
- Mazerolle, L. & Ransley, J. (z.j.). *Governance, risk and crime control*. Cambridge: Cambridge University Press. Geraadpleegd op http://assets.cambridge.org/97805218/27836/excerpt/9780521827836_excerpt.pdf
- Meershoek, G. (2015). Een betere rolverdeling, weerbare eenheidschefs en zichtbare basisteams. *Het Tijdschrift voor de Politie* 77(2/15), 27-28. Geraadpleegd op <https://www.politieacademie.nl/kennisonderzoek/kennis/mediatheek/pdf/90828.pdf>
- Molenwaard Veilig 2015-2018. (z.j.). Geraadpleegd op https://hetccv.nl/fileadmin/Bestanden/Onderwerpen/Veiligheidsplannen/molenwaard_ivb_2015-2018.pdf
- Nap, J. & van Os, P. (2006). *Referentiekader Gebiedsgebonden politie: Uit de publicatiereeks van het lectoraat Gemeenschappelijke Veiligheidskunde*. Apeldoorn: Politieacademie. Geraadpleegd op [https://www.politieacademie.nl/kennisonderzoek/kennis/mediatheek/PDF/38458%20\(Nederlands\).pdf](https://www.politieacademie.nl/kennisonderzoek/kennis/mediatheek/PDF/38458%20(Nederlands).pdf)
- Nap, J. (2012). *Vragen naar goed politiewerk: belang-stellend ontwikkelen van de alledaagse praktijk: Een proeve van normatieve professionalisering*. Amsterdam: Boom Lemma uitgevers. Geraadpleegd op <https://www.politieacademie.nl/kennisonderzoek/kennis/mediatheek/PDF/83958.pdf>
- No time for community policing anymore. (2016). *PCSO Cuts report no.3*. London: Unison. Geraadpleegd op <https://www.unison.org.uk/content/uploads/2016/04/No-Time-for-Community-Policing-Anymore.pdf>
- Oldenhof, D. (2012). *De toekomst begint vandaag! 16 richtingaanwijzers voor de strategische personeelsprognose van de Nationale Politie*. HRM Nationale Politie. Geraadpleegd op <http://www.slideshare.net/Twittercrisis/np-130107-a4rapportlr>
- Onrust, S. & Voorham, L. (2013). *Vier politiestrategieën tegen veel voorkomende criminaliteit: Effectiviteit en werkzame mechanismen*. Utrecht: Trimbos Instituut. Geraadpleegd op <https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/actualisering-systematic-reviews-interventies-politie.aspx>
- Ontwikkelingen. (z.j.). Geraadpleegd op <https://begroting.rotterdam.nl/p97773/ontwikkelingen>
- Palmer, D., Berlin, M.M. & Das, D.K. (2012). *Global Environment of Policing*. Boca Raton: Taylor & Francis Group. Geraadpleegd op <http://www.crcnetbase.com/isbn/978-1-4200-6590-9>
- Politieacademie. (z.j.). Geraadpleegd op <https://www.politieacademie.nl/Pages/Welkom.aspx>
- Politiewet 2012. (2012, 16 juli). Geraadpleegd op <http://wetten.overheid.nl/BWBR0031788/2016-07-01#Hoofdstuk3>
- Portfolio Transitie Politie. (2016). Geraadpleegd op <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/06/20/tk-bijlage-1a-portfolio-transitie-politie-q1-2016>
- Put, C. van der, Assink, M., Bindels, A., Stams, G.J. & de Vries, S. (2013). *Effectief vroegtijdig ingrijpen: Een verkennend onderzoek naar effectief vroegtijdig ingrijpen ter voorkoming van ernstig delinquent gedrag*. Den

- Haag: WODC. Geraadpleegd op <https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/onderzoek-top-600-over-de-factoren-achter-het-al-niet-in-het-criminele-circuit-belanden-van-jongeren.aspx?cp=44&cs=16056>
- Reassurance policing: A rough guide (z.j.). Geraadpleegd op https://leics.police.uk/media/uploads/library/file/reassurance_policing.pdf
- Rebel, H. & Jong, W. (2014). Anderen zijn soms beter in staat ondermijning in te dammen. *Het Tijdschrift voor de Politie*, 76(8), 10-13. Geraadpleegd op <https://www.politieacademie.nl/kennisonderzoek/kennis/mediatheek/pdf/90001.pdf>
- Referentiekader Gebiedsgebonden politie. (z.j.). Geraadpleegd op http://www.in-pact.nl/images/stories/referentiekader_gebiedsgebonden_politie.pdf
- Reisig, M.D. & Kane, R.J. (2014). *The Oxford Handbook of Police and Policing*. New York and Oxford: Oxford University Press.
- Rosenbaum, D.P., Graziano, L.M., Stephens, C.D. & Schuck, A.M. (2011). Understanding Community Policing and Legitimacy-Seeking Behavior in Virtual Reality: A National Study of Municipal Police Websites. *Police Quarterly*, 14(1), 25-47. doi:10.1177/1098611110392722
- Schalkx, J.M. (2013). *De politie in de maatschappij*. Tilburg: Universiteit. Geraadpleegd op <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=133942>
- Schnabel, P. & de Hart, J. (z.j.). *Sociale cohesie: het thema van dit Sociaal en Cultureel Rapport*. Geraadpleegd op www.scp.nl/dsresource?objectid=89335352-3983-45a6-9ffc-09c89a188863
- Schoonenberg, K. (2014). *De kracht van de wijkagent in Haaglanden*. Den Haag: De Haagse Hogeschool. Geraadpleegd op <http://hh.surfsharekit.nl:8080/get/smpid:46709/DS1>
- Schravesande, F. (2016, 25 mei). *Geen agent. Wel een wapenstok en boeien*. Geraadpleegd op <https://www.nrc.nl/nieuws/2016/05/25/geen-agent-wel-eeen-wapenstok-en-boeien-1621049-a541045>
- Schreiber, V., Stein, C. & Pütz, R. (2016). Governing childhood through crime prevention: the case of the German school system. *Children's Geographies*, 14(3), 325-339. doi:10.1080/14733285.2015.1048426
- Sozer, M.A. (2008). *Assessing the Performance of Community Policing: The Effect of Community Policing Practices on Crime Rates*. Pennsylvania: Indiana University. Geraadpleegd op <https://dspace.iup.edu/handle/2069/118>
- Sprenger, C., Teeuwisse, E., Pragt, E., Bhansing, G. & Dinkelmans, A. (2010). *Bouwen aan een Community of Intelligence*. Apeldoorn: Politieacademie, Lectoraat Intelligence. Geraadpleegd op https://www.politieacademie.nl/kennisonderzoek/Lectoraten/lectointelligence/Documents/Publicaties/04_83811%20PA%202_Community%20of%20Intelligence.pdf
- Stanislas, P. (2013). *International Perspectives on Police Education and Training*. New York: Routledge.
- Steden, R. van & van der Torre, E.J. (2011). Stevig en nuchter. *Tijdschrift voor Veiligheid*, (10)2, 59-62. Geraadpleegd op http://dare.ubv.vu.nl/bitstream/handle/1871/38297/Stevig_en_nuchter.pdf?sequence=1
- Steden, R. van, Miltenburg, E. & Boutellier, J.C.J. (2014). 101 Things to Do: Unravelling and Interpreting Community Policing. *Policing: A Journal of Policy & Practice*, 8(2), 144-155. doi:10.1093/police/pau006
- Steden, R. van, van Caem-Posch, B. & Boutellier, J.C.J. (2011). The 'hidden strength' of active citizenship: The involvement of local residents in public safety projects. *Criminology & Criminal Justice*, 11(5), 433-450. doi:10.1177/1748895811414467
- Steur, G.A. van der. (2016). *Antwoorden Kamervragen over het bericht dat de politie ontevreden is over de robuuste basisteams: Tevens het aanbieden rapport Basisteams in de Nationale Politie*. Geraadpleegd op <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/08/16/antwoorden-kamervragen-over-het-bericht-dat-de-politie-ontevreden-is-over-de-robuuste-basisteams>
- Steur, G.A. van der. (2016, 4 oktober). *Aanbieding drietal rapporten aangaande etnisch profileren door de politie*. Geraadpleegd op

<https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2016/10/04/tk-aanbieding-drietal-rapporten-aangaande-etnisch-profileren-door-de-politie/tk-aanbieding-drietal-rapporten-aangaande-etnisch-profileren-door-de-politie.pdf>

- Stokkom, B. van & Toenders, N. (2010). *De sociale cohesie voorbij: Actieve burgers in achterstandswijken*. Amsterdam: University Press. Geraadpleegd op <http://dare.uva.nl/cgi/arno/show.cgi?fid=174575>
- Stol, W. (1996). *Politie-optreden en informatietechnologie: Over sociale controle van politiemensen*. Lelystad: Koninklijke Vermande.
- Stronks, S. (2015). Community Police Officers and Self-Involved Conflict: An Explorative Study on Reconciliation with Citizens. *Policing*, 10(3), 206–221. doi:10.1093/policing/pav032
- Sumpter, C. (2016). *Community policing to counter violent extremism: Evident Potential and Challenging Realities*. Singapore: Nanyang Technological University. Geraadpleegd op https://www.rsis.edu.sg/wp-content/uploads/2016/09/PR160922_Community-Policing-for-CVE.pdf
- Terpstra, J. & Fyfe, N.R. (2015). Mind the implementation gap? Police reform and local policing in the Netherlands and Scotland. *Criminology & Criminal Justice*, 15(5), 527-544. doi:10.1177/1748895815572162
- Terpstra, J. (2010). *De maatschappelijke opdracht van de politie: Over identiteit en kernelementen van politiewerk*. Den Haag: BJU.
- Terpstra, J., Foekens, P. & van Stokkom, B.A.M. (2015). *Burgemeesters over hun Nationale Politie: Een onderzoek naar de opvattingen van burgemeesters over hoe zij hun rol als gezagsdrager onder het regime van de Nationale Politie kunnen waarmaken*. Nijmegen: Radboud Universiteit. Geraadpleegd op <http://www.maatschappijveiligheid.nl/wordpress/wp-content/uploads/2015/07/150701-Burgemeesters-over-hun-nationale-politie.pdf>
- Terpstra, J., van Stokkom, B. & Spreeuwiers, R. (2013). *Toezichhouders en handhavers in de (semi)publieke ruimte. Een internationale vergelijking (Samenvatting)*. Nijmegen: Radboud Universiteit. Geraadpleegd op https://www.wodc.nl/images/2209-samenvatting_tcm44-501095.pdf
- Tijssen, W. (2015, 17 september). *Politieteam registreert vluchtelingen in Nederland: Nieuw team gaat aanmeldcentra ontlasten*. Geraadpleegd op <http://www.volkskrant.nl/buitenland/politieteam-registreert-vluchtelingen-in-nederland~a4143738/>
- Topping, J. & Byrne, J. (2016). Shadow policing: the boundaries of community-based 'policing' in Northern Ireland. *Policing and Society*, 26(5), 522-543. doi:10.1080/10439463.2014.989152
- Torre, E.J. van der, Gieling, M., Dozy, M.C. & Akgül, A. (2011). *Op de agenda: Een survey onder wijkagenten*. Apeldoorn: Politieacademie. Geraadpleegd op <https://www.politieacademie.nl/kennisonderzoek/kennis/mediatheek/PDF/82725.pdf>
- Torre, E.J. van der. (2011). *Politiewerk aan de basis: stevig en nuchter*. Apeldoorn: Politieacademie. Geraadpleegd op <https://www.politieacademie.nl/kennisonderzoek/Lectoraten/gemeenschappelijkeveiligheidskunde/Documents/DEF%2010-264%20Lectorale%20rede%20VDTORRE.pdf>
- Tuffin, R., Morris, J. & Poole, A. (2006). *An evaluation of the impact of the National Reassurance Policing Programme*. Home office research. Geraadpleegd op https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/115825/hors296.pdf
- Turnhout et al. (z.j.). *Wijkkompas*. Geraadpleegd op <https://www.movisie.nl/sites/default/files/wijkkompas-sociale-wijkteams.pdf>
- Veer, L. van der, van Sluis, A., van de Walle, S. & Ringeling, A. (2013). *Vertrouwen in de politie: trends en verklaringen*. Apeldoorn: Politie & Wetenschap. Erasmus Universiteit Rotterdam. Geraadpleegd op <https://www.politie.nl/binaries/content/assets/politie/nieuws/2014/onderzoek-politie-en-wetenschap-naar-vertrouwen-in-de-politie.pdf>

- Veiligheid en Sociaal domein: Samen sterker na de decentralisaties. (z.j.). Amersfoort: BMC. Geraadpleegd op https://www.bmc.nl/wp-content/uploads/2016/09/Brochure_Veiligheid-en-sociaal-domein_V2.pdf
- Veldhuis, G. et al. (2016). *Landelijk werkingsdocument: Districten & basisteams*. Districten Adviesgroep.
- Versteegh, P., van der Plas, T. & Nieuwstraten, H. (2010). *The Best of Three Worlds: Effectiever politiewerk door een probleemgerichte aanpak van hot crimes, hot spots, hot shots en hot groups*. Apeldoorn: Politie Academie. Geraadpleegd op https://www.politieacademie.nl/kennisonderzoek/Lectoraten/lectointelligence/Documents/Publicaties/02_84215%20PA%204_The%20Best%20of%20Three%20Worlds_WEB.pdf
- Vierde onderzoek vorming Nationale Politie. (2015). *Het verder in werking brengen van de basisteams*. Den Haag: Inspectie Veiligheid en Justitie, Ministerie van Veiligheid en Justitie. Geraadpleegd op <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2015/08/31/tk-bijlage-vierde-onderzoek-vorming-nationale-politie>
- Vijfde onderzoek vorming nationale politie. (2016). *Vijfde voortgangsonderzoek naar de vorming van de nationale politie; het opsporingsproces in de basisteams en de districtsrecherche*. Geraadpleegd op <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/06/20/tk-bijlage-1c-vijfde-inspectie-onderzoek-vorming-nationale-politie>
- Vlek, F. & van Reenen, P. (2012). *Voer voor kwartiermakers: Wetenschappelijke kennis voor de inrichting van de Nationale Politie*. Apeldoorn: Politie & Wetenschap. Geraadpleegd op <http://www.politieenwetenschap.nl/cache/files/58132d858e6f9kwartiermakers.pdf>
- Voortgang transitie jeugd. (2015). Den Haag: Vereniging van Nederlandse gemeenten. Geraadpleegd op https://vng.nl/files/vng/tweede_kamer_vng-monitor_voortgang_transitie_jeugd.pdf
- Vries, A. de & Smit, S. (2016, 18 juli). *Predictive policing: politiewerk aan de hand van voorspellingen*. Geraadpleegd op <http://socialmediadna.nl/predictive-policing-politiewerk-aan-de-hand-van-voorspellingen/>
- Waard, J. de & Berghuis, B. (2010, 22 april). *Wat werkt?: Een systematisch overzicht van recent verschenen meta evaluaties / syntheses studies binnen de kennisdomeinen situationele criminaliteitspreventie, politiezorg, en strafrechtelijke interventies*. Den Haag: Ministerie van Justitie. Geraadpleegd op <http://www.veilig-ontwerp-beheer.nl/publicaties/wat-werkt>
- Weisburd, D. & Lum, C. (2013). *Seattle Police Case Study*. Fairfax: Center for Evidence-Based Crime Police. Geraadpleegd op <http://cebcp.org/evidence-based-policing/what-works-in-policing/seattle-police-case-study/>
- Weisburd, D., Farrington, D.P. & Charlotte G. (Eds.). (2016). *What Works in Crime Prevention and Rehabilitation: Lessons from Systematic Reviews*. New York: Springer.
- Weisburd, D., Telep, C., Hinkle, J. & Eck, J. (2008). *The Effects of Problem-Oriented Policing on Crime and Disorder*. Washington, DC: U.S. Department of Justice. Geraadpleegd op <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/224990.pdf>
- Welkom op de rekruteringsite van de Politie. (z.j.). Geraadpleegd op <http://www.jobpol.be/home/index2>
- Westerveld, W. (2012). *De ontwikkeling van de wijkagent*. Twente: Universiteit. Geraadpleegd op http://essay.utwente.nl/62643/1/MSc_W_Westerveld.pdf
- Wiebrens, C. (2004). Gebiedsgebonden politiezorg: Kennen en gekend worden. *Justitiële verkenningen*, 30(5), 79-92. Geraadpleegd op https://www.wodc.nl/images/jv2004-5-artikel-06_tcm44-58295.pdf
- Wilson, J.Q. & Kelling, G.L. (1982). Broken windows. The police and neighborhood safety. *Atlantic Monthly*, 249(3), 29-38. Geraadpleegd op http://www.theatlantic.com/magazine/archive/1982/03/broken-windows/304465/?single_page=true
- Zoomer, O., Geurts, P. & van der Vijver, K. (z.j.). *De gebiedsgebonden politiezorg als uitdaging*. Enschede: Universiteit Twente. Geraadpleegd op <http://doc.utwente.nl/95541/1/3201.pdf>

Respondenten en andere betrokkenen in het onderzoek

Frank Diender	Wijkagent expert
Rita Heilbron	Wijkagent expert
Ilona Kalksma	Bureau Regioburgemeesters, Den Haag
Tolga Koklu	Embedded Senior Strategic Advisor, Germany
Bert Kreulen	Beleidsadviseur Politie Amsterdam
Joanne van der Leun	Hoogleraar Criminologie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Universiteit Leiden
Ton Lindhout	Hoofd veiligheid bij de Gemeente Utrecht
Guus Meershoek	Politie Academie
Teun Meurs	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, Lectoraat Innovatie in de Publieke Sector, promovendus
Esther de Mol	Bureau Regioburgemeesters, Den Haag
Martin Scherpenisse	Politie Rotterdam
Pieter Jan van Slooten	Directie Veiligheid, Amsterdam
George Spier	Bureau Regionale Veiligheidsstrategie Midden Nederland
Rien van der Steenoven	Stadsmarinier Rotterdam
Frank Stevenas	Projectleider bij stadsmariniers Gemeente Rotterdam
Bas van Stokkom	Senior onderzoeker Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Radboud Universiteit Nijmegen
Wouter Stol	Lector cybersafety aan de NHL Hogeschool en de Politieacademie
Patrick Voss	Senior Strategic Advisor United Kingdom London, Engeland
Paul de Vrind	Liaisonofficier Lille, Frankrijk
Bert Westland	Embedded officer in België
Marcel Zethoven	Operationeel Specialist – GGP, Voorzitter Landelijk Platform Professie Wijkagent

Bijlage: Kenmerken GGP en benaderingen die hiermee in verband worden gebracht

Benaderingen	Kenmerken
Gebiedsgebonden Politiewerk	<p>Volgens Terpstra (2016)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nabij, zichtbaar en aanspreekbaar; • Breed scala aan problemen (niet alleen criminaliteit, maar ook overlast, onveiligheidsgevoelens en angst voor criminaliteit); • Brede taakopvatting: GGP kan afhankelijk van de problematiek vragen om een reactieve, preventieve en proactieve benadering; • Samenwerking met uiteenlopende andere partijen; • Betrokkenheid van burgers: samen problemen aanpakken (proactief, preventief, reactief). <p>Volgens Onrust en Voorman (2013) afgeleid van <i>Community Policing...</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Politiewerk in een gebied van beperkte geografische omvang, zoals een wijk, buurt of dorp, uitgevoerd door een vaste groep politiefunctionarissen vanuit een vestiging binnen dat gebied. • Politiefunctionarissen zijn het vaste aanspreekpunt voor bewoners, bedrijven en instanties binnen de wijk of buurt, waardoor de herkenbaarheid en aanspreekbaarheid van de politie wordt bevorderd. Hierdoor is de politiefunctionaris in staat om problemen vroegtijdig te onderkennen en aan te pakken. • Samenwerking met burgers en andere relevante veiligheidspartners staat centraal, en vormen problemen en behoeften in de buurt het uitgangspunt. • Bottom-up aanpak, waarbij de gebiedsgebonden politiefunctionaris de rest van de politieorganisatie en andere instanties informeert en inschakelt wanneer dit nodig is om zo goed mogelijk maatwerk te kunnen leveren (Wiebrens, 2004).
Community Policing	<p>Community Policing is gebaseerd op een keur aan verschillende theorieën en opvattingen. Geen eenduidige definitie te geven van deze politiestrategie volgens (Onrust en Voorman, 2013).</p> <p>Kenmerken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Permanente toewijzing van agenten aan specifieke taken en meestal ook aan een bepaald geografisch gebied; • Implementatie van verschillende gemeenschapsgerichte preventiestrategieën, zoals het instellen van een buurtwacht en het geven van informatie over activiteiten die burgers zelf kunnen ondernemen om hun omgeving veiliger te maken; • Decentralisatie van autoriteit en verantwoordelijkheid; • Deelname aan veiligheidsnetwerken met andere veiligheidspartners en burgers; • Toepassen van een probleemoplossende werkwijze. • Brede probleemoriëntatie (Terpstra, 2008). <p><i>Een belangrijk kenmerk is de rol van de burgers in de benadering, hetzij bij het bepalen van prioriteiten, of bij het vervullen van taken in de uitvoering van politiewerk, zoals in het voorbeeld van buurtwacht</i></p>
Reassurance Policing	<p>'Reassurance policing' werd ontwikkeld in Surrey (UK) door de Surrey Police en de University of Surrey en is gebaseerd op het 'signal crimes' perspectief van Martin Innes. De manier waarop bewoners veiligheid en leefbaarheid beleven en ervaren kan sterk afwijken van de overtuiging die de politie, overheid c.q. bestuur hebben (en criminaliteitscijfers laten zien). Dit wordt wel de 'reassurance gap' genoemd. Reassurance policing zet in op het dichten van deze kloof om met input van burgers, ondernemers en veiligheidspartners, onveiligheidsbeleving, overlast en signaalcriminaliteit tegen te gaan. Dit perspectief gaat er vanuit dat som-</p>

	<p>mige soorten criminaliteit en verstoringen van de openbare orde (bv. verloedering) belangrijker zijn voor burgers dan andere soorten. Deze voorvallen moeten door de politie opgepakt worden als signalen waarmee zij aan de slag moet om gevoelens van risico's bij burgers te verminderen, het gevoel van veiligheid te vergroten en het vertrouwen in de overheid te bevorderen.</p> <p>(https://hetccv.nl/onderwerpen/veiligheidsbeleving/praktijkvoorbeelden/alle-praktijkvoorbeelden/buurtsgaalaal-dorpsgaalaal/)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doelgerichte activiteiten gericht op probleemoplossing om criminaliteit en verstoringen van de openbare orde in buurten/wijken te verminderen; • burgerbetrokkenheid in het proces van prioriteren van problemen en actie ondernemen; • zichtbare aanwezigheid van benaderbare en bekende 'authority figures' in buurten/wijken, in het bijzonder politieagenten en andere handhavers van de openbare orde. <p>(Home Office Research Study 296 An evaluation of the impact of the National Reassurance Policing Programme, Rachel Tuffin, Julia Morris and Alexis Poole (2006)</p> <p><i>Re-assuring policing legt het accent op veiligheidsbeleving. Hoewel de maatregelen ogenschijnlijk dezelfde zijn als binnen community policing ligt het accent meer op het belevingsaspect. Die beleving is gediend bij zichtbaarheid van de politie, benaderbaarheid, communicatie en publiciteit over aanpak en evaluatieresultaten</i></p>
<p>Problem Oriented Policing / Probleemgestuurde politiezorg</p>	<p>Methode voor het analyseren en oplossen van criminaliteitsproblemen, die volgens Onrust en Voorman (2013) kan worden toegepast in combinatie met andere overkoepelende politiestrategieën zoals de gebiedsgebonden politiezorg.</p> <p>Benadering is gebaseerd op het SARA-model (acroniem voor Scanning Analysis Response Assessment).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Scanning: ontdekken van de belangrijkste chronische veiligheidsproblemen. 2. Analysis: verdiepende analyse van achtergronden en oorzaken van het specifieke probleem. 3. Response: uitvoering van een afgestemde combinatie van preventieve, strafrechtelijke en bestuurlijke maatregelen door samenwerkende partners 4. Assessment: effectmeting waarbij wordt nagegaan of de uitgevoerde maatregelen effect hebben gehad. Indien dit niet het geval blijkt, dan is het de bedoeling dat de hele cyclus opnieuw wordt doorlopen net zolang totdat het veiligheidsprobleem is opgelost. <p><i>Kenmerkend voor deze benadering is de focus op problemen in plaats van op incidenten. Door op problemen en patronen in de ontwikkeling daarvan te focussen, wordt de kans groter dat er fundamentele oplossingen gevonden worden en dat er inzicht ontstaat in de dynamiek van de ontwikkeling van problemen en de effecten van interventies</i></p>
<p>Third party policing</p>	<p>De politiestrategie Third Party Policing is een afgeleide van Community Policing, waarbij de politie een derde partij inzet om criminaliteit terug te dringen. Buerger en Mazerolle (1998) omschrijven Third Party Policing als de inspanningen die de politie levert om personen die zelf geen strafbare feiten plegen, te overtuigen of te dwingen om maatregelen te nemen die een regulerende werking hebben op de strafbare feiten gepleegd door andere personen.</p> <p>Third Party Policing kan zowel gericht zijn op de preventie van criminaliteit als op de beheersing ervan. Als de doelstelling van Third Party Policing <i>preventief van aard</i> is, zullen de inspanningen van de politie voornamelijk gericht zijn op het onderhouden van goede relaties met lokale ondernemers, woningbouwverenigingen en andere betrokkenen. Is de <i>doelstelling het beheersen van een bestaand criminaliteitsprobleem</i>, dan zijn de inspanningen van de politie gericht op het bijsturen van het gedrag van lokale partners, waarvan verwacht wordt dat dit van invloed is op de lokale problematiek (Mazerolle & Ransley, 2005).</p>

	<p>Voorbeelden van verschillende vormen van Third Party Policing zijn het uitoefenen van druk op een woningcorporatie om een overlastgevende persoon uit de woning te zetten (Third Party Policing gericht op 16 personen); het overtuigen van de gemeente om een samscholingsverbod in te stellen via de APV (Third Party Policing gericht op gebieden); het overtuigen van slachtoffers van huiselijk geweld om een straatverbod aan te vragen (Third Party Policing gericht op slachtoffers) en het uitoefenen van druk op horecagelegenheden om een streng deur- en schenkbeleid te hanteren (Third Party Policing gericht op situaties) (Mazerolle & Ransley, 2005).</p> <p>(Onrust en Voorham, 2013)</p> <p><i>Kenmerkend voor Third Party policing is de actieve inzet van andere actoren dan de politie zelf. Daardoor wordt gewerkt aan betrokkenheid, draagvlak en een versterkte informatiepositie.</i></p>
<p>Informatie-gestuurd Politiewerk</p>	<p>Het informatiegestuurd werken komt van oorsprong uit Engeland waar men het Intelligence Led Policing (ILP) noemde. In Nederland is de naam ILP aanvankelijk in Intelligence Gestuurde Politie (IGP) vertaald, maar later geëvolueerd naar wat we nu 'intelligencegestuurd politiewerk' noemen.</p> <p>Dit bestaat uit de stappen: verzamelen, vastleggen, veredelen en analyseren. Het verzamelen van informatie begint al op straat. Alles wat agenten op straat horen en zien en wat door politiemedewerkers wordt opgemerkt, wordt vastgelegd in de daarvoor bestemde systemen van onze organisatie. Er is dan sprake van data: ruwe gegevens die veredeld moeten worden. Zodra deze gegevens gecontroleerd zijn, hiaten zijn aangevuld en tegenstrijdigheden eruit zijn gehaald (het veredelen) en we deze gegevens gaan interpreteren c.q. in een bepaalde context plaatsen, spreken we over informatie. Als we vervolgens deze informatie combineren met andere informatie, bestaande (wetenschappelijke) inzichten en verbanden aanbrennen tussen de verschillende soorten informatie, spreken we over kennis. Pas hierna is er sprake van intelligence, namelijk de actiegerichte informatie welke kan leiden tot politieel handelen.</p> <p>https://www.politieacademie.nl/onderwijs/canonggp/planmatigenmethodischwerken/Paginas/Informatiegestuurd-politiewerk.aspx</p> <p><i>Kenmerkend in deze benadering is het accent op dataverzameling, data analyse en verdieping</i></p>
<p>Predictive policing</p>	<p>Predictive policing is een benadering gericht op het analyse van data om op grond daarvan voorspellingen te kunnen doen van criminaliteit, zodat op die voorspelde ontwikkelingen strategieën voor politiewerk kunnen worden geënt.</p> <p><i>Kenmerkend is het voorspellende karakter van de aanpak. Door inzet van analyses van data indien mogelijk en het verrichten van analyses met behulp van statistische en wiskundige modellen wordt geprobeerd greep te krijgen op ontwikkelingen die zich gaan voordoen</i></p>